

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY PAPOWO BISKUPIE

ujednolicony tekst Studium

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr IV/19/2015
Rady Gminy Papowo Biskupie
z dnia 26 stycznia 2015 r.

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr .....
Rady Gminy Papowo Biskupie
z dnia .....

Spis treści

I. WSTĘP	6
1. Informacja ogólna	6
2. Podstawa prawna opracowania	6
3. Cel opracowania	7
4. Przedmiot i zakres opracowania	7
II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY	8
1. Położenie i informacje ogólne	8
3. Rys historyczny i rozwój przestrzenny gminy	9
4. Struktura i hierarchia sieci osadniczej oraz obecne zagospodarowanie przestrzenne.....	11
4.1. Struktura i hierarchia sieci osadniczej gminy:.....	11
4.2. Struktura zagospodarowania przestrzennego gminy:	11
4.3. Uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej w województwie.....	13
4.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	14
5. Stan środowiska przyrodniczego, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.....	14
5.1. Środowisko przyrodnicze	14
5.1.1. Warunki klimatyczne	14
5.1.2. Rzeźba terenu.....	14
5.1.3. Wody powierzchniowe.....	15
5.1.4. Wody podziemne.....	16
5.1.5. Surowce mineralne.....	16
5.1.6. Gleby i lasy	16
5.1.7. Flora i fauna	17
5.2. Stan i zagrożenia środowiska przyrodniczego.....	18
5.3. Rolnictwo.....	19
5.3.1. Struktura obszarowa gospodarstw	20
5.3.2. Rodzaj gospodarstw i rodzaj działalności.....	20
5.3.3. Struktura zasiewów	21
5.3.4. Struktura hodowlana	21
6. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia – demografia, infrastruktura społeczna	22
6.1. Ludność	22
6.2. Struktura wieku i płci mieszkańców gminy Papowo Biskupie	24
6.3. Struktura sieci osadniczej	25
6.4. Dynamika zmiany liczby ludności	27
6.5. Struktura wiekowa ludności	28
6.6. Przyrost naturalny.....	29
6.7. Rynek pracy i bezrobocie	29
6.8. Migracje.....	33
6.9. Zasoby mieszkaniowe.....	33
6.10. Szkolnictwo	34
6.10.1. Wychowanie przedszkolne.....	34
6.10.2. Szkolnictwo podstawowe	34
6.11. Opieka zdrowotna	34
6.12. Pomoc społeczna	34
6.13. Działalność strażacka	35
6.14. Kultura	35
7. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	35

7.1. Krótka charakterystyka historyczna poszczególnych wsi	36
7.1.1. Dubielno.....	36
7.1.2. Fałęcin.....	36
7.1.3. Firlus	36
7.1.4. Folgowo	37
7.1.5. Jeleniec.....	37
7.1.6. Kucborek.....	37
7.1.7. Niemczyk	37
7.1.8. Nowy Dwór Królewski	38
7.1.9. Papowo Biskupie	38
7.1.10. Staw.....	38
7.1.11. Storlus	38
7.1.12. Wrocławki	38
7.1.13. Zegartowice	39
7.1.14. Żygląd	39
7.2. Zespoły pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe.....	39
7.2.1. Dubielno.....	39
7.2.2. Fałęcin.....	40
7.2.3. Firlus-Młyńsk.....	40
7.2.4. Jeleniec.....	40
7.2.5. Niemczyk	41
7.2.6. Nowy Dwór Królewski	41
7.2.7. Papowo Biskupie	41
7.2.8. Staw.....	42
7.2.9. Storlus	42
7.2.10. Wrocławki	42
7.2.11. Zegartowice.....	43
7.2.12. Żygląd	43
7.3. Obiekty sakralne	43
7.3.1. Kościoły	43
7.3.2. Cmentarze	44
7.4. Budownictwo obronne - ruiny zamku krzyżackiego w Papowie Biskupim.....	44
7.5. Obiekty architektury i budownictwa oraz techniki i kultury materialnej.....	45
7.6. Założenia przestrzenne wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków.....	47
7.7. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru	47
7.8. Stanowiska archeologiczne nieekspozowane:.....	47
8. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia	48
9. Stan prawny gruntów.....	48
10. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych	49
11. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.....	49
12. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych	49
13. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.....	49
14. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.....	49
14.1. Komunikacja.....	49
14.1.1. Drogi	49
14.1.2. Drogi krajowe	49
14.1.3. Drogi powiatowe.....	49
14.1.5. Drogi gminne	50
14.1.6. Obsługa ruchu kołowego	51
14.1.7. Kolej.....	51
14.1.8. Szlaki turystyczne	51
14.2. Infrastruktura techniczna	52

14.2.1. Zaopatrzenie w wodę	52
14.2.2. Odprowadzenie ścieków	52
14.2.3. Odprowadzenie odpadów stałych	52
14.2.4. Elektroenergetyka	53
14.2.5. Ciepłownictwo	53
14.2.6. Gazownictwo	53
14.2.7. Telekomunikacja	53
14.2.8. Melioracje	54
15. Uwarunkowania wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego	54
III. KIERUNKI ROZWOJU	56
1. Strategia rozwoju gminy Papowo Biskupie na lata 2009-2016	56
2. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów	57
3. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy.	58
3.1. Tereny aktywności gospodarczej	58
3.2. Tereny rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii	59
3.2.1. Zasady rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii	59
3.2.2. Strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów	61
3.3. Tereny zabudowy usługowej	62
3.4. Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej	63
3.5. Tereny sportowo-rekreacyjne	64
3.6. Tereny rolnicze	64
3.7. Tereny zieleni	65
3.8. Teren cmentarza parafialnego	65
3.9. Tereny wód	65
4. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego	65
4.1. Zasady ochrony przyrody	65
4.2. Osnowa ekologiczna gminy Papowo Biskupie	66
4.3. Zasady kształtowania krajobrazu gminy	67
5. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej	68
5.1. Założenia dworsko-parkowe	68
5.2. Cmentarze	69
5.3. Ruiny zamku	69
5.4. Pozostałe obiekty architektury i techniki	69
5.5. Stanowiska archeologiczne	70
6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.	70
6.1. Komunikacja	70
6.2. Infrastruktura techniczna	71
6.2.1. Zaopatrzenie w wodę	71
6.2.2. Odprowadzenie ścieków	71
6.2.3. Odprowadzenie odpadów stałych	72
6.2.4. Elektroenergetyka	72
6.2.5. Ciepłownictwo i gazownictwo	72
6.2.6. Telekomunikacja	72
6.2.7. Melioracje	72
7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.	73
8. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu	

ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1.	73
9. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych.	74
10. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.....	74
11. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	75
12. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.	75
13. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.	75
14. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej.	75
15. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.....	75
16. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.	75
IV. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZĘ USTALEŃ STUDIUM.....	76
1. Cel, zakres oraz metoda opracowania.	76
2. Synteza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie.	76
3. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej.....	77
4. Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego.....	79
5. Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.	79
6. Infrastruktura techniczna.....	80
7. Komunikacja drogowa, kolejowa i szlaki pieszo-rowerowe.....	81
8. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego.....	82
9. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² oraz obszary przestrzeni publicznej. ...	83
10. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.....	83
11. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.....	83
12. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych.....	84
13. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.	84
14. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 1999r. Nr 41, poz. 412 z późn. zmianami).	84
15. Granice terenów zamkniętych i ich strefy ochronnych.....	84

Rysunki:

- Rysunek nr 1. Środowisko przyrodnicze.
- Rysunek nr 2. Wartości Kulturowe.
- Rysunek nr 3. Komunikacja.
- Rysunek nr 4. Elektroenergetyka.
- Rysunek nr 5. Wodociąg i kanalizacja.
- Rysunek nr 6. Polityka przestrzenna.

I. WSTĘP

1. Informacja ogólna

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w następujący sposób opisuje studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy:

„Art. 9. 1. W celu określenia polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego, rada gminy podejmuje uchwałę o przystąpieniu do sporządzania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego dalej „studium”.

2. Wójt [...] sporządza studium zawierające część tekstową i graficzną, uwzględniając zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ustalenia strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz strategii rozwoju gminy [...].

3. Studium sporządza się dla obszaru w granicach administracyjnych gminy.

4. Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych.

5. Studium nie jest aktem prawa miejscowego.”

Studium nie jest podstawą do wydawania decyzji o warunkach zabudowy oraz lokalizacji celu publicznego. Prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej gminy powinno jednak uwzględniać zapisy studium.

Obowiązującym do tej pory dokumentem było studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie wykonane przez Gospodarstwo Pomocnicze „TOR-PLAN” działające przy Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Toruniu i przyjęte uchwałą Nr XI/67/99 Rady Gminy Papowo Biskupie z dnia 28 października 1999r. Zmiany gospodarcze w kraju oraz na terenie gminy spowodowały potrzebę sporządzenia zmiany studium. Nowy dokument powinien uwzględniać aktualną sytuację gospodarczą i prawną, bieżące potrzeby gminy oraz wyznaczać kierunki rozwoju przestrzennego gminy.

Ponieważ od 1999 roku uwarunkowania gminy uległy znacznym zmianom została całkowicie zmieniona konstrukcja studium. Wykorzystano część informacji zawartych w dotychczasowym dokumencie, które zachowały aktualność na dzień sporządzania zmiany studium.

2. Podstawa prawna opracowania

Na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Z 2003 r. Nr 80, poz. 717, z 2004 r. Nr 6, poz. 41, Nr 141, poz. 1492, z 2005 r. Nr 113, poz. 954, Nr 130, poz. 1087, z 2006 r. Nr 45, poz. 319, Nr 225, poz. 1635, z 2008 r. Nr 123, poz. 803, Nr 199, poz. 1227, Nr 201, poz. 1237, Nr 220, poz. 1413, z 2010 r. Nr 24, poz. 124, Nr 75, poz. 474, Nr 106, poz. 675, Nr 119, poz. 804, Nr 130, poz. 871, Nr 149, poz. 996, Nr 155, poz. 1043, z 2011 r. Nr 32, poz. 159, Nr 153, poz. 901.) Rada Gminy Papowo Biskupie podjęła uchwałę Nr X/39/2011 z dnia 27 października 2011 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie.

Wójt Gminy Papowo Biskupie powierzył sporządzenie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie firmie A-PLAN Usługi urbanistyczne Agnieszka Wydra, z siedzibą przy ul. Grudziądzkiej 45, Nowa Wieś, 86-302 Grudziądz.

Aktualizację i zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie opracował zespół w składzie:

zagospodarowanie przestrzenne:	mgr inż. Agnieszka Wydra (upr. Urbanistyczne nr 248/2008)
środowisko przyrodnicze:	mgr ochr. środow. Joanna Klimek
wartości kulturowe:	mgr arch. Radosław Wasilewski

Dokument opracowano zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Uchwałą nr IV/20/2015 z dnia 26 stycznia 2015 r. Rada Gminy Papowo Biskupie zdecydowała o przystąpieniu do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie.

Zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie w 2015/2016 r. opracował zespół projektowy:

Pracownia Urbanistyczna AWJ Wojciech Jaworski:

mgr inż. arch. Agnieszka Kujath-Jaworska posiadająca kwalifikacje do wykonywania zawodu urbanisty na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uzyskane na podstawie ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o samorządach zawodowych architektów, inżynierów budownictwa oraz urbanistów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1946)

PILE ELBUD S. A., Kraków:

- mgr inż. arch. Bogumiła Oczkowska – Kłeczek posiadająca Uprawnienia urbanistyczne nr 1682
- mgr inż. Dawid Jagiełło.

3. Cel opracowania

Podstawowymi zadaniami opracowania są:

- rozpoznanie i ocena uwarunkowań rozwoju gminy w zakresie środowiska przyrodniczego, kulturowego, stanu zagospodarowania oraz infrastruktury technicznej,
- sformułowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego, określenie potencjalnych zmian i możliwości wykorzystania przestrzeni z punktu widzenia przyjętych celów rozwoju,
- określenie zasad długookresowej polityki rozwoju przestrzennego gminy,
- stworzenie podstawy prawnej do koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy,
- promocja rozwoju gminy.

4. Przedmiot i zakres opracowania

Granice opracowania stanowi obszar całej gminy Papowo Biskupie w obecnych granicach administracyjnych. Studium jest opracowaniem o charakterze strategicznym. Określenie strategii rozwoju przestrzennego gminy ma na celu stworzenie możliwie szerokich, analitycznych podstaw konstruowania planów miejscowych.

W studium następuje określenie polityki przestrzennej gminy rozumiane jako ustalenie celów rozwoju, ich hierarchii oraz kierunków i sposobów działania, prowadzących do osiągnięcia zamierzonych celów, co w efekcie prowadzi do określenia generalnych dyspozycji dotyczących przekształceń i rozwoju przestrzennego gminy.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie składa się z:

1) części tekstowej stanowiącej załącznik nr 1 do uchwały i zawierającej:

- uwarunkowania rozwoju,
- kierunki rozwoju,
- uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu studium,
- rysunki;

2) części graficznej:

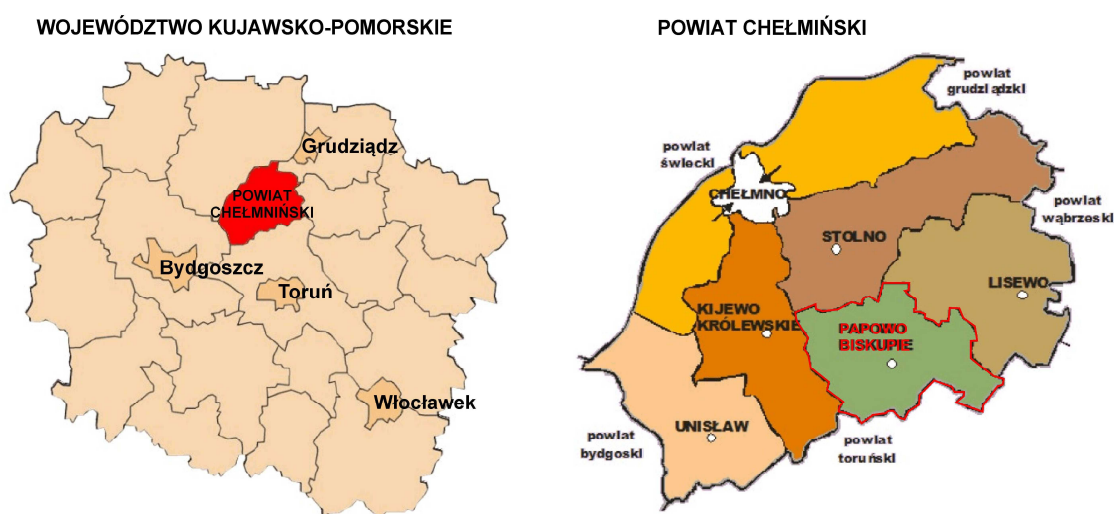
- uwarunkowania rozwoju gminy - w skali 1/10 000, stanowiącego załącznik nr 2 do uchwały,
- kierunki rozwoju gminy - w skali 1/10 000, stanowiącego załącznik nr 3 do uchwały.

• II. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

1. Położenie i informacje ogólne

Gmina Papowo Biskupie położona jest w środkowej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie chełmińskim, (około 30 km na północ od Torunia i około 12 km na południe od miasta Chełmna). Zajmuje obszar około 7044 ha i jest jedną z najmniejszych jednostek administracyjnych województwa. Pod względem administracyjnym graniczy: od północy z gminą Stolno, od północnego - wschodu z gminą Lisewo, od południa i południowego - wschodu z gminą Chełmża oraz od zachodu z gminą Kijewo Królewskie. Południowa granica gminy jest jednocześnie granicą powiatów: toruńskiego i chełmińskiego. Gmina dzieli się na 8 sołectw (Dubielno, Firlus, Folgowo, Jeleniec, Niemczyk, Papowo Biskupie, Zegartowice i Żygląd) i łącznie obejmuje 14 miejscowości (Dubielno, Fałęcin, Firlus, Folgowo, Jeleniec, Kucborek, Młyńsk, Niemczyk, Nowy Dwór Królewski, Papowo Biskupie, Staw, Storlus, Wrocławki, Zegartowice i Żygląd). Przez zachodni skraj gminy przebiega droga krajowa Nr 91 (łącząca Gdańsk z Cieszynem).

Rys. 1. Położenie gminy na tle województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu chełmińskiego.

W świetle fizyczno-geograficznego podziału Polski (J. Kondrackiego, 1998), obszar gminy leży na prowincji Niż Środkowoeuropejski (31), podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie (315), obszarze makroregionu Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego (315.1), w mezoregionie Pojezierze Chełmińskie.

Według podziału na jednostki geomorfologiczne R. Galona, omawiany obszar znajduje się w obrębie Wysoczyzny Chełmińskiej. Krajobraz gminy jest zdominowany przez płaską wysoczyznę morenową, pofałdowaną jedynie miejscami, wznoszącą się na wysokość 85-95 m n.p.m. Powierzchnia wysoczyzny generalnie nachyla się z południowego wschodu na zachód. Urozmaicenie powierzchni stanowią nieliczne pagórki morenowe o wysokości 10-15 m. Rozcinają ją niewielkie rynny polodowcowe, z których największe to obecna dolina Browiny, a także rynny jezior: Papowskiego, Jeleniec, Bartlewskiego i Młyńskiego. Ponadto powierzchnię wysoczyzny urozmaicają liczne zagłębienia wytopiskowe, których dna są podmokłe i wypełniają je niewielkie oczka wodne.

Lasy na terenie gminy zajmują łącznie powierzchnię 37 ha, co stanowi zaledwie 0,52% ogólnej powierzchni gminy. Jest to zasadniczo drzewostan sosnowy w wieku (40-60) lat, z niewielką domieszką brzozy i grabu.

Obszar gminy Papowo jest stosunkowo ubogi w wody powierzchniowe. Osie

hydrograficzne obszaru stanowią rzeka Browina i jej prawy dopływ Struga Papowska. Północną część gminy odwadnia Struga Żaki, należąca do zlewni Kanału Głównego, odprowadzającego wody do Wisły.

Największym jeziorem na terenie gminy jest rynnowe Jezioro Papowskie, o powierzchni 35,6ha, długości 1850m i szerokości 240m. Jezioro to ulega naturalnej degradacji w następstwie jego intensywnej eutrofizacji. Nieco mniejszą powierzchnię ma Jezioro Jeleniec, również znajdujące się w zaawansowanej degradacji. Występujące wśród pól niewielkie "oczka wodne", lokalne mokradła i podmokłości mają wielkie znaczenie dla retencji wód. Jakość wód płynących przez gminę Papowo Biskupie jest stosunkowo niska z uwagi na spore zanieczyszczenie, ale źródła tych zanieczyszczeń znajdują się w zdecydowanej większości poza granicami gminy. Podobnie zresztą jest z wodami jezior: Papowskiego, Bartlewskiego, Młyńskiego i Jeleniec.

Tabela nr 1. Podstawowe dane o gminie.

powierzchnia ogólna gminy:	7045ha
ludność ogółem	4435 osób
gęstość zaludnienia	63 osoby/100 km ²
kobiety na 100 mężczyzn	99 kobiety
liczba osób w wieku produkcyjnym (2010r.)	2820 osób
liczba osób bezrobotnych (09.2012) / stopa bezrobocia	418 osób / 15%
zarejestrowane podmioty gospodarcze prywatne i państwowe	176
turystyczne obiekty zakwaterowania zbiorowego	-
użytki rolne	6436 ha
lasy	31 ha
wody	144 ha
pozostałe grunty, w tym tereny zabudowane, komunikacyjne i nieużytki	434 ha
ludność korzystająca z sieci:	
wodociągowej	96 %
kanalizacyjnej	83 %
gazowej	-

Źródło: GUS, Urząd Gminy Papowo Biskupie

3. Rys historyczny i rozwój przestrzenny gminy

Historia miejscowości Papowo Biskupie i okolicznych wsi związana jest z Ziemią Chełmińską, obejmującą obszar pomiędzy rzekami Osą, Wisłą i Drwęcą. Bogate dzieje Ziemi Chełmińskiej od czasów średniowiecza wywierały duży wpływ na kształtowanie się stosunków społeczno-gospodarczych i rozwój kultury na obszarze gminy Papowo Biskupie. Ziemia Chełmińska jako część Mazowsza była we władaniu książąt mazowieckich od 1138r. i administracyjnie stanowiła samodzielny kasztelaniet z siedzibą w Chełmnie. Pierwsza wzmianka w źródłach pisanych o wsi Papowo Biskupie datowana jest na 5 VIII 1222 r. Dokument dotyczy nadania licznych dóbr przez księcia Konrada Mazowieckiego oraz biskupa Giedka, biskupowi chełmińskiemu Chrystianowi w celu ułatwienia misji w Prusach. Ponieważ w owym czasie na tym terenie znajdowały się dwie osady o nazwie Papowo trudno dziś dociec, której z nich ten dokument dotyczył. Jest bardzo prawdopodobne, że zapis ów dotyczy obecnego Papowa Biskupiego. W

1226r. Konrad Mazowiecki nadał Ziemię Chełmińską Zakonowi Krzyżackiemu, a w 1231r. Biskup Chrystian odstąpił swoje dobra na rzecz Zakonu. Pierwszy etap panowania Zakonu Krzyżackiego, tj. od połowy XIII w. do drugiej połowy XIV w., obejmował intensywną kolonizację zawładniętych ziem. W rejonie Papowa Biskupiego powstały wówczas liczne wsie i folwarki lokowane na prawie chełmińskim, uprawomocnionym w 1233r. Nastąpiło administracyjno-prawne opanowanie przez Zakon nie tylko Ziemi Chełmińskiej (do 1235r.), ale również sąsiadującej Pomezanii oraz Ziemi Lubawskiej (do 1240r.), jak też nabycie w latach 1303 – 1317 od księcia Leszka Kujawskiego Kasztelanii Michałowskiej. Administracja krzyżacka funkcjonowała w oparciu o komturstwa licznie tworzone na przejętych ziemiach. Papowo stało się siedzibą komturstwa w latach siedemdziesiątych XIII wieku. Pierwszy komtur papowski Aleksander odnotowany został w 1288r. i z tą też datą należy łączyć budowę zamku w Papowie. Komturstwo papowskie istniało do klęski militarnej Krzyżaków w bitwie pod Grunwaldem w 1410r., w której zginął komtur Wilhelm von Rosenberg. Przez pewien okres czasu komturstwem zarządzał wójt z Lipienka Heinrich Hold, a następnie została utworzona prokuratoria papowska, której kres położył wybuch wojny trzynastoletniej w 1454r.

U schyłku panowania krzyżackiego, w połowie XV wieku, Ziemia Chełmińska obok pierwotnego obszaru z początku XIII wieku, obejmowała złączone z nią tereny Pomezanii, Ziemię Lubawską i Ziemię Michałowską. Ten stan terytorialny znalazł odbicie w zapisie zawartego w 1466r. II pokoju toruńskiego, na mocy którego cała Ziemia Chełmińska została włączona do Królestwa Polskiego pod panowanie Kazimierza Jagiellończyka. Z Ziemi Chełmińskiej utworzono województwo chełmińskie a Papowo stało się siedzibą starostwa. W 1505r. król Aleksander Jagiellończyk nadał biskupowi chełmińskiemu Mikołajowi Krapitzowi zamek w Papowie z przyległymi terenami, powiększając tym sposobem dobra biskupów chełmińskich. Od tego roku wieś Papowo otrzymała przydomek „Biskupie”. Ziemie biskupie były podzielone na grupy folwarków pod wspólną administracją, zwanych kluczami. Papowo Biskupie początkowo należało do klucza starogrodzkiego. W późniejszym okresie utworzono klucz papowski, do którego, oprócz Papowa Biskupiego włączono wsie: Chrapice, Dubielno, Dziemiony, Folgowo, Nowy Dwór, Staw, Trzebcz Królewski i Zegartowice.

Po pierwszym rozbiórce Polski w 1722r. Ziemię Chełmińską (bez terytorium miasta Torunia) wcielono do Państwa Pruskiego. Prusami Zachodnimi nazwano dawne Prusy Królewskie. Nastąpiły wówczas zmiany w podziałach administracyjnych, w wyniku czego zlikwidowano województwa utrzymując podział na starostwa. Rząd pruski zawłaszczył folwarki i majątki dawnego klucza papowskiego oraz skonfiskował dobra kościelne. Właścicielami i dzierżawcami dóbr stawała się popierana przez rząd ludność niemiecka. W 1818r., po kilku latach przynależności do Księstwa Warszawskiego, Ziemia Chełmińska ponownie zostaje włączona do Państwa Pruskiego. W XIX wieku pomimo wzmożonej germanizacji, tereny Ziemi Chełmińskiej stanowiły ośrodek czynnego oporu narodowego. Wyrazem patriotyzmu było utworzenie w latach osiemdziesiątych Regionalnych Towarzystw Rolniczych, mających na celu wspomaganie słabych ekonomicznie gospodarstw polskich. Jedno z takich towarzystw działało w Papowie Biskupim. W 1919r. Ziemię Chełmińską i Pomorze na mocy traktatu wersalskiego przejmuje Państwo Polskie. Do 1939r. ziemie te pozostają w obrębie województwa pomorskiego z siedzibą w Toruniu.

W pierwszych latach niepodległości wiele rodzin niemieckich opuściło swoje gospodarstwa, umożliwiając tym samym napływ ludności polskiej. Pomimo to większe majątki ziemskie pozostały w rękach ludności niemieckiej aż do końca drugiej wojny światowej. W 1945r. dobra ziemskie (w tym własność niemiecką) przejął Skarb Państwa Polskiego. Wielkie majątki o powierzchni powyżej 100ha rozparcelowano i utworzono system uspołecznionych gospodarstw rolnych.

Od 1945r. gmina Papowo Biskupie należała do przywróconego po wojnie województwa pomorskiego z siedzibą w Bydgoszczy, a od 1975r. została jedną z 49 gmin województwa toruńskiego z siedzibą w Toruniu. Zasadnicze zmiany przyniósł początek lat 90-tych. Oddanie władzy w ręce samorządu gminy stało się ogromnym impulsem rozwoju. Reforma roku 1997 przywróciła powiaty i gmina znalazła się w granicach województwa kujawsko-pomorskiego

utworzonego z połączenia trzech województw (bydgoskiego, toruńskiego i włocławskiego) z główną siedzibą w Bydgoszczy.

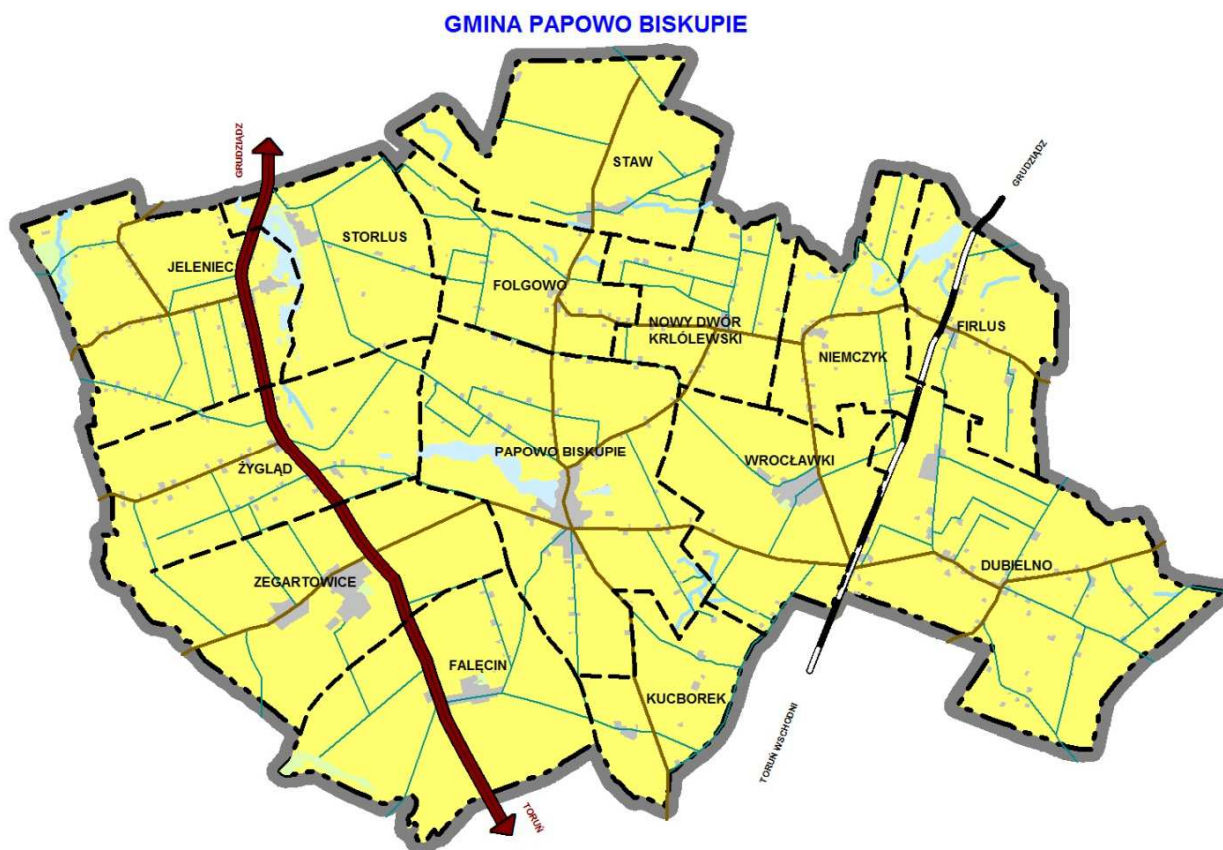
4. Struktura i hierarchia sieci osadniczej oraz obecne zagospodarowanie przestrzenne

4.1. Struktura i hierarchia sieci osadniczej gminy:

Podział administracyjny wyodrębnia 8 sołectw. Gmina obejmuje swoimi granicami 14 jednostek osadniczych – wsie: Dubielno, Fałęcin, Firlus, Folgowo, Jeleniec, Kucborek, Niemczyk, Nowy Dwór Królewski, Papowo Biskupie, Staw, Storlus, Wrocławki, Zegartowice i Żygląd.

Sieć osadnicza jednostek w obrębie granic administracyjnych gminy Papowo Biskupie jest zróżnicowana. Głównym ośrodkiem jest wieś Papowo Biskupie, w którym to znajduje się siedziba gminy oraz koncentruje większość ludności.

Rys.2. Sołectwa gminy Papowo Biskupie.

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Struktura zagospodarowania przestrzennego gminy:

Gmina Papowo Biskupie jest niewielką obszarowo i ludnościowo jednostką administracyjną, położoną w pobliżu miasta Chełmży oraz nieco bardziej oddalonego Chełmna. Powyższa naturalna relacja przestrzenna zdeterminowała stan zagospodarowania gminy w elementy produkcyjno-usługowe oraz infrastruktury społecznej. Bliskość miast zapewnia dostępność niektórych elementów, co może tłumaczyć pozorny niedostatek w zakresie elementów infrastruktury społecznej. Gmina ma charakter rolniczy i podstawę jej gospodarki stanowi około 460 indywidualnych, wielotowarowych gospodarstw rolnych o średnim areale około 12 ha. Ponad 1/3 użytków rolnych tj. 2 406 ha zajmuje obecnie Zegart-Farms Sp. z o.o. w Zegartowicach, o profilu produkcji roślinnej, posiadająca swoje bazy również w Dubielnie, Fałęcinie, Stawie,

Storlusie i Wrocławkach. Z obiektów przemysłowo-składowych należy wymienić młyn zbożowy w Papowie Biskupim oraz magazyny zbożowe w Jeleńcu. Obsługę rolnictwa prowadzą Kółko Rolnicze w Papowie Biskupim oraz Kółko Rolnicze w Jeleńcu. Wyróżnić też należy filię Wiejskiej Spółdzielni Handlowo-Produkcyjnej w Stolnie, mieszczącą się w Papowie Biskupim.

Na terenie gminy działają liczne obiekty usługowo-produkcyjne. Najwięcej jest zgłoszonych usług handlowych, transportowych, gastronomicznych, weterynaryjnych oraz usług innych. Zakładów produkcyjnych i przetwórczych, jak i rzemieślniczych jest niewiele. Najwięcej tego rodzaju placówek znajduje się w Papowie Biskupim, dalej w Żyglądzie, Zegartowicach, Jeleńcu oraz Dubielnie.

Chociaż ludność związana z rolnictwem w gminie stanowi zaledwie połowę ogólnej liczby mieszkańców, to z cech krajobrazu geograficznego i charakteru osadnictwa wynika, że jest to gmina typowo rolnicza. Poza zwartą zabudową niektóre wsie posiadają liczne przysiółki, rozłogi i wybudowania. Największe zagęszczenie zwartej zabudowy występuje we wsiach Zegartowice, Fałęcin, Wrocławki, Dubielno, Storlus i Staw, które to charakteryzują się użytkowaniem gruntów po byłych PGR-ach.

Pod względem struktury zabudowy w gminie Papowo Biskupie obserwuje się duże zróżnicowanie zarówno w obszarze gminy, jak i w obrębie poszczególnych jednostek osadniczych. Wysokość budynków oraz technologia wykonania jest zróżnicowana. Trudno jest również wyróżnić charakterystyczny styl. Na obecne ukształtowanie i formę zabudowy duży wpływ miał rolniczy charakter gminy. Generalnie jednak w całej gminie dominuje zabudowa zagrodowa, uzupełniona sporadyczną zabudową mieszkaniową jednorodzinną. Pod względem potencjału gospodarczego obserwuje się zróżnicowanie poziomu w poszczególnych wsiach.

Atutem do rozwoju gminy jest położenie przy drodze krajowej nr 91. Pas przy tej drodze, w rejonie wsi Jeleniec, Żygląd, Zegartowice, Fałęcin charakteryzuje się najlepszymi warunkami dla rozwoju pozarolniczych działalności gospodarczych, związanych przede wszystkim z usługami dotyczącymi obsługi transportu drogowego.

Głównym ośrodkiem usługowym w gminie jest centralnie położona miejscowość Papowo Biskupie, o bogatej tradycji obsługi swojego wiejskiego, rolniczego zaplecza. Znajdują się tutaj instytucje takie jak: Urząd Gminy, Urząd Stanu Cywilnego. Wśród podstawowych elementów infrastruktury społecznej w gminie należy wymienić dwie szkoły podstawowe – Szkoła Podstawowa im. M. Kopernika w Dubielnie i Szkoła Podstawowa im. R. Traugutta w Zegartowicach oraz Gimnazjum im. Noblistów Polskich w Papowie Biskupim. Ośrodkiem życia kulturalnego w Papowie Biskupim jest Gminny Ośrodek Kultury. W ramach tej placówki działają różne koła zainteresowań, zespoły, kluby i teatrzyk. Gminny Ośrodek Kultury jest inicjatorem wielu imprez i festynów, które odbywają się na terenie gminy, a także organizatorem zajęć dla dzieci i młodzieży w trakcie wakacji letnich i zimowych. Znaczącą rolę w życiu kulturalnym gminy odgrywa również Koło Gospodyń Wiejskich, które organizuje różnego rodzaju pokazy m.in. sztuki kulinarnej, układania bukietów, stroików świątecznych, a także szkolenia i kursy. Działalność Gminnego Ośrodka Kultury jest prezentowana na terenie gminy i poza nią, przynosząc wiele nagród w konkursach i przeglądach. Ponadto w Papowie ma swoją siedzibę Gminna Biblioteka Publiczna, której filia działa też w Dubielnie.

Opiekę zdrowotną na terenie gminy zapewnia Gminny Ośrodek Zdrowia, jako zakład publiczny.

Oddział Gminny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej w Papowie Biskupim zrzesza Ochotnicze Straże Pożarne z terenu gminy Papowo Biskupie, tj. OSP Dubielno, OSP Firlus oraz OSP Papowo Biskupie. Siedzibą Oddziału Gminnego jest Papowo Biskupie.

Kościół parafialny w papowie Biskupim skupia wiernych wyznania rzymsko-katolickiego z całej gminy. Parafia św. Mikołaja jest jedną z najstarszych na Ziemi Chełmińskiej. Powstała w drugiej połowie XIII wieku pod patronatem krzyżackim. Z tego okresu pochodzi też parafialny

kościół. Wspólnota parafialna liczy 3330 wiernych. Parafia należy do dekanatu chełmżyńskiego położonego w środkowo-zachodniej części diecezji toruńskiej, w odległości 25km w stronę północną od siedziby diecezji mieszczącej się w Toruniu.

4.3. Uwarunkowania wynikające z polityki przestrzennej w województwie

W strukturze regionalnej województwa kujawsko-pomorskiego gmina Papowo Biskupie leży w centralnej jego strefie. Odznacza się ona wysoką aktywnością gospodarczą ukierunkowaną na wysokotowarowe rolnictwo, przetwórstwo płodów rolnych i innych rodzajów produkcji przyjaznej środowisku.

Obszar gminy Papowo Biskupie ze względu na zasoby środowiska przyrodniczego należy do przeciętnych w województwie kujawsko-pomorskim, głównie ze względu na mało urozmaiconą rzeźbę terenu oraz niski odsetek lasów i ubogie zasoby wód powierzchniowych. podstawowy zasób przyrodniczy stanowią gleby o bardzo wysokiej przydatności rolniczej. Elementami środowiska przyrodniczego są parki wiejskie oraz pomniki przyrody podlegające ochronie zgodnie z przepisami.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa postuluje:

- zachowanie wysokiej jakości zasobów glebowych, które podlegają ochronie, zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- poprawę jakości wód powierzchniowych na obszarze gminy,
- likwidację wszystkich punktowych źródeł zanieczyszczeń nieposiadających oczyszczalni ścieków,
- konieczna jest ochrona wszystkich śródpolnych mokradeł i podmokłości, które stanowią obszary naturalnej retencji „rynny chełmżyńskiej”, stanowiącej ciąg ekologiczny o randze wojewódzkiej, będącej łącznikiem pomiędzy Doliną Wisły i Doliną Drwęcy.

Jedynymi elementami zagospodarowania turystycznego na terenie gminy są oznakowane szlaki turystyczne: czerwony Chełmno-Kornatowo oraz dwa żółte Firlus-Ryńsk oraz Papowo Biskupie-Chełmża.

Na terenie gminy Papowo Biskupie występują obiekty i obszary wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków, chronione z mocy prawa oraz obszary i obiekty o dużych wartościach kulturowych zewidencjonowane przez Wojewódzkie Służby Ochrony Zabytków w Toruniu, nie objęte wyżej wymienioną formą ochrony. Polityka zagospodarowania przestrzennego gminy powinna być ukierunkowana na uszanowanie posiadanych zasobów, ich ochronę oraz wykorzystanie jako czynnika dynamizującego rozwój gminy.

Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 91 relacji Gdańsk-Toruń-Łódź-Cieszyn, oraz linia kolejowa drugorzędna, jednotorowa relacji Toruń-Grudziądz.

Na terenie gminy występuje linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia – 220kV relacji Węgrowo k/Grudziądz do Jasiołka k/Bydgoszczy. **Docelowo, jako zadanie rządowe planowana jest budowa dwutorowej elektroenergetycznej linii 400 kV relacji: Bydgoszcz Jasiniec - Grudziądz Węgrowo.**

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa przewiduje się ułożenie gazociągu wysokiego ciśnienia o średnicy D_n300mm relacji Chełmża-Chełmno-Świecie wraz ze stacją redukcyjno-pomiarową zlokalizowaną na obszarze gminy dla potrzeb jej mieszkańców.

Program zwiększenia lesistości opracowany na lata 2001-2020 nie przewiduje żadnych zalesień w obszarze gminy Papowo Biskupie, a jedynie uzupełnienie niewielkich zadrzewień i krzewów.

4.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Według aktualnych danych z Urzędu Gminy Papowo Biskupie, teren gminy nie posiada obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Aktualnie Rada Gminy podjęła uchwały o przystąpieniu do sporządzenia 5 miejscowych planów w celu ustalenia lokalizacji elektrowni wiatrowych w miejscowościach Jeleniec, Żygląd, Storlus, Papowo Biskupie, Zegartowice, Fałęcin, i Staw. Granice obszarów objętych sporządzanymi planami pokazano na rysunku nr 3. Polityka przestrzenna.

5. Stan środowiska przyrodniczego, w tym stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

5.1. Środowisko przyrodnicze

5.1.1. Warunki klimatyczne

Gmina Papowo Biskupie leży w części Niżu Polskiego, w strefie klimatu umiarkowanego ciepłego - przejściowego od klimatu oceanicznego Europy Zachodniej do kontynentalnego Europy Wschodniej i Azji.

W regionalizacji rolniczo-klimatycznej R. Gumińskiego (1948) obszar znajduje się w dzielnicy bydgoskiej. Dzielnicę bydgoską charakteryzują wyższe opady (średnio 550 mm), ponad 100 dni z przymrozkami, krótszy czas zalegania pokrywy śnieżnej (40-60 dni) i krótszy okres wegetacji (210-215 dni).

Przeważają wiatry z kierunków: zachodniego i południowo-zachodniego (ponad 40% częstości). Znaczny jest udział (ponad 10%) wiatrów wschodnich, przypadających głównie na miesiące zimowe. Najrzadziej występują wiatry z kierunków: południowego, północnego i północno-wschodniego. Z wiatrami z sektora zachodniego wiąże się napływ powietrza pochodzenia atlantyckiego, zawsze wilgotnego, w zimie ciepłego i powodującego odwilże, a w lecie chłodnego. Tym masom towarzyszy pochmurna pogoda, opady deszczu lub mżawki oraz często mgły. Termiczne pory roku trwają średnio: lato (średnia dobową temperatura powietrza powyżej 15° C) trwa przez ok. 90 dni, jesień (temperatura średnia dobową pomiędzy 15° C a 5° C) około 60 dni, zima (średnia dobową temperatura powietrza poniżej 0° C) przez około 91 dni, a wiosna (temperatura średnia dobową pomiędzy 5° C a 15° C) średnio 60 dni. Przedzimy, jak i przedwiośnie trwają około miesiąca.

5.1.2. Rzeźba terenu

Rzeźba terenu w gminie Papowo Biskupie ostatecznie ukształtowała się w czasie ostatniego zlodowacenia skandynawskiego, które zakończyło się na tym terenie około szesnaście tysięcy lat temu. Dominującą formą rzeźby terenu jest utworzona przez cofający się lądolód wysoczyzna morenowa, zbudowana z osadów lodowcowych, tj. gliny morenowej i piasków gliniastych. Jest to w większości wysoczyzna morenowa płaska, na której wysokości względne nie przekraczają 2,0 m, a nachylenie stoków jest mniejsze niż 2°. Wysoczyzna wznosi się do poziomu 89-91 m n.p.m. Tylko lokalnie w rejonie Fałęcina, Storlusa, Wrocławek i Papowa Biskupiego w obrębie wysoczyzny pojawiają się niewielkie falistości, których wysokość względna może przekroczyć 5,0m. Ponadto wysoczyznę morenową urozmaicają nieliczne pagórki morenowe występujące w okolicach Papowa Biskupiego, Wrocławek, Dubielna i Firlusa. Pagórki te stanowią skrajnie zachodnią część postoju lądolodu skandynawskiego fazy krajeńsko-wąbrzeskiej, tzw. moren środkowowąbrzeskich. Wznoszą się one do wysokości ponad 100,0 m n.p.m., a kulminacja jednego z nich w miejscowości Firlus - do 106,3 m n.p.m. jest jednocześnie najwyższym punktem na obszarze gminy. Natomiast najniższy położony punkt na terenie gminy znajduje się w dolinie rzeki Browiny w rejonie

Jeleńca – na granicy z gminą Stolno i osiąga wysokość 63,0 m n.p.m. Widać więc, że maksymalna deniwelacja na obszarze gminy wynosi 43,0 m, jednak lokalne deniwelacje, z uwagi na małe zróżnicowanie geomorfologiczne nie przekraczają kilku metrów.

Powierzchnię wysoczyzny morenowej urozmaicają zagłębienia wytopiskowe różnej wielkości, których dno znajduje się kilka metrów poniżej poziomu wysoczyzny. W dnach obniżzeń występują mokradła i podmokłości, nieregularne na terenie całej gminy. Do najwybitniejszych wklęsłych form rzeźby terenu należą zaliczyć rynny subglacjalne, utworzone na skutek erozyjnej działalności wód płynących pod lodem, a pochodzących z topniejącego lądolodu. Największe z nich to rynny wykorzystywane obecnie przez rzekę Brownę, Strugę Papowską oraz Jezioro Bartlewskie i Strugę Żaki. Nie są to jednak formy na tyle imponujące – ich szerokość nie przekracza 1,0m, a głębokość tylko lokalnie osiąga kilkanaście metrów, natomiast zbocza tych rynien są krótkie, aczkolwiek miejscami silnie nachylone. Właśnie zbocza rynien subglacjalnych to tereny o największych spadkach na obszarze gminy. Dna rynien zbudowane są z osadów piaszczystych pochodzenia wolnolodowcowego i właśnie w nich występują jedyne jeziora w gminie – Jezioro Papowskie i Jezioro Jeleniec. Natomiast w dnie i na stokach rynny wykorzystywanej przez Rzekę Brownę występują jedyne na terenie gminy niewielkie kompleksy leśne.

5.1.3. Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym zauważa się wyraźną dwudzielność obszaru gminy Papowo Biskupie. Zachodnia i południowa część gminy znajduje się w zlewni rzeki Browiny (zwanej również Frybą), prawobrzeżnego dopływu Wisły, uchodzącego w rejonie Chełmna. Browina ma długość 39,6 km i powierzchnię 323,7 m². Płyne w wąskiej i niezbyt głębokiej dolinie, odcinkami wykorzystując rynny subglacjalne. Fragmentarycznie stanowi zachodnią granicę obszaru gminy oraz przyjmuje tylko jeden dopływ prawoboczny – Kanał Miałkusz.

Na większą uwagę zasługuje inny prawoboczny dopływ Browiny – Struga Papowska, która ma 16 km długości i około 31 km² powierzchni zlewni. Odwadnia rynnę subglacjalną wraz z otoczeniem i przepływa przez znajdujące się w niej jeziora: Papowskie, Jeleniec, Czyste Wielkie i Czyste Małe. Poza wymienionymi jeziorami w dnie rynny występują liczne obszary podmokłe.

Zlewnia Strugi Papowskiej zajmuje środkową część obszaru gminy. Natomiast północna i wschodnia część leży w Zlewni Kanału Głównego, który wraz z dopływami odwadnia rozszerzenie Doliny Wisły między Chełmnem i Grudziądzem oraz przyległe tereny wysoczyznowe. Właśnie najdłuższy z tych dopływów – Struga Żaki – płynie przez obszar gminy Papowo Biskupie. Struga Żaki, zwana też Cybulanką ma długość około 30 km i powierzchnię zlewni około 110 km². Swoje źródła ma w niewielkim mokradle w Dubielnie. Przyjmuje wodę z wielu rowów melioracyjnych oraz przepływa przez kilka jezior, m.in. Kornatowskie, Młyńskie, Bartlewskie.

Największe jezioro na obszarze gminy znajduje się w zlewni Strugi Papowskiej. Jezioro Papowskie to jezioro genezy rynnowej o powierzchni 35,6 ha, objętości wody 596,5 tys. m³, długości 1850 m, szerokości 240 m i średniej głębokości 1,7 m (głębokość maksymalna 4,2 m). Jest to jezioro przepływowe, leży w zlewni typowo rolniczej w sąsiedztwie wsi Papowo Biskupie. Ponadto jest w stadium zaawansowanej eutrofizacji – podlega naturalnym procesom zarastania i wypłykania.

Jezioro Jeleniec to również jezioro o genezie rynnowej, o powierzchni 30,5ha, objętości wody 363,4 tys.m³, długości 1525 m, szerokości 395 m i średniej głębokości 1,2 m (głębokość maksymalna 3,2 m). Jest jeziorem przepływowym, leży również w zlewni typowo rolniczej oraz podlega intensywnym procesom zarastania i wypłykania – stadium zaawansowanej eutrofizacji.

W zlewni Strugi Żaki znajduje się niewielkie Jezioro Młyńskie. Jest to jezioro, podobnie jak powyższe, przepływowe, leży w płytkiej rynnicy. Powierzchnia jeziora wynosi 7,1 ha, długość 580 m, szerokość 190 m.

Wody jezior są poza klasowe. Ponadto na obszarze gminy znajduje się kilkanaście akwenów

o powierzchni do 3ha oraz lokalnie występują mokradła i tereny podmokłe, głównie w okolicach rzek. Mają one duże znaczenie ekologiczne jako miejsca bytowania gatunków flory i fauny oraz znaczenie gospodarcze, gdyż stabilizują poziom wód gruntowych.

5.1.4. Wody podziemne

Obszar Gminy znajduje się poza zasięgiem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) wyznaczonych w celu ochrony przed degradacją zasobów wody pitnej. Występujące poziomy wodonośne pochodzące z okresu czwartorzędu pokrywają w 80% zapotrzebowanie na wodę. Wody czwartorzędowe są podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę zarówno odbiorców indywidualnych, jak i zbiorowych. Wody te stanowią bazę dla większości ujęć komunalnych i wodociągów wiejskich. Poziomy wodonośne czwartorzędowe występują najczęściej na głębokości od kilkunastu do około 50 m. Liczba i głębokość występowania czwartorzędowych poziomów wodonośnych uzależniona jest od uwarunkowań geomorfologicznych.

5.1.5. Surowce mineralne

Gmina Papowo Biskupie jest uboga w zasoby surowców naturalnych. Istnieją miejscami niewielkie złoża o małym znaczeniu dla rozwoju tego obszaru. Eksploatowane są one na potrzeby okolicznej ludności.

Niewielkie złoża kruszywa znajdują się w rynnach Browiny i wykorzystywane są na potrzeby lokalne. Podobnie ubogie złoża torfów i kredy jeziornej mają znaczenie lokalne. Na terenie gminy zarejestrowano jedną odkrywkę piasku w rejonie wsi Falęcina nad Kanałem Miałkusz oraz wskazano dwa rejonu perspektywiczne występowania kredy jeziornej.

5.1.6. Gleby i lasy

Użytki rolne na obszarze gminy zajmują 6436ha, co stanowi 91,37% jej powierzchni całkowitej. Wiąże się to z faktem występowania urodzajnych gleb wykształconych na osadach pochodzenia lodowcowego, tj. glinach morenowych i piaskach gliniastych. Pod względem genetycznym dominują gleby brunatne i płowe oraz czarnoziemy wykształcone na osadach morenowych. Gleby te należą w przeważającej części do III i IV klasy bonitacyjnej. Analiza kompleksów rolniczej przydatności gleb wskazuje, że na obszarze gminy dominują gleby o wysokiej i najwyższej przydatności rolniczej, należące do kompleksów: pszennego dobrego i żytniego bardzo dobrego. Zajmują one zdecydowanie największy areał gruntów ornych. niskoprodukcyjne gleby występują jedynie w obrębie dolin cieków i w rynnach subglacialnych i stanowią kompleksy: pszenno-wadliwy oraz żytni dobry. Warunki przyrodnicze produkcji rolnej oceniane metodą bonitacji punktowej należą do jednych z bardziej korzystnych w województwie i posiadają jedno z najwyższych wskaźników bonitacyjnych w zakresie jakości i przydatności rolniczej gleb, rzeźby terenu i warunków wodnych. ogólny sumaryczny wskaźnik jakości przestrzeni produkcyjnej dla obszaru gminy Papowo Biskupie wynosi 93,8 punktów na 100 możliwych, co lokuje gminę na bardzo wysokiej pozycji na tle województwa. Zasoby glebowe gminy Papowo Biskupie stanowią jej najcenniejszy zasób przyrodniczy i są podstawową bazą rozwoju gospodarczego gminy.

Z przyrodniczego punktu widzenia niezwykle ważnym elementem środowiska naturalnego charakteryzowanego obszaru są lasy typu łąkowego. Zważywszy na żyzne gleby, lasy zostały wykarczowane w początkach gospodarki rolnej tego obszaru. Obecnie lasy zajmują zaledwie 37ha i znajdują się głównie w dolinie Browiny. Stopień lesistości gminy Papowo - 0,52% należy do najniższych w województwie kujawsko-pomorskim. Zdecydowanie większa część lasów należy do Skarbu Państwa, z czego około 18ha jest w zarządzie Lasów Państwowych, a zaledwie 2 ha są w posiadaniu osób fizycznych.

Na bezleśnych obszarach wysoczyzn morenowych głównymi enklawami zieleni są parki

podworskie. Poza znaczeniem historycznym i kulturowym, jako element zespołów dworsko-parkowych, pełnią funkcję ekologiczną, wzbogacają i urozmaicają środowisko przyrodnicze i krajobraz wiejski. Wraz z układami wodnymi wewnątrz nich, drzewostany parków wywołują korzystny mikroklimat, poprawiając uwilgotnienie gleb, regulują stosunki wodne oraz zwiększają różnorodność i atrakcyjność krajobrazu.

5.1.7 Flora i fauna

Elementem przeważającym w krajobrazie gminy są rozległe pola uprawne, na których prowadzi się intensywną gospodarkę rolną. Dominują tu grunty orne wysokich klas z przewagą upraw zbóż. Bardzo znikomą powierzchnię stanowią odłogi i ugory, jak również użytki zielone, których to powierzchnia ogranicza się do niewielkich połaci. W wyniku bardzo intensywnej gospodarki rolnej powstały uprawy wielkoobszarowe, na których nie występują na większości terenu miedze, brak jest również większych zadrzewień śródpolnych i oczek wodnych. głównie krajobraz jest przekształcony przez człowieka i użytkowany w sposób typowo rolniczy. Obszar gminy nie wchodzi w skład żadnej ostoi ptaków, zarówno o randze krajowej jak i europejskiej, nie posiada również waloryzacji przyrodniczej wykonanej dla Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody. Nie ma też zlokalizowanych stref ochronnych wyznaczonych dla tzw. „gatunków strefowych” ptaków.

Dominującymi gatunkami w takim środowisku są przede wszystkim: skowronek, potrzaszcz, pliszka żółta, pokląskwa, czy np. przepiórka. Charakterystyczna dla obszaru, wyżej wspomniana niewielka liczba miedz dodatkowo ogranicza w znacznym stopniu różnorodność gatunkową, w tym m.in. gnieźdzenie się kuropatwy wykazującej silny spadek liczebności w Polsce. Teren gminy jest w okresie lęgowym również miejscem żerowania dla gatunków, które nie zakładają gniazd na polach uprawnych, lecz w zadrzewieniach śródpolnych, czy budynkach gospodarczych, w tym np. dla kruka, kawki, kopciuszką, oknówki i dymówki. Tak więc stosunkowo wysokim bogactwem gatunkowym fauny lęgowej charakteryzują się zadrzewienia śródpolne, czyli tzw. wyspy leśne. Zajmują one jednak niewielką powierzchnię, co ogranicza występowanie wielu gatunków ptaków - tzw. „gatunków wnętrza lasu” np. dzięcioła czarnego, śpiewaka i wilgi. Z przeprowadzonych badań wynika bowiem, że dopiero wyspy przekraczające 50 ha posiadają zespoły ptaków zbliżone do ugrupowań występujących w dużych kompleksach leśnych. Występujące na terenie gminy wyspy leśne zasiedlane są głównie przez gatunki ptaków, które preferują brzeżną część lasu. Strefa obrzeży lasu charakteryzuje się znacznym prześwietleniem, umożliwiającym rozwój runa i podszytu, a także bezpośrednim kontaktem z terenami przyległymi. Występują tam szczególnie często gatunki dwuśrodowiskowe (np. gniazdujące na drzewach lub krzewach, a żerujące na przyległych terenach otwartych, jak np. kruk, czy gatunki z rodziny dzierzbi i łuszczaków. Obecne tu będą również tzw. „gatunki brzegu lasu”, preferujące gniazdowanie w podszywie, dobrze rozwijającym się właśnie na brzegu lasu (jak pokrzewki lub zaganiacz). Należy jednak pamiętać, że podział ptaków na wspomniane grupy ekologiczne jest często nieprecyzyjny.

Zadrzewienia dzięki swojemu zróżnicowaniu pełnią ważną rolę we wzbogacaniu składu gatunkowego roślinności i ptactwa, np. jako miejsca rozrodu, żerowania lub schronienia. Dotyczy to przede wszystkim ptaków szponiastych. Na omawianym obszarze w niewielkich kompleksach leśnych bardzo prawdopodobne jest gnieźdzenie się myszołowa i krogulca, a niemal pewne jest ich żerowanie. Należy przy tym zaznaczyć, że dominującym gatunkiem będzie myszołów z racji bardzo licznie występującego w uprawach zbożowych nornika zwyczajnego, stanowiącego podstawę pożywienia tego drapieżnika. Sąsiedztwo jezior i oczek wodnych sprzyjać będzie gniazdowaniu błotniaka stawowego, jak również stanowić może miejsce żerowania bielika. Nie można także wykluczyć gniazdowania błotniaka łąkowego, choć jest to bardzo mało prawdopodobne. Istnieje duże prawdopodobieństwo występowania ptaków z rodziny sokołów, np. pustułki, silnie związanej z krajobrazem rolniczym ze względu na występowanie nornika zwyczajnego oraz kobuza, dla którego sąsiedztwo jezior stanowi ważną bazę pokarmową, a obecność opuszczonych gniazd kruka sprzyja zasiedleniu obszaru.

Bardzo niewielkie powierzchnie miedz, odłogów z chwastami oraz nieużytków jest czynnikiem decydującym o nielicznym zimowaniu na tym obszarze potrzęsacza oraz gatunków z rodziny łuszczaków. Nasiona chwastów występujące na nieużytkach, odłogach i miedzach są, bowiem podstawową bazą pokarmową dla ptaków wróblowych. Z dużych ptaków szponiastych, z uwagi na przewagę terenów otwartych, należy spodziewać się zimowania myszołowa oraz myszołowa włochatego.

Do obszarów, które stanowią ważne środowisko życia, zarówno w sezonie lęgowym jak i podczas migracji, dla zagrożonej grupy ptaków wodno-błotnych należą przede wszystkim jeziora: Jeleniec, Papowskie, Bartlewskie i obszar podmokły na południe od Bajerza.

W okresie zimowym można spotkać pojedyncze osobniki z grupy nietoperzy, np. mopka oraz gacka brunatnego. Liczne rowy melioracyjne i podmokłości okresowo mogą być atrakcyjnym miejscem żerowania przyciągającym nietoperze nawet z oddalonych kolonii. Ważnymi miejscami żerowania mogą być niewielkie zbiorniki wodne rozproszone pośród pól. Większość gatunków nietoperzy żywi się owadami, tak więc jeziora, ciek i tereny podmokłe są głównymi ich siedliskami.

5.2. Stan i zagrożenia środowiska przyrodniczego

Gmina Papowo Biskupie posiada atrakcyjne położenie geograficzne, w centralnej części województwa kujawsko-pomorskiego, przy drodze krajowej nr 91 oraz przy trasie kolejowej Toruń-Grudziądz-Malbork, dzięki czemu posiada dobrą dostępność komunikacyjną. Ukształtowanie terenu można uznać za bardzo korzystne, ponieważ dominuje płaska i lekko falista wysoczyzna morenowa.

Podstawowe i najważniejsze bogactwo gminy stanowią zasoby glebowe. Wskaźniki jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej lokują ją na wysokiej pozycji w województwie. Natomiast zasoby leśne są bardzo ubogie, a wskaźnik lesistości należy do najniższych w województwie.

Obszar gminy jest również ubogi w zasoby wodne, a ich jakość nie odpowiada przyjętym normom klasyfikacji. Jakość wód powierzchniowych należy uznać za wysoce niezadowalającą. Rzeka Browina jest klasyfikowana jako jedna z najbardziej zanieczyszczonych w województwie, a jej wody nie mieszczą się w przyjętych normach czystości. Również nie odpowiadają normom czystości wody Kanału Miałkusz. Pozostałe ciek i, tj. Struga Żaki i Struga Papowska nie były badane na odcinkach w granicach gminy Papowo Biskupie. Jezioro Papowskie posiada kategorię naturalnej podatności na degradację poza przyjętymi kategoriami. Wynika to z faktu niekorzystnych parametrów morfometrycznych (mała powierzchnia i niewielka głębokość) oraz typowo rolniczego użytkowania zlewni. Do jeziora migrują zanieczyszczenia z terenów upraw polowych oraz zrzucane nieoczyszczone ścieki z gospodarstw nieskanalizowanych. Zdecydowana większość zanieczyszczeń wód powierzchniowych pochodzi z terenów otwartych. Związane są one z gospodarczą działalnością człowieka na terenach użytków rolnych – do wód przenikają związki azotu i fosforu powodujące nasilone procesy eutrofizacji wód. Procesy te przebiegają szczególnie szybko w wyniku zabiegów intensyfikujących gospodarkę rolną, tj. stosowanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w nadmiernych ilościach. Aby ograniczyć tempo eutrofizacji należałoby zwiększyć lesistość w zlewniach oraz zmienić sposób użytkowania gruntów w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowych jezior, ograniczenie w tej strefie stosowania nawozów i środków ochrony roślin.

Na terenie gminy Papowo Biskupie czynne są dwie mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków. W Zegartowicach funkcjonuje oczyszczalnia utylizująca średnio 128,6 m³/d ścieków bytowo-gospodarczych. Na terenie byłego zakładu rolnego we Wrocławkach czynna jest oczyszczalnia utylizująca średnio 27,2 m³/d ścieków bytowo – gospodarczych. Ponadto funkcjonuje kilkanaście oczyszczalni przyzgodowych.

W gminie Papowo Biskupie nie ma znaczących emitorów zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. Do niedawna na jakość powietrza duży wpływ wywierała Cukrownia Chełmża,

jednak w ostatnich latach, po zaostreniu wymogów ochrony środowiska ten element został nieco ograniczony. Ponadto wpływ cukrowni na jakość powietrza uwarunkowany jest kierunkiem wiatrów, a wiatry z kierunku południowego występują stosunkowo rzadko. Niekorzystny wpływ na klimat wywiera ponadto działalność zakładów rolnych zlokalizowanych na terenie gminy, a szczególnie emisje odoru z ferm tuczu przemysłowego zwierząt oraz nieczystości wylewane na pola uprawne.

Niekorzystny wpływ na klimat akustyczny na terenie gminy Papowo Biskupie wywiera droga krajowa nr 91. Dotyczy to w szczególności wsi Jeleniec i Żygląd oraz w mniejszym stopniu wsi Fałecin, Zegartowice oraz Storlus. Natężenie ruchu na drodze jest bardzo duże i ciągle wzrasta. Inwestycje znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie, a w szczególności obiekty mieszkalne narażone są na ponadnormatywne oddziaływanie hałasu oraz wibracje wywołane ruchem strumienia pojazdów. Źródłem hałasu jest również niezelektryfikowana, jednotorowa linia kolejowa relacji Toruń-Grudziądz. Jednak ze względu na stosunkowo rzadkie kursy pociągów nie jest ona specjalnie uciążliwa.

Do potencjalnych nadzwyczajnych źródeł zagrożeń należy więc zaliczyć drogę krajową nr 91 oraz linię kolejową relacji Toruń-Grudziądz - jako trasy przewozu substancji toksycznych oraz zakłady przemysłowe Torunia i Świecia – ze względu na możliwość skażenia powietrza atmosferycznego.

5.3. Rolnictwo

Rolnicza przestrzeń produkcyjna gminy Papowo Biskupie, zajmująca obszar 6436ha, przedstawia wysoką wartość użytkową. Ukształtowanie terenu gminy jest bardzo korzystne do uprawy mechanicznej. Dominuje płaskorówninna rzeźba terenu – 90 % ogólnej powierzchni, a pozostałe 10%, to rzeźba falista i pagórkowata. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy ujmująca łącznie: wskaźnik bonitacji jakości rolniczej przydatności gleb - 75,8 pkt., wskaźnik agroklimatu - 8,8 pkt., wskaźnik bonitacji rzeźby terenu - 4,4pkt. i wskaźnik bonitacji warunków wodnych – 4,8 pkt. osiąga wartość 93,8 pkt. Na tle województwa kujawsko-pomorskiego jest to ocena bardzo wysoka, wskazująca, że gmina Papowo Biskupie odznacza się w tym rejonie najlepszymi warunkami przyrodniczymi dla gospodarki rolnej.

Tabela nr 2. Struktura użytkowania gruntów.

Użytek	Gmina Papowo Biskupie		Województwo kujawsko-pomorskie	
	ha	%	ha	%
użytki rolne w tym:	6436	91,37	1156570	64,36
grunty orne	6233	88,49	1006332	56
sady	23	0,33	11944	0,66
łąki	58	0,82	92709	5,16
pastwiska	122	1,73	45585	2,54
las i grunty leśne	37	0,52	423628	23,57
grunty pozostałe i nieużytki	571	8,11	216774	12,06
suma	7044	100	1796972	100

Źródło: GUS Stan na dzień 31.12.2005r.

Gleboznawcza klasyfikacja gruntów gminy pokazuje przewagę, a wręcz dominację gruntów klas średnich. Ogół czynników przyrodniczych decydujących o rolniczej przydatności gruntów na terenie gminy odzwierciedla zespół bardzo korzystnych kompleksów rolniczej przydatności gleb. Kompleks pszenno-dobry i bardzo dobry oraz żytni bardzo dobry występują łącznie na około 85% powierzchni całej gminy.

5.3.1. Struktura obszarowa gospodarstw

W gminie Papowo Biskupie największą grupę gospodarstw stanowią gospodarstwa powyżej 1ha (73 %), natomiast większość z nich ma powyżej 5ha, bo aż 57% w stosunku do całego arealu rolniczego.

Tabela nr 3. Struktura obszarowa gospodarstw.

Powierzchnia gospodarstwa [ha]	Gmina Papowo Biskupie		Województwo kujawsko-pomorskie	
	liczba gospodarstw	%	liczba gospodarstw	%
do 1 ha włącznie	91	27,08	20591	23,23
powyżej 1 ha ogółem	245	72,92	68042	76,77
1 - 5 ha	53	15,77	21986	24,81
1 - 10 ha	124	36,9	38500	43,44
1 - 15 ha	0	0	49224	55,54
5 - 10 ha	71	21,13	16514	18,63
5 - 15 ha	0	0	27238	30,73
10 -15 ha	0	10724	12,1	
5 ha i więcej	192	57,14	46056	51,96
10 ha i więcej	121	36,01	29542	33,33
15 ha i więcej	0	0	18818	21,23
ogółem	336	-----	88633	-----

Źródło: GUS Powszechny spis rolny 2010r.

5.3.2. Rodzaj gospodarstw i rodzaj działalności

Z poniższej tabeli wynika, że w gminie Papowo Biskupie najwięcej jest gospodarstw prowadzących wyłącznie działalność rolniczą (ponad 80%), co świadczy o typowo rolniczym charakterze gminy oraz o przydatności gleb dla rolnictwa. Porównując jednak dane ze spisów powszechnych 2002r. i 2010r. można stwierdzić, że ogólna liczba gospodarstw rolnych, zarówno w gminie jak i w województwie ma tendencje spadkową. Prawdopodobnie związane jest to z pogorszeniem poziomu gospodarki ogólnokrajowej oraz dużym wzrostem importu produktów zagranicznych. Świadczy to również o podziałach gospodarstw na mniejsze działki i przeznaczaniu ich na cele budownictwa mieszkaniowego oraz usługowego.

Tabela nr 4. Gospodarstwa rolne wg rodzaju działalności.

Rodzaj gospodarstwa	Gmina Papowo Biskupie		Województwo kujawsko-pomorskie	
	liczba gospodarstw	%	liczba gospodarstw	%
nie prowadzące żadnej działalności gospodarczej	19	4,73	14654	12,55
prowadzące wyłącznie działalność rolniczą	330	82,09	86869	74,38
prowadzące wyłącznie działalność pozarolniczą	5	1,24	3068	2,63
prowadzące działalność rolniczą i pozarolniczą	48	11,94	12204	10,45
ogółem	402	100,00	116795	100,00

Źródło: GUS Powszechny spis rolny 2002r.

5.3.3. Struktura zasiewów

W strukturze zasiewów gospodarstw gminy Papowo Biskupie dominują uprawy zbożowe. Zajmują one prawie 55% powierzchni ogólnej liczby zasiewów. Nieco mniejszy udział stanowią uprawy przemysłowe oraz rzepakowe. Znacznie mniej uprawia się ziemniaków i buraków cukrowych oraz warzyw gruntowych zajmujących kolejno 14%, 6% i 6% powierzchni wszystkich zasiewów. Natomiast warzyw gruntowych i roślin strączkowych jest bardzo mało. Nie stwierdzono uprawy roślin pastewnych, zarówno w gminie Papowo Biskupie, jak i w całym województwie. Trudno stwierdzić czy nie były w ogóle brane pod uwagę, czy też się ich nie uprawia.

Tabela nr 5. Struktura zasiewów.

Rodzaj uprawy	Gmina Papowo Biskupie		Województwo kujawsko-pomorskie	
	powierzchnia zasiewu [ha]	%	powierzchnia zasiewu [ha]	%
zboża razem	3535,84	54,49	591413,24	66,21
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	3514,66	54,17	559194,9	62,61
ziemniaki	668,84	10,31	18802,37	2,11
uprawy przemysłowe	2167,59	33,41	164250,18	18,39
buraki cukrowe	243,97	3,76	38353,92	4,29
rzepak i rzepik razem	1923,62	29,65	124082,88	13,89
strączkowe jadalne na ziarno razem	7,84	0,12	2572,08	0,29
pastewne	0	0	0	0
warzywa gruntowe	1,93	0,03	20811,65	2,33
ogółem	6488,49	100	893194,4	100

Źródło: GUS Powszechny spis rolny 2010r.

5.3.4. Struktura hodowlana

W strukturze hodowlanej w gminie Papowo Biskupie przeważa hodowla trzody chlewnej (prawie 52%), później jest drób i bydło. Badania przeprowadzone w czasie spisu rolnego nie wykazały hodowli koni. Poniższe zestawienie obrazuje większy udział trzody chlewnej w strukturze zwierząt w gminie, aczkolwiek drobiu jest niewiele mniej. Brak jest natomiast danych dla gminy odnośnie hodowli kóz i owiec (Powszechny spis rolny 2010r. podaje dane tylko na poziomie powiatu).

Tabela nr 6. Pogłowie zwierząt.

Pogłowie zwierząt	Gmina Papowo Biskupie			Województwo kujawsko-pomorskie		
	szt.	%	szt./100ha użytków	szt.	%	szt./100ha użytków
bydło razem	718	4,33	11,15	463360	4,14	40,06
w tym krowy	211	1,27	3,28	176018	1,57	15,22
trzoda chlewna razem	8532	51,39	132,57	1790778	15,98	154,84
w tym lochy	943	5,69	14,65	190233	1,7	16,45
konie	0	0	0	9625	0,09	0,83
drób razem	7350	44,28	114,2	8934867	79,79	772,53
w tym drób kurzy	6300	37,95	97,89	7893130	70,48	68246
ogółem zwierzęta	16600	100	257,92	11198630	100	968,26

Źródło: GUS Powszechny spis rolny 2010r.

5.3.5. Stopień mechanizacji rolnictwa

Powszechny spis rolny, przeprowadzony w 2010r. wykazał, że liczba ciągników w gminie Papowo Biskupie, przeliczając na 100 ha jest nieco mniejsza niż w województwie kujawsko-pomorskim. Świadczy to o średnim, zbliżonym do województwa zmechanizowaniu rolnictwa na tych terenach. Niestety spis powszechny nie uwzględnił danych odnośnie samochodów ciężarowych i innych maszyn rolniczych.

Tabela nr 7. Mechanizacja rolnictwa.

Ciągniki w gospodarstwach rolnych	Gmina Papowo Biskupie		Województwo kujawsko-pomorskie	
	szt.	szt./100ha użytków	szt.	szt./100ha użytków
gospodarstwa rolne posiadające ciągniki ogółem	194	3,01	50975	4,41
w tym w gospodarstwach indywidualnych	192	2,98	50740	4,39
ciągniki w gospodarstwach rolnych ogółem	348	5,41	89211	7,71
w tym w gospodarstwach indywidualnych	333	5,15	87312	7,55
ogółem	542	8,42	140186	12,12

Źródło: GUS Powszechny spis rolny 2010r.

6. Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia – demografia, infrastruktura społeczna

6.1. Ludność

Skuteczna realizacja Strategii Rozwoju oraz samorządowa polityka społeczna zależy przede wszystkim od rozpoznania problemów ludnościowych i złożoności polityki ludnościowej. Ustalenie zależności i powiązań polityki ludnościowej i polityki społecznej oraz przełożenie tych zależności na grunt lokalny, pozwala dostrzec zmiany zachodzące w strukturze społecznej oraz poszukiwać najskuteczniejsze środki kształtowania tych zmian bądź ich łagodzenia. Punktem wyjścia dla właściwie prowadzonej samorządowej polityki społecznej, jak również lokalnej strategii rozwoju, winny by informacje demograficzne pozwalające określić profil społeczno-demograficzny ludności oraz opis procesów społecznych zachodzących w danej społeczności.

Gmina Papowo Biskupie jest jedną z najmniejszych gmin województwa kujawsko-pomorskiego. Na powierzchni około 70 km² zamieszkuje około 4,5 tys. osób. Mieszkańcy omawianej gminy stanowią około 0,2% ludności województwa kujawsko-pomorskiego oraz około 8% ludności powiatu chełmińskiego.

Tabela nr 8. Ludność gminy Papowo Biskupie na tle gmin sąsiednich.

Rok	Papowo Biskupie	Chełmża	Lisewo	Stolno	Kijewo Królewskie
1995	4408	10136	5449	5197	4226
1996	4459	10077	5396	5201	4229
1997	4484	10092	5422	5245	4209
1998	4458	10128	5417	5244	4189
1999	4315	9326	5269	5068	4219
2000	4269	9412	5260	5105	4199
2001	4306	9394	5275	5105	4248
2002	4288	9413	5261	5134	4245
2003	4326	9442	5256	5139	4274
2004	4315	9410	5262	5201	4274
2005	4371	9427	5281	5143	4296
2006	4387	9464	5219	5128	4286
2007	4394	9445	5193	5133	4304
2008	4388	9500	5236	5121	4323
2009	4402	9475	5222	5143	4326
2010	4417	9485	5222	5168	4347

Źródło: GUS stan na dzień 31.12.2010r.

Gmina Papowo Biskupie nie charakteryzuje się skokowymi zmianami ludności, typowymi dla miejscowości podmiejskich. W ostatnich latach wskaźnik dynamiki liczby mieszkańców zmieniał się zaledwie o kilka procent. Tak niewielkie wahania są spowodowane naturalną tendencją prokreacyjną, wywołaną niżami i wyżami demograficznymi. Należy jednak podkreślić, iż statystyki GUS podają wartości zgodne z liczbą zameldowań, nie uwzględniają natomiast emigrantów zarobkowych, których liczba znacznie zwiększyła się po 2004 roku.

Najludniejszą miejscowością w gminie jest Papowo Biskupie liczące ponad siedemset pięćdziesiąt osób, następne pod względem zaludnienia są Zegartowice, Fałęcin, Żygląd i Jeleniec. Najmniej ludności zamieszkuje Kucborek – poniżej stu osób oraz Staw – niewiele ponad sto osób. Analizując poszczególne miejscowości widać wyraźnie, że najwięcej ludności, oprócz siedziby gminy Papowa Biskupiego, skupia się we wsiach położonych przy drodze krajowej. Wyjątkiem jest Dubielno, położone w dość sporej odległości od tej drogi. Szczegółowe informacje o rozmieszczeniu ludności w gminie na dzień 31.12.2011r. przedstawia tabela nr 9.

Tabela nr 9. Liczba ludności gminy Papowo Biskupie według miejscowości
(osoby ze stałym zameldowaniem - stan na 31.12.2011r.)

Miejscowość	Liczba mieszkańców	Kobiety	Mężczyźni
Papowo Biskupie	754	392	362
Dubielno	483	244	239
Fałęcin	386	189	197
Firlus	225	123	102
Folgowo	145	72	73
Jeleniec	495	237	258
Kucborek	61	30	31
Niemczyk	294	140	154
Nowy Dwór Królewski	169	80	89
Staw	108	54	54
Storlus	281	137	144
Wrocławki	292	139	153
Zegartowice	494	254	240
Żygląd	310	152	158
Ogółem	4497	2243	2254

Źródło: Urząd Gminy Papowo Biskupie

Średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosi 63 os/km², jest to charakterystyczna, przybliżona gęstość dla gmin typowo rolniczych obszarów Pomorza. W powiecie chełmińskim gęstość zaludnienia wynosi 100 os/km², w województwie kujawsko-pomorskim 115 os/km², gminy wiejskie tegoż województwa - 52 os/km², w Polsce ogółem występuje 125 os/km², a w gminach wiejskich w kraju 55 os/km². Około 12% ludności gminy Papowo Biskupie to osoby niepełnosprawne o różnym stopniu niepełnosprawności (w Polsce około 14,3% ogólnej populacji). Ponad 70% z tej grupy (tj. 368 os.), posiada orzeczenia o niepełnosprawności, a więc są to osoby niepełnosprawne prawnie. Pozostałe 30% to niepełnosprawni tylko biologicznie, tzn. iż w swojej subiektywnej ocenie odczuwają ograniczenie wykonywania podstawowych czynności - nie posiadają jednak właściwego orzeczenia.

6.2. Struktura wieku i płci mieszkańców gminy Papowo Biskupie

Wiek jest jednym z podstawowych elementów struktury demograficznej ludności, wpływającym na przebieg procesów demograficznych. Z tego względu podział ludności na określone grupy wiekowe odgrywa pierwszoplanową rolę przy prowadzeniu wszelkich analiz demograficznych. Kształt piramidy wieku gminy wskazuje na niewystarczającą zastępowalność pokoleń z wyraźnie zaznaczonymi okresami wyżów i niżów demograficznych. Jest to wynikiem charakterystycznych dla Polski, wspomnianych wcześniej wyżów i niżów demograficznych, będących wynikiem bogatej historii kraju oraz wiążących się z tym zmian demograficznych, a także spadku liczby urodzeń. Należy się spodziewać, że w przyszłości piramida przybierze kształt stagnacyjnej, a w dalekiej przyszłości kształt progresywny. W strukturze płci widoczna jest znaczna przewaga chłopców nad dziewczynkami w wieku przedprodukcyjnym, niewielkie odwrócenie w grupie produkcyjnej i zdecydowana przewaga kobiet wśród osób w wieku poprodukcyjnym.

Struktura ludności według płci ogółem jest wyrównana. Współczynnik feminizacji w gminie wynosi 99 kobiet na 100 mężczyzn. Jest to wskaźnik korzystniejszy niż odpowiedni w powiecie,

województwie i kraju (w powiecie chełmińskim przypada 105 kobiet na 100 mężczyzn, w województwie kujawsko-pomorskim wskaźnik ukształtował się na takim samym poziomie jak w kraju tj. 107 kobiet na 100 mężczyzn). Pomimo ogólnej krajowej tendencji spadkowej wśród zawieranych małżeństw, w gminie Papowo Biskupie jest ona nadal dość wysoka. Należy jednak dodać, iż coraz częściej są to małżeństwa wyłącznie cywilne. Bardzo częstym zjawiskiem jest też życie w związkach nieformalnych.

Według danych GUS – stan na dzień 31.12.2011 r., łączna liczba ludności w gminie Papowo Biskupie wyniosła 4435, co stanowi zaledwie 0,21% ludności województwa kujawsko-pomorskiego oraz 8,45% populacji powiatu chełmińskiego.

Tabela nr 10. Sytuacja demograficzna gminy Papowo Biskupie na tle województwa kujawsko-pomorskiego oraz powiatu chełmińskiego.

Rok	Liczba ludności	Mężczyźni	Kobiety	Ludność na 1km ²	Współczynnik feminizacji
województwo kujawsko-pomorskie					
2002	2069321	999758	1069563	115	107
2011	2097634	1011045	1086589	117	107
powiat chełmiński					
2002	51315	24976	26339	97	105
2011	52707	25728	26979	100	105
Papowo Biskupie					
2002	4288	2143	2145	60	100
2011	4497	2243	2254	63	99

Źródło: GUS Narodowy spis powszechny.

Wskaźnik gęstości zaludnienia w 2011 r. w gminie Papowo Biskupie wynosił 63 os./km² i był wyraźnie niższy od średniej dla powiatu (100 os./km²) oraz województwa (117 os./km²). W latach 2002-2011 odnotowano niewielki wzrost liczby ludności w obrębie gminy (około 3,6%). W tym samym okresie liczba mieszkańców powiatu wzrosła około 2,6%, a województwa kujawsko-pomorskiego około 3,6%. Współczynnik feminizacji (liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) w gminie Papowo Biskupie, w porównaniu do danych powiatowych i wojewódzkich, jest nieco niższy i wynosi 100, lecz niewiele odbiega od tych współczynników. (wg danych z GUS.).

6.3. Struktura sieci osadniczej

Liczba ludności gminy Papowo Biskupie w 2011 roku wyniosła 4435 osób (według danych GUS). W obrębie granic administracyjnych gminy znajduje się 14 jednostek osadniczych. W tabeli przedstawiono dane z roku 2009 i 2011 uzyskane z Urzędu Gminy Papowo Biskupie – pobyt stały i czasowy.

Tabela nr 11. Ludność gminy (stan na dzień 31.12.).

Lp.	Sołectwo	Wsie zaliczane do sołectwa	Liczba ludności		
			2009r.	2011r.	
				pobyt stały	ogółem
1	Papowo Biskupie	Papowo Biskupie	757	754	769
		Fałęcin	395	386	395
		Kucborek	75	61	66
2	Dubielno	Dubielno	497	483	491
3	Firlus	Firlus	240	225	228
4	Folgowo	Folgowo	153	145	145
		Staw	106	108	108
5	Jeleniec	Jeleniec	500	495	501
		Storlus	278	281	291
6	Niemczyk	Niemczyk	283	294	296
		Nowy Dwór Królewski	166	169	184
		Wrocławki	290	292	302
7	Zegartowice	Zegartowice	518	494	500
8	Żygląd	Żygląd	299	310	314

Źródło: Urząd Gminy Papowo Biskupie.

Według danych z roku 2009 i 2011 najwięcej osób w gminie zamieszkuje miejscowość Papowo Biskupie – siedzibę gminy. Dalej plasują się Jeleniec, Fałęcin i Zegartowice – miejscowości położone przy drodze krajowej nr 91 oraz Dubielno. Najmniej natomiast ludności osiedliło się w miejscowości Kucborek. Ma to związek z rozwojem poszczególnych miejscowości. Papowo Biskupie jako siedziba gminy ma najbardziej rozwiniętą sieć usług, a miejscowości położone przy drodze krajowej dają możliwość rozwoju w dziedzinie usług obsługujących drogę (stacje paliw, motele, zajazdy, itp.), jak również w zakresie produkcji, handlu wielkogabarytowego, itp.

Tabela nr 12. Sieć osadnicza w gminie – stan na dzień 31.12.2011r.

Wyszczególnienie	Liczba wsi	Udział %	Liczba mieszkańców	Udział %
< 100 mieszkańców	1	7,14	66	1,43
101 - 300 mieszkańców	6	42,86	1252	27,28
301 - 500 mieszkańców	5	35,71	2002	43,62
> 501 mieszkańców	2	14,29	1270	27,67
ogółem (pobyt stały i czasowy)	14	100,00	4590	100,00

Źródło: Urzędu Gminy Papowo Biskupie

Najwięcej miejscowości zalicza się do grupy o liczbie mieszkańców pomiędzy 101 a 300 osób (prawie 43%). Jednakże miejscowości te zamieszkuje jedynie około 27% populacji w gminie.

Niewiele mniej stanowi grupa w przedziale od 301 do 500 osób, natomiast zamieszkuje je ponad 43% ludności gminy. Na analizowanym obszarze tylko dwie miejscowości liczą więcej niż 501 mieszkańców – jest to Papowo Biskupie, siedziba gminy oraz Jeleniec, miejscowość położona przy drodze krajowej. Zaliczyć do tej grupy możnaby również miejscowość Zegartowice, w której osiedliło się równo 500 osób.

6.4. Dynamika zmiany liczby ludności

W latach 2002-2011 zmiany liczby ludności w gminie są nieznaczne. Bilans zmiany liczby ludności (według danych GUS) dla gminy Papowo Biskupie jest dodatni - liczba 4288 osób zamieszkujących teren gminy w 2002 roku wzrosła do 4435 w 2011 roku, czyli o około 3,5%.

Tabela nr 13. Zmiana liczby ludności w latach 2002-2011.

rok liczba ludności	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Mężczyźni	2145	2163	2157	2194	2186	2196	2192	2217	2221	2238
Kobiety	2143	2163	2158	2177	2201	2198	2196	2185	2196	2197
Ogółem	4288	4326	4315	4371	4387	4394	4388	4402	4417	4435

Źródło: GUS

Tabela nr 14. Wykaz ilościowy mieszkańców gminy wg miejscowości – stan na dzień 31.12.2011r.

miejscowość	liczba mieszkańców		
	pobyt stały	pobyt czasowy	razem
Dubielno	483	8	491
Fałęcin	386	9	395
Firlus	225	3	228
Folgowo	145	0	145
Jeleniec	495	6	501
Kucborek	61	5	66
Niemczyk	294	2	296
Nowy Dwór Królewski	169	15	184
Papowo Biskupie	754	15	769
Staw	108	0	108
Storlus	281	10	291
Wrocławki	292	10	302
Zegartowice	494	6	500
Żygląd	310	4	314
Ogółem	4497	93	4590

Źródło: Urząd Gminy Papowo Biskupie

6.5. Struktura wiekowa ludności

Podstawowy podział społeczeństwa pod względem wieku to podział na trzy grupy: ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym.

Wśród mieszkańców gminy Papowo Biskupie dominującą grupę stanowią osoby w wieku produkcyjnym – 63,85% ogółu ludności (ich liczba powoli, ale systematycznie wzrasta). W grupie tej znajdują się obecnie roczniki z wyżu demograficznego lat 50-tych oraz echa wyżu demograficznego z początku lat 80-tych. Najmniejszy odsetek to osoby w wieku poprodukcyjnym – 14,12%. Należy spodziewać się, iż za kilka do kilkunastu lat, sytuacja ta ulegnie odwróceniu. W wiek poprodukcyjny wejdą wspomniane wyżej demograficzne, natomiast w wiek produkcyjny osoby z niżu demograficznego.

Dane wskazują również na niepokojące zjawisko zmniejszania się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (spowodowane niewielkim przyrostem naturalnym) oraz stały wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Tabela nr 15. Ludność według grup wiekowych (dane z 2010r).

Grupa wiekowa	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
Wiek przedprodukcyjny	973	22,03	505	22,74	468	21,31
Wiek produkcyjny	2820	63,85	1518	68,35	1302	59,29
Wiek poprodukcyjny	624	14,12	198	8,91	426	19,4
razem	4417	100	2221	100	2196	100

Źródło: GUS.

Tabela nr 16. Statystyka mieszkańców wg wieku i płci (stan na dzień 31.12.2011r.).

wiek	płeć	
	kobiety	mężczyźni
0 do 2 lat	79	98
3 lata	31	24
4 do 5 lat	45	63
6 lat	20	23
7 lat	28	32
8 do 12 lat	116	128
13 do 15 lat	77	80
16 do 17 lat	84	62
18 lat	35	41
19 do 60 kobiety i 19 do 65 mężczyźni	1285	1485
powyżej 60 lat kobiety i powyżej 60 lat mężczyźni	396	164
ogółem (stan na dzień 31.12.2011r.)		

Źródło: Urząd Gminy Papowo Biskupie.

6.6. Przyrost naturalny

Przyrost naturalny w latach 2002-2011 wykazuje zmienną tendencję. Swoje apogeum osiągnął w 2009r. - różnica między urodzeniami żywymi a zgonami była wtedy dodatnia i wyniosła 35. Można jednak zauważyć wyraźną tendencję wzrostową do roku 2009, natomiast w 2010r. - niewielki spadek, ale już w roku 2011 spadek wręcz drastyczny, przyrost naturalny był ujemny. Może to być spowodowane migracją młodych ludzi do większych ośrodków, bądź coraz częściej występującym w społeczeństwie modelem rodziny 2+1. Pod względem płci urodzenia są zróżnicowane, choć można zauważyć, że tendencję spadkową ma przyrost naturalny mężczyzn.

Tabela nr 17. Przyrost naturalny w gminie Papowo Biskupie w latach 2002-2011.

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Urodzenia żywe	43	48	48	51	48	63	61	68	71	47
Mężczyźni	24	26	28	22	26	34	28	40	40	26
Kobiety	19	22	20	29	22	29	33	28	31	21
Zgony	46	29	39	26	34	44	32	33	39	49
Mężczyźni	20	15	26	11	21	25	20	17	23	23
Kobiety	26	14	13	15	13	19	12	16	16	26
Przyrost naturalny	-3	19	9	25	14	19	29	35	32	-2
Mężczyźni	4	11	2	11	5	9	8	23	17	3
Kobiety	-7	8	7	14	9	10	21	12	15	-5

Źródło: GUS.

6.7. Rynek pracy i bezrobocie

Według danych Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG) obecnie (2012r.) w gminie Papowo Biskupie zarejestrowanych jest 126 podmiotów gospodarczych – osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, przy czym największa liczba ma siedziby w Papowie Biskupim (33 podmioty), nieco mniej jest we wsiach Dubielno, Jeleniec, Żygląd i Zegartowice. Ostatnie trzy sołectwa położone są przy drodze krajowej nr 91, więc działalność w nich zarejestrowana głównie związana jest z obsługą tej drogi. Ogólna liczba podmiotów gospodarki na przestrzeni lat 2002 – 2011 utrzymuje się mniej więcej na podobnym poziomie.

Tabela nr 18. Jednostki zarejestrowane według form prawnych.

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON ogółem	177	177	151	149	160	169	170	173	186	176
Sektor Publiczny										
jednostki ogółem	6	7	7	7	7	7	8	8	8	8
jednostki prawa budżetowego państwowe i komunalne ogółem	4	5	5	5	5	5	6	6	6	6
przedsiębiorstwa państwowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
spółki prawa handlowego	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
spółki z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
gospodarstwa pomocnicze	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sektor Prywatny										
jednostki ogółem	171	170	144	142	153	162	162	165	178	168
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	143	143	109	105	106	116	123	122	133	126
spółki prawa handlowego	10	10	10	10	11	10	9	10	10	8
spółki z udziałem kapitału zagranicznego	1	2	2	2	2	2	2	3	3	3
spółdzielnie	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3
fundacje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
stowarzyszenia i organizacje społeczne	6	6	6	7	7	9	9	9	8	8

Zródło: GUS.

Brak jest w gminie przedsiębiorstw i spółek w sektorze publicznym, co zapewne jest powodem dużej stopy bezrobocia w gminie oraz migracji ludności do większych miejscowości. Natomiast w sektorze prywatnym zdecydowaną większość stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą we własnym zakresie i różnej formie. Najczęściej są to działalności tzw. „jednoosobowe”. Poniekąd związane to jest przyznawaniem funduszy przez urzędy na rozpoczęcie takiej działalności, co przy obecnym poziomie życia i stopie bezrobocia jest bardzo pomocne.

Polska Klasyfikacja Działalności jest umownie przyjętym, hierarchicznie usystematyzowanym podziałem zbioru rodzajów działalności społeczno-gospodarczej jakie realizują jednostki (podmioty gospodarcze).

Ogólny pogląd na rozkład jednostek wpisanych do Ewidencji Działalności Gospodarczej w poszczególnych sekcjach przedstawiają dwie poniższe tabele – tabela nr 19 i tabela nr 20.

Tabela nr 19. Jednostki wpisane do rejestru REGON wg PKD 2004r. wg sekcji.

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Rodzaj sekcji								
Sekcja A - Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	29	29	13	16	19	20	20	21
Sekcja B - Rybactwo	0	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja C - Górnictwo	0	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja D - Przetwórstwo przemysłowe	23	23	23	21	20	20	19	20
Sekcja E - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	0	0	0	0	0	0	0	1
Sekcja F - Budownictwo	12	10	8	7	7	20	21	21
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	51	52	43	38	38	39	40	41
Sekcja H - Hotele i restauracje	2	2	2	3	3	3	4	3
Sekcja I - Transport, gospodarka magazynowa i łączność	12	10	12	13	11	11	13	9
Sekcja J - Pośrednictwo finansowe	3	3	3	3	3	2	3	6
Sekcja K - Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	22	24	26	25	34	31	24	25
Sekcja L - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	6	6	6	6	6	6	6	6
Sekcja M - Edukacja	3	3	3	3	3	3	3	3
Sekcja N - Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	5	6	6	6	6	4	5	5
Sekcja O - Działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	9	9	6	8	10	10	12	12
Sekcja P - Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników	0	0	0	0	0	0	0	0
Sekcja Q - Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0	0	0	0	0
Ogółem	177	177	151	149	160	169	170	173

Źródło: GUS.

Tabela nr 20. Jednostki wpisane do rejestru REGON wg PKD 2007r. według sekcji.

Rodzaj sekcji	Rok		
	2009	2010	2011
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	21	23	20
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	0	0	0
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	19	19	20
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	1	1
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	0	0
Sekcja F - Budownictwo	22	27	26
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	42	43	38
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	9	9	13
Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	3	4	2
Sekcja J - Informacja i komunikacja	3	3	3
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	6	6	5
Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	17	18	16
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	7	7	9
Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	0	0
Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	6	6	6
Sekcja P - Edukacja	3	3	3
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	4	6	5
Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	4	4	4
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	6	7	5
Sekcja U - Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0
Ogółem	173	186	176

Zródło: GUS.

Tabela nr 21. Liczba bezrobotnych w gminie Papowo Biskupie

Rok	Liczba bezrobotnych	Mężczyźni	Kobiety	z prawem do zasiłku dla bezrobotnych	w tym kobiety
grudzień 2005	612	269	343	96	28
grudzień 2006	469	177	292	69	25
grudzień 2007	194	86	108	58	20
grudzień 2008	272	146	126	110	41
grudzień 2009	327	171	156	96	42
grudzień 2010	356	183	173	113	41
grudzień 2011	427	196	231	140	74
wrzesień 2012	418	180	238	122	76

Zródło: Powiatowy Urząd Pracy w Chełmnie.

Stopa bezrobocia w powiecie chełmińskim we wrześniu 2012r. wynosiła 23,1% i jest to dość wysoki procent na tle województwa. Większość bezrobotnych rejestrujących się w urzędach pracy to osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. Dwie najliczniejsze grupy wśród bezrobotnych to osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe. W gminie Papowo Biskupie na przełomie siedmiu i pół roku można zauważyć, że liczba bezrobotnych raz ma tendencje spadkowe, a raz wzrasta. Bardzo zmalała w latach 2007 i 2008, ale od 2009 roku odnotowano wyłącznie jej wzrost. Chociaż dane z września bieżącego roku wykazują tendencję spadkową. Analizując dane Powiatowego Urzędu Pracy można stwierdzić, że największy odsetek bezrobotnych stanowi grupa ludzi w wiek 25 do 34 lat, w tym jest również najwięcej pozostających bez pracy powyżej dwunastu miesięcy.

6.8. Migracje

W latach 2007 do 2011 bilans migracji w gminie Papowo Biskupie był ujemny, nawet bardzo wysoki. Związane to może być z migracją młodych ludzi do ponadlokalnych ośrodków, takich jak: Toruń, Chełmża, Chełmno, Grudziądz. Również przyczyną może być brak pracy i poszukiwanie jej w miastach, a także migracja młodych ludzi do ośrodków miejskich, w których rozwinięte jest szkolnictwo wyższe.

Tabela nr 21. Saldo migracji w gminie w latach 2005-2011.

Rok	Napływ	Odływ	Saldo migracji
2005	56	62	-7
2006	77	66	11
2007	55	78	-23
2008	49	71	-22
2009	36	68	-32
2010	43	60	-17
2011	41	49	-8

Zródło: GUS.

6.9. Zasoby mieszkaniowe

Na przestrzeni czterech lat z można zaobserwować niewielki wzrost liczby mieszkań zarówno w gminie, jak i w całym województwie. Przeciętna powierzchnia użytkowa w przeliczeniu na osobę również uległa zwiększeniu. Jednak jest to wzrost niewielki w gminie, podobnie jak i w województwie kujawsko-pomorskim. Ponadto brak jest danych odnośnie zasobów mieszkaniowych wg form własności w gminie.

Tabela nr 22. Zasoby mieszkaniowe.

Rok	Liczba mieszkańców	Budynki mieszkalne w gminie	Liczba izb	Przeciętna pow. użytkowa na 1 osobę	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	Średnia pow. użytkowa mieszkania [m ²]
Gmina Papowo Biskupie						
2008	4388	610	4113	18,2	80005	68,4
2009	4402	612	4126	18,2	80321	68,5
2010	4417	613	4138	18,3	80631	68,6
2011	4435	619	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych
Województwo kujawsko-pomorskie						
2008	2067918	269174	2508348	22,0	45534311	66,4
2009	2069083	272258	2577258	22,3	46202728	66,7
2010	2069543	274794	2562995	22,6	46794235	67,0
2011	2098370	282401	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych

Źródło: GUS.

6.10. Szkolnictwo

6.10.1. Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy Papowo Biskupie funkcjonują dwie placówki przedszkolne publiczne zlokalizowane w Papowie Biskupim oraz w Zegartowicach, do których w roku 2010 uczęszczało 54 dzieci, a w 2011 już 66 dzieci. Na przełomie ostatnich lat liczba ta wzrastała. Na terenie gminy nie odnotowano żłobków.

6.10.2. Szkolnictwo podstawowe

W gminie funkcjonują dwie szkoły podstawowe – Szkoła Podstawowa im. M. Kopernika w Dubielnie i Szkoła Podstawowa im. R. Traugutta w Zegartowicach. W 2010 r. do szkół tych uczęszczało 255 uczniów, natomiast w roku 2011 było 269 uczniów. Szkoły podstawowe wyposażone są w 38 komputerów z dostępem do internetu.

6.10.3. Szkolnictwo ponadpodstawowe

W gminie znajduje się jedno Gimnazjum im. Noblistów Polskich z siedzibą w Papowie Biskupim, do którego w roku 2010 uczęszczało 177 uczniów, a w roku 2011 liczba ta spadła do 148 uczniów. Gimnazjum wyposażone jest w 14 komputerów z dostępem do internetu.

6.11. Opieka zdrowotna

Na terenie funkcjonuje jeden Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej z siedzibą w Papowie Biskupim. Świadczy on usługi medyczne w zakresie podstawowej i specjalistycznej opieki, profilaktyka, funkcjonowanie gabinetu rehabilitacji i gabinetu ginekologicznego.

6.12. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna w gminie Papowo Biskupie realizowana jest przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, którego podstawowa działalność opiera się na świadczeniu usług w zakresie zadań rządowych. Siedzibą ośrodka jest Urząd Gminy w Papowie Biskupim.

6.13. Działalność strażacka

Na terenie gminy funkcjonuje Oddział Gminny Związku Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej z siedzibą w Papowie Biskupim.

Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Papowie Biskupim powstała wiosną 1928 r. Oprócz niej na terenie gminy Papowo Biskupie działają jeszcze dwie jednostki: OSP Dubielno oraz OSP Firlus. Jednostka skupia 31 członków, z których 25 aktywnie uczestniczy w wielu akcjach gaszenia pożarów - głównie zabudowań gospodarskich, zbóż czy likwidowania skutków kolizji i wypadków drogowych na trasie drogi krajowej nr 91. Nietypowe akcje to m.in. mocowanie piorunochronu i dachówek na wieży parafialnego kościoła w Papowie Biskupim oraz wyciąganie dzika z Jeziora Papowskiego. OSP w Papowie Biskupim prowadzi działalność ratowniczo-gaśniczą i prewencyjną. Poprzez swoją aktywność należy do czołowych w powiecie chełmińskim. Jako jedyna z terenu gminy została włączona (1995 r.) do struktur Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W ramach KSRG jednostka prowadzi działania na terenie gminy Papowo Biskupie i powiatu chełmińskiego. Jednak w wyjątkowych sytuacjach także nawet poza terenem województwa. W minionym roku papowscy strażacy oraz druhowie z sąsiedniego OSP Lisewo brali udział w usuwaniu skutków powodzi w gminie Słubice w powiecie płońskim. W 2008 roku OSP Papowo Biskupie została włączona do Wojewódzkiej Brygady Odwodowej Państwowej Straży Pożarnej - 3 Kompanii Gaśniczej Tuchola. Z jednostkami: OSP Lisewo, OSP Bieńkówka tworzą czwarty pluton pod dowództwem naczelnika OSP Papowo Biskupie.

6.14. Kultura

Ośrodkiem życia kulturalnego w Papowie Biskupim jest Gminny Ośrodek Kultury. W ramach tej placówki działają różne koła zainteresowań, zespoły, kluby i teatrzyk. Gminny Ośrodek Kultury jest inicjatorem wielu imprez i festynów, które odbywają się na terenie gminy, a także organizatorem zajęć dla dzieci i młodzieży w trakcie wakacji letnich i zimowych. Znaczącą rolę w życiu kulturalnym gminy odgrywa również Koło Gospodyń Wiejskich, które organizuje różnego rodzaju pokazy m.in. sztuki kulinarnej, układania bukietów, stroików świątecznych, a także szkolenia i kursy. Działalność Gminnego Ośrodka Kultury jest prezentowana na terenie gminy i poza nią, przynosząc wiele nagród w konkursach i przeglądach. Ponadto w Papowie Biskupim ma swoją siedzibę Gminna Biblioteka Publiczna, której filia działa też w Dubielnie, przez które to przewinęło się 562 czytelników w ciągu roku 2011. Stan księgozbioru biblioteki i jej filii w 2011 r. wynosił 24020 woluminów.

7. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Dziedzictwo kulturowe to zasób rzeczy nieruchomych i ruchomych wraz ze związanymi z nimi wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi i obyczajowymi, uznawany za godny ochrony prawnej dla dobra społecznego i jego rozwoju oraz przekazania następnym pokoleniom z uwagi na wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne. Dziedzictwo kulturowe ma znaczenie dla tożsamości, ciągłości rozwoju społecznego, politycznego i kulturalnego, upamiętniania zdarzeń, kultywowania poczucia piękna oraz wspólnoty cywilizacyjnej.

Zabytek - według Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami to rzecz (nieruchomość, np. układ urbanistyczny, zespół budynków, budynek, cmentarz lub krajobraz kulturowy albo rzecz ruchoma, np. dzieło sztuki użytkowej, obraz, rzeźba, znalezisko archeologiczne) lub zespół rzeczy, które są dziełem człowieka lub są związane z jego działalnością i stanowią świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, a które powinny być zachowane ze względu na swoją wartość artystyczną, naukową i historyczną.

Formami ochrony prawnej zabytków są wpisy do rejestru zabytków, uznanie za pomnik historii, utworzenie parku kulturowego lub ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania

przestrzennego na podstawie wcześniej sporządzanych gminnych i wojewódzkich ewidencji zabytków.

Obecnie obowiązuje podział na:

- **zabytki nieruchome** – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości,
- **zabytki ruchome** – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych,
- **zabytki archeologiczne** - zabytek nieruchomy będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Zabytkiem przyrody określa się najczęściej szczególnie cenne drzewo, grupę drzew (park, las, aleję itp.) lub głąz narzutowy.

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytki przyrody) stanowią zasoby dziedzictwa kulturowego.

7.1. Krótka charakterystyka historyczna poszczególnych wsi

7.1.1. Dubielno

Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1341 r. wówczas nosiła nazwę Dubel, Tubelle. Później w 1570 r. Dubelno, w 1910 r. Dubeln. W średniowieczu wieś należała do komturstwa, a następnie do prokuratorstwa papowskiego. W 1505 r. miejscowość należała do dóbr stołowych biskupów chełmińskich. W 1757 r. właścicielem wsi był Florian Elzanowski. W 1772 r. wieś przeszła do pruskich domen królewskich. W okresie międzywojennym właścicielem majątku dworskiego był Ferdynand Butzmann, który w 1936 r. wybudował pałac. Właścicielem majątku był również Leon Czarliński (1835-1918), znany polityk, prawnik i działacz narodowy.

7.1.2. Falęcín

Pierwsza wzmianka pisana o tej miejscowości pochodzi z 1222 r. W kronikach i dokumentach wieś występowała pod nazwami: Polanche? (1222 r.), Dietterichsdorff, Ditterichsdorff (1438 r.), Fallenztin (1510 r.), Valenczino (1528 r.), Falenczin (1789 r.), Dietrichsdofit (1866 r.). Prawdopodobnie w roku 1222 Konrad Mazowiecki nadaje biskupowi Chrystianowi wieś Falęcín, którą posiadał wcześniej (schyłek XII wieku) Komes Żyra. W czasach krzyżackich wieś należała do komturstwa, a następnie prokuratorstwa papowskiego. W 1505 roku wieś przeszła na własność biskupów chełmińskich. Późniejsi właściciele to: 1570 r. Łukasz Głuchowski, 1697 r. Falęcki, Kruczyński, 1755 r. Wolski, 1789r. Rutkowski, 1794 r. Szydłowski, 1802r. Piniński, 1905 r. Jordan von Krocher, 1909-34 r. Karl Strebe, 1934-45 r. Hans Strebe. Po drugiej wojnie światowej ziemia przeszła na własność Zakładu Rolnego w Zegartowicach.

7.1.3. Firlus

Pierwsze informacje w źródłach pisanych pochodzą z 1411 roku. W dokumentach i kronikach występowała pod nazwami: Fedelhusen (1411 r.), Firlusz (1525 r.), Ferliusz (1525 r.), Firlis (1525 r.). Pierwszy imienny spis ludności pochodzi z 1773 roku. Miejscowość liczyła wtedy 67 osób.

7.1.4. Folgowo

Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z 1438 roku. W kronikach i dokumentach wieś była nazywana: Hillebrandisdorff (1438 r.), Hylmensdorff (1438 r.), Hildebrandisdorff (1438 r.), Folgowo (1570 r.). W późnym średniowieczu wieś Folgowo należała do klucza papowskiego. W roku 1438 Folgowo musiało płacić czynsz do zakonu krzyżackiego. Później wieś należała do powiatu chełmińskiego. W 1446 roku wieś występowała w sporze o utrzymanie rowu nawadniającego. Folgowo w 1505 roku przeszła na własność biskupów chełmińskich. W 1773 roku był pierwszy spis ludności w miejscowości. Wieś wtedy liczyła 74 osoby. W czasie drugiej wojny światowej zginął mieszkaniec wsi Stanisław Łęgowski (urodzony w 1882 r.). Został on zamordowany w kopalni piasku na pograniczu wsi Dorposz i Małe Czyste. Miejscowość należała do klucza papowskiego.

7.1.5. Jeleniec

Na obszarze wsi już w wczesnym średniowieczu na wyspie znajdowała się osada. W dokumentach historycznych występowała pod nazwami: Gelencz, Gelen (1222 r.), Jeleniec (1570 r.), Gelens (1866 r.). Pierwsza wzmianka w źródle pisanym o miejscowości pochodzi z 1222r. U schyłku XII wieku wieś należała do wojewody mazowieckiego Żyry. W 1222 r. Konrad I Mazowiecki przekazał wieś do biskupa Chrystiana. W latach 1423-1424 wieś była podzielona na kilka własności rycerskich. W czasach zaborów Jeleniec należał do powiatu chełmińskiego. W okresie międzywojennym i w czasie II wojny światowej właścicielami majątku w Jeleńcu była rodzina Winter. Wcześniej właścicielką była Małgorzata Bischoff. Po drugiej wojnie światowej ziemię przejął Skarb Państwa. We wsi największym zabytkiem jest pałac neogotycki, w duchu architektury Friedricha Augusta Stülera, zbudowany w trzeciej ćwierci XIX wieku, remontowany z gruntownym przekształceniem wewnątrz w 1955 i 1968 r., piętrowy, z wyższym, trójbocznym ryzalitem frontowym i wieżą od północy. Niestety, dziś znajduje się w opłakanym stanie. Jest zamieszkały. Od strony jeziora przylegają do niej pozostałości parku krajobrazowego.

7.1.6. Kucborek

Wieś powstała w średniowieczu. Obszar miejscowości przez wiele wieków należał do Papowa Biskupiego. Były to tak zwane wolne dobra sołtysie. Dopiero w XIX wieku Od 1877 r. wieś zaczęła występować jako samodzielna miejscowość pod nazwą Paulshof. Właścicielami późniejszego obszaru Kucborka byli: do 1772 r. Michał Nawrocki, od 1796 r. Andrychowicz, od 1822 r. Johann Menna, od 1840r. Franz August Schutze, od 1843 r. Adolf Stoboy, od 1850 r. Carl Adolf Stoboy, od 1892 r. Hugo Meyer. Przed wojną wieś i znajdujący się w niej dwór należały do kapitana Andrzejewskiego. Po pierwszej wojnie światowej Piłsudzki podarował ziemię majorowi Bronisławowi Grucy. Po drugiej wojnie światowej (do 1954 roku) ziemię dzierżawiła Spółdzielnia Produkcyjna w Papowie Biskupim. Po 1954 roku teren ten kupił Bogdan Domiracki. Rodzina Domirackich mieszka we wsi do dziś.

7.1.7. Niemczyk

Pierwsza wzmianka w źródle pisanym pochodzi z lat 1423-24. W kronikach i dokumentach wieś była nazywana: Bartilnicz, Bartilwicz (1423-24 r.), Barthlomeicz (1570 r.). W średniowieczu Niemczyk leżał w granicach komturstwa, a później do prokuratorstwa papowskiego. Była to własność rycerska. Późniejszymi właścicielami miejscowości byli: Niemcz (1570 r.), Pieczewski, Żegleński, Głuchowski (1667 r.), Szczuka (1746 r.), Gąsiorowski (1795 r.), Wangenheim (1806 r.). Od XIX wieku do 1945 r. właścicielami wsi była rodzina Witte. Później Niemczyk został upaństwowiony.

7.1.8. Nowy Dwór Królewski

Po raz pierwszy miejscowość wzmiankowana została w 1398 roku. W średniowieczu wieś należała do komturstwa, a później prokuratorstwa papowskiego, tworzyła z pobliskimi miejscowościami tzw. klucz papowski. W latach 1398-1421 mieścił się tu folwark Zakonu Krzyżackiego. Od 1505 roku wieś stała się własnością biskupów chełmińskich. Od 1772 r. wieś przeszła pod własność Prus Zachodnich, w departamencie kwidzyńskim. W czasie rozbiorów Polski Nowy Dwór Królewski znajdował się w powiecie chełmińskim. W XIX wieku nastąpiło wybrukowanie i utwardzenie dróg. W tym czasie cała miejscowość należała do rodziny Wittów (wraz z Niemczykiem). Po pierwszej wojnie światowej miejscowość otrzymał w spadku Gerhard. Po drugiej wojnie światowej folwark należący wcześniej do Gerharda Witte znacjonalizowano i przedzielono do Państwowego Funduszu Ziemi.

7.1.9. Papowo Biskupie

Pierwsza wzmianka o miejscowości pojawiła się 5 sierpnia 1222 roku. W dokumentach historycznych spotyka się nazwy: Papaqo, Papow, Papaw, Papa – 1222 r., Parvum Papow, Pfaffendorf oraz z niemieckiego Bischofich Papau – 1267 r. Do 1222 roku Papowo było własnością biskupów płockich, po czym nadane przez biskupa płockiego Gedeona pierwszemu biskupowi pruskiemu Chrystianowi. W 1231 roku biskup Chrystian odstępuje Papowo Krzyżakom. Od 1505 r. wieś znalazła się w posiadaniu biskupów chełmińskich i od tego czasu uzyskała przydomek „Biskupie”. Właścicielami dóbr Papowa Biskupiego byli kolejno: do 1796 r. Ignatz von Jaster, w 1796r. Xawery von Jaster, w 1822 r. Johann i Louise Menna, w 1840 r. Franz August Schutze, od 1843 r. właścicielką jest Henriette Stoboy, a w 1850 r. dobra należą do Adolpha Soboy, w 1892 r. posiadłość kupił Huga Meyer, później w 1906 r. Pruski Państwowy Skarb Domen, w 1915 r. ziemie Papowa przejęła Komisja Osiedleńcza dla Prus Zachodnich i Poznania, od 1920 r. majątkiem dysponuje Skarb Państwa Polskiego.

7.1.10. Staw

W okresie V wieku p.n.e. byli już mieszkańcy na terenach wsi, na co mogą wskazywać ślady grobowców. W 1398 roku wieś została nazwana Stabe, później nazwa ta się przekształcała utrzymując podobne brzmienie (Stab,Stebin, Stob itp.), aż w 1602 r. została zapisana jako Staw. Do XV wieku była to wieś czynszowa w komturstwie papowskim. W czasach zaborów działała szkoła.

7.1.11. Storlus

Wzmiankowana po raz pierwszy w źródle pisanym w 1255 roku. Nazwa miejscowości pochodzi od brata Zakonu Krzyżackiego Henryka Storluzza, który w 1246 r. był jej właścicielem. W średniowieczu wieś ta należała do komturstwa starogrodzkiego. W drugiej połowie XIX wieku część wsi przyłączono do miejscowości Jeleniec. W okresie zaborów wieś leżała na obszarze powiatu toruńskiego. Po drugiej wojnie światowej wieś została upaństwowiona. We wsi znajduje się dwór, wybudowany w XIX wieku w stylu secesyjnym, powiększony w 1891 roku o kaplicę i wieżę.

7.1.12. Wrocławki

Pierwsze ślady życia ludzi w miejscowości pochodzą z neolitu. Na terenie wsi odkryto fragmenty ceramiki i krzemieni. W kronikach i dokumentach wieś występowała pod nazwami: Razlay, Raczlai, Raraczh, Raracz, Ratzansdorff (1251 r.), Wroczlawki (w 1570 r.), Wrozzlawken. Pierwsza wzmianka w źródle pisanym o miejscowości występuje prawdopodobnie w roku 1251, kiedy to biskup chełmiński Heidenreich nadaje kapitule katedralnej w Chełmży wieś Wrocławki. Potwierdza to w 1264 r. biskup Fryderyk von Hausen. Od 1772 r. wieś należy do rządu pruskiego.

W 1921 r. Wroclawki zostały kupione przez Bronisława Wojnowskiego i jego żonę Czesławę z Wierzińskich. Do upaństwowienia w 1949 r. majątek jest własnością rodziny Wojnowskich. Jedynie w czasie drugiej wojny światowej był własnością niemiecką. Wtedy właścicielem wsi był Hartwig Peterson.

7.1.13. Zegartowice

Pierwsza wzmianka w źródłach pisanych o miejscowości pochodzi z 1405 r. W kronikach i dokumentach wieś występowała pod nazwami: Segehardsdorff, Segirdorff (1405 r.), Zygaertowicze (1522 r.), Ziegartowicze (1522 r.). W średniowieczu wieś była własnością rycerską i leżała w granicach komturstwa, a później do prokuratorstwa papowskiego. Po drugim pokoju toruńskim w 1466 r. została królewską częścią dzierżawioną, m.in. przez toruńskich mieszczan. Jeden z nich, Bertold Trost, stał się jej właścicielem i w 1522 r. podarował Zegartowice biskupom chełmińskim. Ale już w 1570 r. wieś przeszła w prywatne ręce Krzysztofa Zegartowicza, następnie Feliksa Rudnickiego, później rodziny Szelińskich, Nieweszyńskich i innych. W 1947 r. majątek upaństwowiono tworząc PGR.

7.1.14. Żygląd

Znane są następujące nazwy miejscowości: Segenande (1423-24 r.), Zygląd (1570 r.), Ygląd, Zygląd, Zeigland, Segeland, Zyglond. Około 1423 roku wieś była w posiadaniu rycerzy. W 1570 roku stała się własnością szlachecką i należała do kilku szlachciców, zmieniając co jakiś czas właścicieli (szczegółowe informacje zawiera księga wieczysta miejscowości oraz majątku). W 1944 r. posiadłość przejęła Rzesza Niemiecka, a już dwa lata później obszar dworski przeszedł na własność Skarbu Państwa Polskiego.

7.2. Zespoły pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe

Niemal w każdej wsi znajdowały się niegdyś zespoły dworsko lub pałacowo-parkowe. Na terenie gminy było 12 takich zespołów. Do dzisiaj zachowało się większość pałaców/dworów oraz część zabudowań folwarcznych. W najgorszym stanie są parki podworskie. Obecnie objęte ochroną przez wpis do rejestru zabytków lub wojewódzkiej ewidencji zabytków są tylko niektóre dwory, zabudowania gospodarcze oraz kilka parków.

Tabela nr 23. Zabytkowe parki i założenia zieleni komponowanej ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

lp.	miejscowość	rodzaj parku	powierzchnia w ha	okres powstania
1.	Młyńsk	dworski	1,80	XIX w.
2.	Staw	dworski	1,30	XIX w.
3.	Żygląd	dworski	1,00	koniec XIX w.

Źródło: Kujawko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu

7.2.1. Dubielno

W skład zespołu pałacowo-parkowego w miejscowości Dubielno wchodzi między innymi dwukondygnacyjny pałac murowany, otynkowany z dachem czterospadowym, pokrytym eternitem, wybudowany w 1936 r. przez Ferdynanda Butzmanna. Wnętrze jest dwutraktowe, jednak obecnie zarówno parter jak i piętro zatraciły swój pierwotny charakter, poprzez postawienie licznych ścianek działowych. we wnętrzu na parterze zachowana jest stolarka z okresu budowy, natomiast na piętrze w trakcie przednim stolarka okienna o cechach późnej secesji. Klatka schodowa drewniana ze schodami jednobiegowymi. W części środkowej fasady znajduje się ryzalit, do którego w poziomie parteru przylega ganek, zakończony tarasem. Budynek jest podpiwniczony na podmurówce z kamienia granitowego. Więźba dachowa drewniana o konstrukcji krokwiowo-

jętkowej. elewacje nie posiadają żadnego detalu architektonicznego. stan zachowania obiektu oraz jego stan techniczny jest bardzo zły. W parku podworskim, również wchodzącym w skład zespołu dworsko-parkowego w Dubielnie, zachowane są relikty parkowe, między innymi dąb szypułkowy, kasztanowce, lipa. Dąb kwalifikuje się do wpisania do rejestru pomników przyrody. Założenie ogrodowe w historycznych granicach kwalifikuje się do odtworzenia.

7.2.2. Fałęcin

Do zespołu pałacowo-parkowego w miejscowości Fałęci należy pałac murowany od wschodu otoczony parkiem dworskim. Pałac w obecnej formie pochodzi z lat 1915-1920, ponieważ posiada stolarkę okienną i drzwiową oraz klatkę schodową z tego okresu. Jednakże zachowana piwnica, sklepiona odcinkowo, może świadczyć, że obecny budynek stoi na miejscu wcześniejszego założenia pałacowego prawdopodobnie z XIX wieku. Budynek jest dwukondygnacyjny, otynkowany, z podpiwniczeniem częściowo na podmurówce z kamienia polnego. Do parteru elewacji frontowej przylega prostokątna przybudówka z wejściem i balkonem, natomiast do elewacji wschodniej przylega półokrągły wykusz zwieńczony balkonem. do elewacji południowej przylega półokrągła przybudówka z klatką schodową ze schodami krętymi. Wnętrze jest dwutraktowe, jednak piętro straciło swój pierwotny charakter, poprzez postawienie licznych ścianek działowych. Stan zachowania budynku oraz stan techniczny jest dobry.

Pałac otoczony jest bardzo zaniedbanym parkiem z końca XIX wieku z relikdami wcześniejszego założenia, którego pozostałością są dęby przy wschodniej granicy, po której nie ma obecnie żadnych śladów. Postuluje się wprowadzenie całego parku w jego aktualnych granicach do strefy ochrony konserwatorskiej.

7.2.3. Firlus-Młyńsk

W skład założenia dworsko-parkowego wchodzi dwór, pełniący funkcje mieszkalne. Otoczenie dworu stanowią warzywniki i prowizoryczne szopy oraz poletka uprawne. Na zachodzie rozciąga się zadrzewiony obszar obejmujący zbocza wąwozu. W drzewostanie dominuje grab, jesion i szczególnie okazały dąb szypułkowy, wśród których jest wiele okazów o rozmiarach pomników przyrody. Teren parku nie jest ogrodzony. Ze wszystkich stron otaczają go pola uprawne. Okres założenia parku datuje się na pierwszą połowę XIX wieku.

7.2.4. Jeleniec

Neogotycki pałac w miejscowości Jeleniec pochodzi z trzeciej ćwiartki XIX stulecia. Pałac założony jest na planie prostokąta, murowany, otynkowany, jednokondygnacyjny z podpiwniczeniem sklepionym odcinkowo. W środkowej części elewacji frontowej znajduje się dwukondygnacyjny, trójboczny ryzalit zwieńczony blankami. W ryzalicie zlokalizowane jest wejście główne z tarasem, otoczonym żelazną balustradą. Do zachodniej elewacji przylega dwukondygnacyjna, czworoboczna wieża, zakończona blankami. Elewacja tylna jest dwukondygnacyjna. Dach dwuspadowy, kryty papą. Wnętrze jest dwutraktowe, przebudowane całkowicie w 1968 roku, podczas remontu kapitalnego. Klatka schodowa drewniana z krętymi schodami jednobiegowymi. Kondygnacje oddzielone podwójnym profilowanym gzymsem. Stan zachowania i stan techniczny budynku jest zły.

Do pałacu przylega zaniedbany park podworski o charakterze krajobrazowym, prawdopodobnie z pierwszej połowy XIX wieku oraz podwórze gospodarcze z zabudowaniami z okresu międzywojennego. Zadrzewienie i zakrzewienie parku jest bardzo urozmaicone i różnorodne, przy czym najliczniej występuje świerk pospolity oraz wśród drzew liściastych – klon pospolity. Postuluje się całość założenia, również cmentarz rodowy, objąć ochroną konserwatorską.

7.2.5. Niemczyk

Pałac w miejscowości Niemczyk na podstawie detalu architektonicznego oraz stolarki oraz przesklepionych na półokrągło piwnic datuje się na osiemdziesiąte lata XIX wieku. Założony na planie prostokąta obiekt parterowy z poddaszem użytkowym, murowany, otynkowany, z podpiwniczeniem. Więźba dachowa drewniana, dwuspadowa o konstrukcji krokwiowo-jętkowej, pokryta eternitem falistym. Do części środkowej elewacji frontowej przylega ryzalit, zwieńczony trójkątnym szczytem, z wejściem głównym w osi obiektu. Do elewacji tylnej przylega prostokątna przybudówka. Wnętrze jest wielotraktowe, jednak zatraciło swój pierwotny charakter poprzez liczne przebudowy i zmiany w układach pomieszczeń. klatka schodowa drewniana ze schodami jednobiegowymi. Stan zachowania obiektu jest bardzo zły.

Niewielki park dworski w bardzo złym stanie zachowania, rozciąga się w kierunku północnym i zachodnim od pałacu. Obszar parku nie jest ogrodzony. Drzewostan parku jest mało urozmaicony pod względem gatunkowym. Drzewa iglaste reprezentuje jeden okaz świerku pospolitego, pozostałe to rodzime gatunki liściaste, z czego najliczniej występuje lipa drobnolistna. Średnie zagęszczenie drzew jest niewielkie. Postuluje się objąć ochroną konserwatorską obszar leżący w historycznych granicach parku, jak również włączyć teren folwarku i ogrodów użytkowych.

7.2.6. Nowy Dwór Królewski

Dwór założony na planie prostokąta, murowany z cegły, otynkowany, z podpiwniczeniem na kamiennej podmurówce, parterowy z poddaszem użytkowym pochodzi z drugiej połowy XIX stulecia. Cechy neoklasycyzmu, zachowany detale architektoniczny oraz rodzaj stolarki pozwalają datować ten obiekt na przedział czasowy około roku 1875. W części środkowej elewacji frontowej znajduje się ryzalit z wejściem głównym, zwieńczony tympanonem z okrągłym otworem. Na wysokości piętra w ryzalicie znajduje się balkon z tralkową balustradą. W części środkowej elewacji tylnej zlokalizowana przybudówka, również zwieńczona tympanonem. Do elewacji południowej w części parteru przylega przybudówka. Dach dwuspadowy, kryty eternitem falistym. Wnętrze dwutraktowe o zatartych pierwotnych podziałach poprzez liczne przebudowy. Piwnice przesklepione kolebkowo. Klatka schodowa drewniana z krętymi schodami. Stan zachowania i stan techniczny budynku jest zły.

Na terenie parku odnotowano mało zróżnicowane zadrzewienie, przy czym dominuje drzewostan liściasty, a starodrzew budują lipy drobnolistne dęby szypułkowe, graby i klony pospolite. Średnie zagęszczenie jest bardzo niewielkie.

7.2.7. Papowo Biskupie

Założenie pałacowo-parkowe stanowi pałac usytuowany na niewielkim wzniesieniu w pobliżu ruin zamku. Budynek założony na planie prostokąta, murowany z cegły, otynkowany, z podpiwniczeniem oraz częściowo mieszkalnym poddaszem. Z analizy obiektu wynika, że został o wybudowany w końcu XIX stulecia. W roku 1913 został przebudowany, a kolejnej przebudowie uległ w 1975 roku podczas adaptacji części budynku na bibliotekę i przedszkole. Pozostała część pełni funkcję mieszkalną. W tej formie użytkowany jest do dnia dzisiejszego. Fasada północna z ryzalitem uwieńczonym trójkątnym szczytem. Fasada południowa również posiada ryzalit z oknem w części parterowej oraz dwoma zamurowanymi oknami w wyższej kondygnacji. Do części parteru przylega drewniana weranda z balustradą, przekryta daszkiem pulpitem, o pokryciu z eternitu. Elewacja wschodnia także z ryzalitem z zamurowanymi otworami okiennymi. Do elewacji zachodniej przylega prostokątna przybudówka, zamknięta od góry tarasem. Dach budynku naczółkowy, pokryty eternitem falistym. W połaci dachu umieszczona jest lukarna. Wnętrze dwutraktowe, całkowicie przebudowane. Schody drewniane dwubiegowe. Stan techniczny i stan zachowania budynku w części mieszkalnej jest bardzo zły, natomiast część użyteczności publicznej jest w stanie stosunkowo dobrym. południową część założenia zajmuje

podwórze gospodarcze wyznaczone wyżej opisanym budynkiem pałacowym oraz obiektami gospodarczymi i inwentarskimi z początku XX wieku. Na tyłach podwórza rośnie pojedynczo i w małych grupkach kilkanaście drzew liściastych. Po wschodniej stronie drogi dojazdowej, na wysokości stawu występuje zwarty maszyn młodego drzewostanu, z dominacją jesionu. Wschodnią granicę zamyka pas kasztanowców. Ochroną konserwatorską należy objąć cały obszar parku wraz ze stawem po zachodniej stronie drogi dojazdowej.

7.2.8. Staw

Dwór założony na planie prostokąta, murowany z cegły, otynkowany, bez podpiwniczenia. Elewacja frontowa w części środkowej z lekko zarysowanym ryzalitem z trójkątnym szczytem. W ryzalicie główne wejście do budynku. Elewacja tylna z murowaną werandą usytuowaną w osi budynku. Nad werandą w połaci dachowej znajduje się facjata zwieńczona szczytem o formach eklektycznych. Dach budynku dwuspadowy, kryty dachówką. Od strony północnej do dworu przylega przybudówka z dachem płaskim, krytym papą.

Wśród zadrzewienia parku dworskiego zdecydowanie dominuje jesion wyniosły, ale też stosunkowo liczna jest lipa drobnolistna. Nielicznie natomiast występują krzewy, skupiające się w północnej i wschodniej części parku. Stan zachowania parku budzi wiele zastrzeżeń.

7.2.9. Storlus

Zespół pałacowo-parkowy w miejscowości Storlus obejmuje pałac założony na planie prostokąta oraz park z drugiej połowy XIX stulecia. W latach dziewięćdziesiątych XIX wieku dobudowano do pałacu piętro i wieżę, dlatego też obiekt ma charakter neogotycki. Budynek murowany, otynkowany, z podpiwniczeniem oraz dwoma kondygnacjami i poddaszem. Do elewacji frontowej przylega prostokątna, trzy kondygnacyjna wieża zwieńczona blankami. W jednokondygnacyjnej elewacji tylnej nadbudówka zakończona trójbocznym szczytem. Podziały kondygnacyjne wyznaczają profilowane gzymsy. Konstrukcja dachu dwuspadowa, krokwiowo-jętkowa, kryta częściowo papą i częściowo eternitem falistym. Wnętrze dwutraktowe, jednakże utraciło swój pierwotny charakter poprzez liczne przebudowy. Klatka schodowa drewniana ze schodami jednobiegowymi. W skład zespołu wchodzi również częściowo zachowana kuźnia z 1891 roku oraz budynki inwentarskie z przełomu XIX i XX wieku. Stan techniczny obiektów jest zły.

Największe znaczenie w zadrzewieniu parku mają trzy gatunki drzew: lipa drobnolistna, dąb szypułkowy oraz klon pospolity. Wymienione gatunki to głównie starodrzew. Park posiada znaczne walory krajobrazowe i jako założenie wraz z budynkami i podwórzem gospodarczym powinien znaleźć się w zakresie ochrony konserwatorskiej. Do ochrony należałoby również włączyć dawny ogród użytkowy na skarpie.

7.2.10. Wrocławki

Dwór z końca XVIII wieku jest obiektem jednokondygnacyjnym, z mansardą i czterema facjatami, rozłożonymi regularnie oraz podpiwniczeniem. W środkowej części elewacji frontowej występuje ryzalit zakończony trójkątnym szczytem, z balkonem w poziomie poddasza. Pod balkonem główne wejście do budynku. W elewacji ogrodowej zarysowany ryzalit zwieńczony trójkątnym szczytem. Dach budynku naczółkowy mansardowy, kryty dachówką ceramiczną. Wnętrze jest dwutraktowe, jednak jak większość obiektów tego typu zatraciło swój pierwotny charakter poprzez dokonanie licznych zmian wewnątrz obiektu. W ostatniej ćwiartce wieku XIX dwór został przebudowany, o czym świadczą elementy architektoniczne i stolarka tamtego okresu. Po roku 1945 obiekt uległ całkowitej przebudowie i został przystosowany do nowych potrzeb. Stan zachowania i stan techniczny budynku jest ogólnie dobry. W skład zespołu wchodzi również podwórze gospodarcze otoczone budynkami inwentarskimi z okresu międzywojennego.

Park we Wrocławkach na podstawie drzewostanu datuje się połowę XIX stulecia.

Drzewostan iglasty reprezentuje świerk pospolity, rosnący przed frontem dworu, natomiast reszta to drzewa liściaste. W granicach ochrony konserwatorskiej powinien znaleźć się cały obszar parku wraz z zabudowaniami.

7.2.11. Zegartowice

Dwór w Zegartowicach, po analizie bryły można datować na rok około 1890. Wybudowany w stylu neorenesansu w nurcie szkoły francuskiej. Budynek założony na planie prostokąta, murowany, otynkowany i niepodpiwniczony z częściowo mieszkalnym poddaszem. Część środkowa fasady z podwójnym ryzalitem, w którym mieści się główne wejście. W połaci dachu facjata zakończona trójkątnym szczytem z jednym oknem czterodzielnym. Elewacja tylna dwukondygnacyjna z gankiem w środkowej części parteru. Do elewacji południowej przylega prostokątna dziewiętnastowieczna oficyna z mieszkalnym poddaszem. Dach budynku drewniany, czterospadowy, kryty eternitem falistym. Wnętrze dwutraktowe, jednak adaptowane do współczesnych potrzeb zatraciło swój historyczny charakter. Stan zachowania i stan techniczny budynku jest ogólnie dobry. W skład zespołu wchodzi również budynki gospodarcze z końca XIX wieku.

Obiekt podworski otoczony jest parkiem o charakterze krajobrazowym z drugiej połowy XIX wieku. Drzewostan reprezentują jedynie cztery gatunki drzew iglastych, z bardzo niewielkim udziałem. Najbardziej liczny spośród drzew liściastych jest klon pospolity, który też osiąga największe rozmiary wśród drzewostanu parkowego. W granicach ochrony konserwatorskiej powinien znaleźć się cały obszar parku wraz z zabudowaniami.

7.2.12. Żygląd

Założenie dworsko-parkowe ma kształt zbliżony do kwadratu, przy czym jego południowo-wschodnią część zajmuje podwórze wyznaczone współczesnymi budynkami gospodarczymi i budynkiem mieszkalnym. Obecnie budynek dworski nie istnieje. Okres powstania parku określa się na koniec XIX wieku. Na terenie parku odnotowano różnorodne gatunki drzew liściastych i krzewów. Najliczniejsze z nich jesion wyniosły oraz kłon pospolity. Stan zdrowotny drzewostanu jest ogólnie dobry. W zasięgu ochrony konserwatorskiej powinien znaleźć się cały obszar parku w jego aktualnych granicach.

Szaniec w pobliżu parku stanowi pozostałość średniowiecznego grodziska i jest zarejestrowany w spisie wojewódzkiego konserwatora zabytków jako stanowisko archeologiczne nr 1 – Żygląd, a tym samym podlega ochronie archeologicznej.

7.3. Obiekty sakralne

7.3.1. Kościoły

Obszar gminy Papowo Biskupie charakteryzuje się średnio bogatymi zasobami kulturowymi. Jedynym obiektem sakralnym jest gotycki Kościół Parafii Rzymsko-Katolickiej pod wezwaniem św. Mikołaja w miejscowości Papowo Biskupie. Obiekt jest kamienno-ceglany i pochodzi z przełomu XIII/XIV wieku. W wieku XVIII powiększony o wieżę i kaplicę św. Huberta. Wnętrze nakryte pozorną kolebką, w kaplicy sklepienie kolebkowe z lunetami. Wyposażenie późnobarokowe i rokokowe z XVIII w. Rzeźby późnogotyckie z pierwszej ćwiartki XVI w. Dwie chrzcielnice kamienne średniowieczne. Na wieży znajduje się jeden z najstarszych dzwonów na Ziemi Chełmińskiej, pochodzący z około 1370r.

Kościół św. Mikołaja znajduje się w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz w rejestrze zabytków.

7.3.2. Cmentarze

Na terenie gminy znajduje się 5 cmentarzy o wartości kulturowej. Tylko cmentarz parafialny w Papowie Biskupim jest czynny. Wszystkie cmentarze za wyjątkiem cmentarza w Zegartowicach są wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Cmentarz przykościelny w Papowie Biskupim

Cmentarz rzymsko-katolicki położony przy kościele parafialnym pod wezwaniem św. Mikołaja. Założony pierwotnie w XIII wieku. Zachowane nagrobki od połowy XIX stulecia. Teren otoczony murem, od strony południowej połączony z ogrodem plebanii. Ogólna powierzchnia 0,28ha. Cmentarz nieczynny. Znajdują się na nim groby o znaczeniu historycznym oraz osób szczególnie zasłużonych. Szczegółnej ochronie należy poddać układ przestrzenny cmentarza.

Cmentarz parafialny w Papowie Biskupim

Cmentarz rzymsko-katolicki położony w południowo-zachodniej części wsi, przy skrzyżowaniu dróg: Zegartowice-Dubielno i Bielczyny-Folgowo. Założony przy końcu XIX stulecia. Teren równy, otoczony polami i zabudowaniami. Ogólna powierzchnia 0,80ha, w tym powierzchnia wolna - 030ha. Cmentarz czynny. Szczegółnej ochronie należy poddać układ przestrzenny cmentarza.

Cmentarz w Jeleńcu

Cmentarz ewangelicki rodowy, założony w drugiej połowie XIX wieku, położony około 600m od drogi krajowej nr 91 w kierunku Jeziora Jeleniec. teren równy, otoczony zadrzewieniem przydrożnym. Ogólna powierzchnia 0,01ha. Cmentarz nieczynny. Zachowane nagrobki osób szczególnie zasłużonych oraz starodrzew i aleja łącząca cmentarz z pałacem.

Cmentarz w Dubielnie

Cmentarz ewangelicki położony w zachodniej części wsi przy drodze z Papowa Biskupiego. Założony w drugiej połowie XIX wieku. Ogólna powierzchnia 0,25ha. Cmentarz nieczynny po roku 1945. Układ przestrzenny zatarty, a nagrobki usunięte. Teren równy, wykorzystywany jako boisko sportowe.

Cmentarz w Zegartowicach

Cmentarz ewangelicki. Brak szczegółowych danych.

7.4. Budownictwo obronne - ruiny zamku krzyżackiego w Papowie Biskupim

W miejscowości Papowo Biskupie znajdują się trwałe, zabytkowe ruiny zamku, powstałego w końcu XIII wieku (gród wzmiankowany w 1279r.) Stanowił on siedzibę komturów krzyżackich w latach 1287-1421, później wójta krzyżackiego. W 1454r. z polecenia Związku Pruskiego zdobyty przez mieszczan toruńskich, którzy wzięli tu do niewoli wielkiego marszałka Zakonu oraz komturów gdańskiego i grudziądzkiego. W tymże roku Kazimierz Jagiellończyk nakazał rozbiórkę zamku. Zamek został jednak w 1458r. opanowany przez Krzyżaków, następnie odbity przez wojska królewskie pod dowództwem kasztelana poznańskiego Piotra z Szamotuł; wówczas spalony. Od 1458r. w posiadaniu wojewody chełmińskiego, Gabriela Bażyńskiego. W 1472r. obradował tu sejmik pruski. W latach 1502-1772 zamek był własnością biskupstwa chełmińskiego. Od XVII wieku znajduje się w ruinie, konserwowany m.in. w 1931r. Zamek wzniesiony na planie kwadratu, kamienny z użyciem cegieł. Założenie ma charakter czteroskrzydłowego zamku głównego z

dzieńcem, otoczonego fosą i przedzamczem od północnego-wschodu. Z budowli zachowały się w znacznej mierze zewnętrzne mury obwodowe skrzydeł północnego, wschodniego i zachodniego oraz fundamenty całości, jak również częściowo piwnice. Obecnie na terenie reliktyw zamku prowadzone są badania wykopaliskowe, pod kierownictwem Instytutu Archeologii UMK w Toruniu.

7.5. Obiekty architektury i budownictwa oraz techniki i kultury materialnej

Na terenie gminy Papowo Biskupie najwięcej zabytków znajduje się na terenie dawnych założeń folwarcznych, gdzie przetrwały do dziś dwory oraz część zabudowy mieszkalnej (czworaki, sześciorki) i gospodarczej (spichlerze, obiekty inwentarskie). W zasobach kulturowych gminy zachowały się też obiekty techniki takie jak kuźnia czy obiekty kolejowe. Poza tym budynki mieszkalne tzw. Poniatówki oraz dawne szkoły.

W tabeli poniżej przedstawiono zabytkowe obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków. Tabela nr 24. Obiekty architektury i budownictwa wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków.

lp	miejsowość	nr	obiekt	nr działki	datowanie
1	Dubielno	83	zespół dworca kolejowego - dom		1882r.
2	Dubielno	85	zespół dworca kolejowego - dom		1882r.
3	Dubielno		dom - poniatówka		lata 30. XX w.
4	Dubielno		dom - poniatówka		lata 30. XX w.
5	Dubielno		dom - poniatówka		lata 30. XX w.
6	Dubielno		dom - poniatówka		lata 30. XX w.
7	Dubielno		dom - poniatówka		lata 30. XX w.
8	Dubielno	73	dwór		1936r.
9	Fałęcin		spichlerz w zespole podworskim	31.10.110	koniec XIX w.
10	Fałęcin		inwentarski	11/102	początek XX w.
11	Fałęcin		inwentarski	11/102	początek XX w.
12	Fałęcin		inwentarski	11/102	początek XX w.
13	Fałęcin		gospodarczy	11/102	początek XX w.
14	Fałęcin	11	pałac		koniec XIX w.
15	F1rlus	24	zespół dworca kolejowego - dom	17/3	ok. 1900r.
16	F1rlus	23	zespół dworca kolejowego - dom	17/3	ok. 1900r.
17	F1rlus	22	zespół dworca kolejowego - dom	17/3	lata 20. 30. XX w.
18	Firlus	26	dom		ok. 1900 r.
19	Folgowo		dom	50/3	początek XX w.
20	Folgowo	12	inwentarski	50/3	początek XX w.
21	Jeleniec	41	dom	34	2 ćw. XX w.
22	Jeleniec	34	dom tzw. poniatówka	25/6	lata 30. XX w.
23	Jeleniec	16	dom tzw. poniatówka	73/4	lata 30. XX w.
24	Jeleniec	8	dom tzw. poniatówka	22/6	lata 30. XX w.
25	Jeleniec	24	dom tzw. poniatówka	14	lata 30. XX w.
26	Jeleniec		dom tzw. poniatówka	15/3	lata 30. XX w.
27	Jeleniec		dom tzw. poniatówka	69/2	lata 30. XX w.
28	Jeleniec		dom tzw. poniatówka	27/2	lata 30. XX w.
29	Jeleniec		dom tzw. poniatówka	70/2	lata 30. XX w.
31	Jeleniec	44	dom tzw. poniatówka	41	lata 30. XX w.
32	Jeleniec	57	czworak w zespole podworskim		4 ćw. XIX w.
33	Jeleniec		sześciorek w zespole podworskim		4 ćw. XIX w.
34	Jeleniec		szkoła w zespole podworskim		4 ćw. XIX w.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie

35	Jeleniec		kuźnia i wozownia w zespole		4 ćw. XIX w.
36	Jeleniec		obora w zespole podworskim		4 ćw. XIX w.
37	Jeleniec		rządcówka w zespole podworskim		4 ćw. XIX w.
38	Jeleniec		stajnia w zespole podworskim		4 ćw. XIX w.
39	Jeleniec	56	czworak w zespole dworskim		4 ćw. XIX w.
40	Jeleniec	58	czworak w zespole dworskim		4 ćw. XIX w.
41	Jeleniec	59	czworak w zespole dworskim		ćw. XIX w.
42	Kucborek	2	dworek		1908r.
43	Niemczyk		szkoła	7/1	ok. 1910r., przebudowa lata 60 XX w.
44	Niemczyk	9	pałac		ok 1880r.
45	Nowy Dwór		inwentarski	34	1 poło XX w.
46	Nowy Dwór		dom	49/1	1 poł. XX w.
47	Nowy Dwór	13	pałacyk		ok. 1875 r.
48	Papowo Biskupie	14	plebania	130/3	1911 r.
49	Papowo Biskupie	4	czworak	115/3	XIX/XX w., przebudowany w 2 poł.
50	Papowo Biskupie	45	dom	135	początek XX W.
51	Papowo Biskupie	44	czworak	92/1, 92/2	początek XX W.
52	Papowo Biskupie		spichlerz	99/3	koniec XIX w.
53	Papowo Biskupie		inwentarski	14/15	1 poł. XX w.
54	Papowo Biskupie		dom katolicki	131	początek XX w.
55	Papowo Biskupie	8	młyn z budynkiem gospodarczym	118/1, 119	koniec XIX w.
56	Papowo Biskupie		dom	87	początek XX w.
57	Papowo Biskupie	3	dom zarządcy domeny		koniec XIX w., przebudowany 1913r.
58	Staw		inwentarski	14/15	1 poło XX w.
59	Staw	16	dom	14/10	początek XX w.
60	Staw		szkoła	1/3	1 poło XX w.
61	Staw	1	dom	7/2	I połowa XX w.
62	Staw	1	obora	7/2	początek XX w.
63	Staw		inwentarski	14/15	I poło XX w.
64	Staw	16	dwór		ok. 1870 r.
65	Storlus		dróżnicówka	117	początek XX w.
66	Storlus	10	pałac z oficyną		I ćw. XIX w i koniec XX w.
67	Storlus		kuźnia w zespole podworskim		1891 r,
68	Storlus		obora w zespole podworskim		koniec XIX w.
69	Storlus		chlewnia w zespole podworskim		4ćw. XIX w.
70	Storlus		stelmacharnia w zespole podworskim		koniec XIX w.
71	Storlus		sześciorak v		koniec XIX w.
72	Storlus		czworak (5) w zespole podworskim		koniec XIX w.
73	Storlus		czworak (7) w zespole podworskim		koniec XIX w.
74	Wrocławki		zespół dworca kolejowego - nastawnia		ok. 1882 r.
75	Wrocławki		zespół dworca kolejowego - strażnica	197	ok. 1900 r.
76	Wrocławki	78	zespół dworca kolejowego - dom		ok. 1900 r.
77	Wrocławki	1	dwór		II poł. XVIII w.
78	Wrocławki		spichlerz w zespole dworskim		4 ćw. XIX w.
79	Wrocławki		spichlerz w zespole dworskim		k. XIX w.
80	Wrocławki		obora w zespole dworskim		2 poł. XIX w.
81	Zegartowice	1	pałac		ok. 1890
82	Zegartowice		stajnia w zespole podworskim		1878-99 r.
83	Zegartowice		obora w zespole podworskim		1887 r.

84	Zegartowice		spichlerz w zespole podworskim		XIX/XX w.
85	Zegartowice		ośmiorak w zespole podworskim		XIX/XX w.
86	Zegartowice		rzędcówka w zespole podworskim		XIX,
87	Zegartowice		magazyn w zespole podworskim		XIX/XXw.
88	Zegartowice		obora w zespole podworskim		XIX/XXw.
89	Zegartowice		kapliczka w zespole podworskim		pocz. XX w
90	Żygląd		dom	109	przełom XIX/XX w.
91	Żygląd		cielętnik		4ćw.XIXw.

Źródło: Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków

7.6. Założenia przestrzenne wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków

W wojewódzkiej ewidencji zabytków figurują również założenia przestrzenne zespołów podworskich, obejmujące poza częścią rezydencjalną także zabudowę folwarczną z podwórzem gospodarczym i kolonią mieszkalną pracowników folwarku. Są to:

- zespół w Jeleńcu z końca XIX w.,
- zespół w Storlusie z 1 ćw. XIX w.,
- zespół w Zegartowicach z XIX w.

7.7. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru

Tabela nr 25. Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

miejsowość	obiekt	datowanie	Nr rejestru	Data wpisu
Fałęcin	park dworski o pow. 2,8ha	koniec XIX w.	A/335	6.03.1985r.
Jeleniec	zespół pałacowy, w tym: pałac park o pow. 2,8ha	3 ćw. XIX w. 1 poł. XIX w.	A/337 A/338	11.04.1983r. 14.12.1984r.
	grodzisko	wczesnośredniowieczne	C/24	15.09.1965r.
Niemczyk	park dworski o pow. 1,3ha	2 poł. XIX w.	A/336	17.06.1985r.
Nowy Dwór Królewski	park dworski o pow. 2,0ha	2 poł. XIX w.	A/339	17.06.1985r.
Papowo Biskupie	kościół parafialny p.w. św. Mikołaja (wieża i kaplica)	około 1300r., XVIII w.	A/331	13.07.1936r.
	ruiny zamku 1288r.,	początek XIV w.	A/1377	13.04.1937r.
Storlus	park dworski o pow. 1,5ha	2 poł. XIX w.	A/332	14.12.1984r.
Wrocławki	park dworski o pow. 1,62ha	XIX w.	A/333	6.03.1985r.
	park dworski o pow. 2,44ha	koniec XIX w.	A/340	17.06.1985r.
Zegartowice	park dworski o pow. 2,7ha	2 poł. XIX w.	A/334	6.03.1985r.
Żygląd	grodzisko	późnośredniowieczne	C/32	16.11.1965r.

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu (wg stanu na dzień 25.04.2012r.)

7.8. Stanowiska archeologiczne nieekspozowane:

Obszar gminy jest dość bogaty w elementy archeologiczne, których łącznie zarejestrowano i wpisano do Ewidencji Nieruchomych Zabytków Archeologicznych w liczbie 264. W krajobrazie wyróżniają się dwa stanowiska archeologiczne posiadające ekspozycję w terenie (przedstawione na mapie). Pozostałe są obiektami płaskimi, nie wyróżniającymi się w krajobrazie gminy (również wykazane na mapie). Uwzględniając podział chronologiczny i kulturowy można stwierdzić, że dominują stanowiska archeologiczne z okresu neolitu, następnie - wczesnego średniowiecza, późnego średniowiecza oraz okresu halsztacko-lateńskiego. Podsumowując należy stwierdzić, iż

nagromadzenie zasobów kulturowych może podnieść atrakcyjność turystyczną gminy. Należy jednak wziąć pod uwagę, że może to być ograniczenie dla rozwoju inwestycji, szczególnie tych na większą skalę, ze względu na zaostrzone wymogi konserwatorskie.

W trybie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i ustalania warunków zabudowy w drodze decyzji, w obszarach objętych ochroną konserwatorską oraz lokalizacjach obejmujących stanowiska archeologiczne zasady zagospodarowania terenu należy uzgodnić z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w Toruniu.

8. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia

Brak na terenie gminy większych zakładów przemysłowych eliminuje zagrożenia środowiska związane z procesami przemysłowymi. Własnym źródłem zagrożenia (w przypadku awarii) stanowi transport kolejowy – ewentualny wyciek substancji chemicznych z transportu, który odbywa się na linii kolejowej nr 207 Toruń - Grudziądz - Malbork (ewentualny przewóz m. in. substancji ropopochodnych, kwasów, wodorotlenku sodowego, chloru). Transport drogowy (materiałów niebezpiecznych, w tym głównie przewóz paliw płynnych autocysternami) na drodze krajowej nr 91 może stwarzać zagrożenie dla sołectw położonych bezpośrednio przy tej drodze (Falęcín, Zegartowice, Żygląd). Natężenie ruchu drogowego na tej drodze jest bardzo duże, w związku z czym istnieje zagrożenie skażenia środowiska przyrodniczego substancjami ropopochodnymi. Lokalne zagrożenia mogą stwarzać niewłaściwie składowane i stosowane środki ochrony roślin.

9. Stan prawny gruntów

Tabela nr 26. Podział gruntów wg własności.

Własność	powierzchnia w ha	%
Grunty Skarbu Państwa	2099,0 + 13,0 przekazane w użytkowanie wieczyste	29,98
Grunty Gminy	95,0 + 1,0 przekazany w użytkowanie wieczyste	1,36
Grunty Prywatne	4684,0	66,49
Pozostałe Grunty	146,0	2,07
Powierzchnia ewidencyjna	7038,0	99,90
Powierzchnia wyrównawcza	7,0	0,10
Powierzchnia geodezyjna	7045,0	100,00

Źródło: Urząd Gminy Papowo Biskupie

Analizując strukturę własnościową na terenie gminy Papowo Biskupie należy zauważyć, że większość gruntów należy do osób fizycznych, bo aż około 66,5%. Drugą grupę stanowią grunty Skarbu Państwa (w tym przekazane w wieczyste użytkowanie) – prawie 30% powierzchni gminy. Najmniej, bo tylko niewiele ponad 1% to grunty gminne. Wnioskować należy, że gmina posiada niewielki areał terenów, które mogłaby zaoferować potencjalnym większym potentatom dla rozwoju np.: przemysłu na większą skalę, budowy wielkich galerii handlowych, itp.

10. Występowanie obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

Na terenie gminy Papowo Biskupie występują obszary objęte prawną ochroną na podstawie:

- ustawy o lasach – grunty leśne,
- ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych – grunty rolne i leśne,
- ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami - obszary i obiekty opisane w pkt. 7 niniejszego opracowania,
- ustawy o ochronie przyrody – pomniki przyrody.

11. Występowanie obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Na terenie gminy nie występują obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.

12. Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych

Na terenie gminy nie występują udokumentowane złoża kopalin ani zasoby wód podziemnych.

13. Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych

Na terenie gminy nie występują obszary górnicze wyznaczone na podstawie przepisów odrębnych.

14. Stan systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

14.1. Komunikacja

14.1.1. Drogi

Drogi publiczne w gminie ze względu na funkcje sieci drogowej dzielą się na następujące kategorie:

- droga krajowa,
- drogi powiatowe,
- drogi gminne.

Podstawowy układ drogowy w gminie tworzą: jedna droga krajowa [nr 91], jedenaście odcinków dróg powiatowych oraz uzupełniający sieć układ dróg gminnych.

14.1.2. Drogi krajowe

Przez teren gminy przebiega droga krajowa nr 91 (dawna droga nr 1) łącząca północ Polski z południem. Była częścią międzynarodowego szlaku komunikacyjnego E75 Helsinki – Gdańsk – Łódź – Katowice – Budapeszt – Ateny. Obecnie tą funkcję przejmuje stopniowo autostrada A1.

14.1.3. Drogi powiatowe

Drogi powiatowe to drogi stanowiące połączenie regionalnych ośrodków z gminnymi ośrodkami i ośrodków gminnych między sobą. Teren gminy obsługuje jedenaście odcinków dróg powiatowych w większości o nawierzchni asfaltowej.

Tabela nr 27. Wykaz dróg powiatowych

L.p.	Numer ewidencyjny drogi	Nazwa drogi	Długość drogi [km]
1.	1615C	Krusin - Bielczyny	8,271
2.	1616C	Niemczyk - Wrocławki	2,685
3.	1619C	Lisewo - Chełmża	2,523
4.	1624C	Bruki Kokocka - Jeleniec	2,033
5.	1625C	Jeleniec - Cepno	1,576
6.	1627C	Unisław - Żygląd	2,146
7.	1628C	Trzebcz Królewski - Zegartowice	2,308
8.	1634C	Folgowo - Lipienek	5,950
9.	1636C	Papowo Biskupie - Nowy Dwór	2,450
10.	1637C	Wrocławki - Dubielno	1,842
11.	1641C	Stacja PKP Wrocławki - do drogi E - 1	6,000

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Chełmnie.

14.1.5. Drogi gminne

Drogi gminne stanowią najniższą kategorię połączeń. Są to drogi o znaczeniu lokalnym służące miejscowym potrzebom. Drogi gminne tylko częściowo o nawierzchni asfaltowej, często bardzo wąskie. Sieć dróg gminnych wymaga dofinansowania i poprawy jakości nawierzchni.

Tabela nr 28. Wykaz dróg gminnych

L.p.	Nr ewid. drogi	Nazwa drogi wg obowiązującego wykazu urzędowego	Długość drogi [km]
1.	060601C	Skąpe - Papowo Biskupie	1,250
2.	060602C	Żygląd - Papowo Biskupie	2,175
3.	060603C	Papowo Biskupie - Fałęcin	2,875
4.	060604C	Fałęcin - Kucborek	1,750
5.	060605C	Kucborek - Wrocławki	3,000
6.	060606C	Od drogi 44456 Wrocławki do wsi Chrapice	0,550
7.	060607C	Dubielno od drogi 44419 - grunty wsi Chrapice	1,750
8.	060608C	Dubielno - grunty gminy Grzegorz	1,850
9.	060609C	Papowo Biskupie od drogi 44415 - Storlus	4,900
10.	060610C	Staw - droga wsi Wichorze	1,755
11.	060611C	Dubielno - Firlus	2,650
12.	060612C	Dubielno - grunty wsi Lipienek	1,500
13.	060613C	Filus od drogi 44453 - Bartlewo	1,000
14.	060614C	grunty wsi Staw grunty wsi Ludwikowo	1,200
15.	060615C	Wichorze - grunty wsi Folgowo	2,500
16.	060616C	Żygląd od drogi E 1 - Jeleniec - grunty gminy Kijewo Królewskie	2,375
17.	060617C	Jeleniec od drogi 44443 - grunty gminy Kijewo Królewskie	1,000
18.	060618C	Folgowo - grunty wsi Wielkie Czyste	1,300
19.	060619C	Jeleniec - grunty wsi Wielkie Czyste	0,850
20.	060620C	Młyńsk - grunty wsi Komatowo	1,200

21.	060621C	Staw do drogi nr 4428014 - Staw	1,650
22.	060622C	Folgowo - Nowy Dwór	1,875
23.	060623C	Grunty gminy Lisewo (Bartlewo) - Niemczyk	0,755
24.	060624C	Papowo Biskupie od drogi 44415 do drogi 44455	1,750
25.	060625C	Folgowo od drogi 018 - Papowo Biskupie	2,050
26.	060626C	Papowo Biskupie - Żygląd	1,795
27.	060627C	Żygląd od drogi 44445 do drogi E-1	1,560
28.	060628C	Papowo Biskupie - Plebanka	1,535
29.	060629C	Fałęcin - droga nr 4428003	1,075
30.	060630C	Fałęcin - Parowa Fałęcka	1,460
31.	060631C	od drogi 444456 do drogi 444416	1,400
32.	060632C	od drogi 444416 do drogi 4428011	1,300
33.	060633C	Zegartowice – E-1	0,425

Zródło: Urząd Gminy Papowo Biskupie.

14.1.6. Obsługa ruchu kołowego

Na terenie gminy znajduje się jedna stacja benzynowa oraz stacja gazowa, zlokalizowane w Żyglądzie. Brak jest bazy noclegowej i gastronomicznej.

14.1.7. Kolej

Przez teren gminy Papowo Biskupie przebiega jedna linia kolejowa, drugorzędna, jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa nr 207 relacji Toruń Wschodni – Grudziądz – Malbork, z przystankami osobowymi w miejscowościach Wrocławki i Firlus. Stacja Wrocławki znajduje się w miejscowości Chrapice, poza granicami gminy.

14.1.8. Szlaki turystyczne

Przez obszar gminy Papowo Biskupie przebiegają dwa szlaki turystyczne:

Szlak pieszy „Chełmińskich Ostów” (KP-4068-y wg PTTK Toruń) **oznaczony kolorem żółtym** biegnący z miejscowości Papowo Biskupie przez Kucborek (dworek z pocz. XX w.), Bielczyny (grodzisko typu nizinnego z kapliczką XX w.) kończący się w Chełmży (dawna siedziba biskupów chełmińskich, katedra z XIII/XIV w., brama gotycka); długość szlaku – 10 km.

Szlak pieszy Ryńsk-Firlus (TO-2216-y wg PTTK Toruń) **oznaczony kolorem żółtym poprowadzony przez miejsca związane z osobą Mikołaja Ryńskiego - przywódcy Towarzystwa Jaszczurczego**; szlak biegnie z miejscowości Ryńsk (gdzie to w 1397 roku Mikołaj z Ryńska, jego brat Hanusz oraz bracia Fryderyk i Mikołaj z Kitnowa założyli "Towarzystwo Jaszczurcze"), przez Zajaczkowo, Świętosław, Szerokopas, Drzonów, Lipieniek (gdzie znajdują się ruiny zamku krzyżackiego założonego na wzgórzu i rozplanowanego na rzucie kwadratu ze ściętym południowo-wschodnim narożnikiem - tam też jest punkt odbicia szlaku czerwonego Chełmno - Kornatowo) do miejscowości Firlus, gdzie kończy się przy Stacji PKP na linii kolejowej Toruń - Grudziądz zbudowanej w 1882 roku; długość szlaku - 18 km.

Szlak pieszy „Zamków i Martyrologii” (KP-4063-c wg PTTK Toruń) **oznaczony kolorem czerwonym** biegnący z miejscowości Chełmno-Klamry (mogiła Polaków pomordowanych przez Niemców w 1939 r., fort twierdzy Chełmno z XX w.) przez Rybieniec (dwór z XIX/XX w.), Stolno (fort twierdzy Chełmno z XX w.), Małe Czyste (fort twierdzy Chełmno z XX w.) - Wielkie Czyste (

kościół gotycki z XIII w.), Storlus (dwór klasycystyczny z XIX w.), Papowo Biskupie (ruiny zamku krzyżackiego i kościół gotycki z XIII/XIV w.), Wrocławki (zespół parkowo-dworski z XVIII/XIX w.), Dubielno (dwór z XIX w.), Lipienek (relikty zamku krzyżackiego z XIV w.; dwór późnoklasycystyczny i park z XIX w.) i kończący się w miejscowości Kornatowo; długość szlaku - 40 km; ten szlak jest również ścieżką rowerową.

14.2. Infrastruktura techniczna

14.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Wszystkie wsie w gminie wyposażone są w sieć wodociągową. Potwierdza to wysoki stopień zwodociągowania, który wynosi prawie 100%. Wody na cele bytowo gospodarcze pobierane są z czterech ujęć wody zlokalizowanych w miejscowościach Papowo Biskupie, Wrocławki, Jeleniec i Zegartowice.

Wodociągi funkcjonujące na terenie gminy Papowo Biskupie to:

- Wrocławki - sieć komunalna obsługująca wsie: Wrocławki, Dubielno, Niemczyk, Nowy Dwór, Firlus, Storlus – osiedle, Staw – osiedle;
- Papowo Biskupie - sieć komunalna - Papowo Biskupie, Kucborek, Folgowo, Staw - wieś, Storlus - wieś, Fałęcín - osiedle;
- Jeleniec - sieć komunalna - Jeleniec, Żygląd;
- Zegartowice - sieć komunalna - Zegartowice, osiedle spółdzielni mieszkaniowej i wieś.

Właścicielem wszystkich stacji wodociągowych jest gmina.

Głównym poziomem użytkowym wód podziemnych jest poziom czwartorzędowy, w warstwach wodonośnych dobrze zaizolowanych. Decydują o tym największe zasoby wód, najłatwiejsza ich odnawialność oraz niewielka głębokość sprzyjająca budowie ujęć.

14.2.2. Odprowadzenie ścieków

Na terenie gminy czynne są dwie mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków. W Zegartowicach funkcjonuje oczyszczalnia utylizująca średnio 90m³/d ścieków bytowo-gospodarczych (maksymalna przepustowość oczyszczalni -128,6m³/d, odbiorca - rurociąg melioracyjny - Fryba). W ostatnim czasie została ona kapitalnie odremontowana i wyposażona w nowoczesny reaktor nie zamarzający zimą. Niedawno została zlikwidowana oczyszczalnia w zakładzie rolnym Wrocławki. Oczyszczalnia w Dubielnie jest obecnie nieczynna. Ponad 80% gminy Papowo Biskupie jest skanalizowana. Na terenach nieskanalizowanych (Folgowo, Kucborek oraz w Staw) właściciele nieruchomości korzystają z oczyszczalni przydomowych lub zbiorników do gromadzenia nieczystości ciekłych, które odprowadzane są bezpośrednio do mokradeł, zastoisk i wód powierzchniowych. W efekcie trafiają głównie do wód podziemnych i powierzchniowych.

14.2.3. Odprowadzenie odpadów stałych

Wytwarzane na terenie gminy odpady, w szczególności komunalne są składowane na składowisku odpadów, zlokalizowanym w miejscowości Osnowo (gmina Chełmno), jedynym Międzygminnym Składowisku Odpadów Komunalnych dla miasta Chełmno oraz gmin powiatu.

Składowisko posiada cztery kwatery składowania odpadów, z czego dwie są eksploatowane, zaś dwie zamknięte. Całkowita pojemność wynosi 174177 Mg, z czego zapełnione jest 79147 Mg (45,4%). Pozostała pojemność do zapełnienia to 95030 Mg (54,6%). Składowisko odpadów w Osnowie spełnia wszystkie wymogi, stawiane tego typu obiektom. Składowisko zbliża się do zapełnienia połowy przewidzianej chłonności. Składowisko posiada izolację naturalną oraz

syntetyczną, drenaż powstających odcieków, instalację do odprowadzania gazu składowiskowego, jest wyposażone w wagę oraz brodzik dezynfekcyjny, jest ogrodzone i otoczone pasem zieleni. W 2011 roku powstała hala wyposażona w linię do sortowania odpadów komunalnych oraz doczyszczania odpadów zbieranych selektywnie, co pozwoliło na odzysk odpadów komunalnych wcześniej składowanych na Składowisku w Osnowie. Linia może przetworzyć do 40 tysięcy ton odpadów w roku.

14.2.4. Elektroenergetyka

Sieć średniego napięcia na obszarze gminy zasilana jest dwukierunkowo z GPZ „Chełmża” i GPZ „Chełmno”. Zaopatrzenie odbywa się poprzez linie magistralne, od których odchodzą linie rozgałęźne, zasilające 45 stacji transformatorowych 15/0,4kV, głównie napowietrznych. Z tego systemu zasilana jest sieć 0,4kV, prowadzona bezpośrednio do odbiorców. Aktualnie źródła zasilania posiadają rezerwę mocy oraz możliwości zwiększenia mocy dyspozycyjnej przez wymianę transformatorów 110kV i 15kV na jednostki większe. Zatem ze strony źródeł nie występują bariery rozwojowe dla sieci średniego napięcia a w dalszej kolejności dla sieci niskiego napięcia.

Ponadto teren gminy przecina linia wysokiego napięcia 220kV relacji GPZ Węgrowo k/Grudziądz do GPZ Jasieniec k/Bydgoszczy, która jest elementem systemu ogólnokrajowego. Dla wyżej wymienionej linii obowiązuje strefa ochronna z zakazem zabudowy w odległości 25m od osi linii w obydwie strony. ~~Projektowana jest też na tej samej trasie (Węgrowo-Jasieniec) linia wysokiego napięcia 2x400kV z pasem technologicznym 70m. Planowana jest również budowa dwutorowej elektroenergetycznej linii 400 kV relacji Bydgoszcz Jasieniec - Grudziądz Węgrowo z pasem technologicznym o szerokości wynoszącej 70 m (2 x 35 m, mierząc od osi linii).~~

14.2.5. Ciepłownictwo

Na całym obszarze powiatu chełmińskiego (dlatego również w gminie Papowo Biskupie) nie funkcjonuje system centralnego zaopatrzenia budownictwa mieszkaniowego i budynków użyteczności publicznej w energię ciepłą, jednakże funkcję tę pełnią systemy lokalne, osiedlowe skoncentrowane wokół swojego źródła ciepła, systemy będące własnością firm, służące w zasadzie do zaspokojenia własnego zapotrzebowania na cele grzewcze, ciepłą wodę oraz indywidualne źródła ciepła zaspakajające potrzeby własne domu lub mieszkania.

14.2.6. Gazownictwo

Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 300 relacji Chełmża – Chełmno – Świecie ze stacją redukcyjno-pomiarową gazu I stopnia zlokalizowaną we wsi Wrocławki. Na chwilę obecną gmina nie posiada sieci rozprowadzającej średniego i niskiego ciśnienia.

Gaz ziemny jako paliwo najmniej szkodliwe dla środowiska, nie posiada praktycznie siarki, a spalany gaz emituje do trzykrotnie mniej tlenków azotu w porównaniu z olejem opałowym i dwukrotnie mniej niż węgiel. Przy spalaniu gazu emisja pyłów do otoczenia jest praktycznie znikoma. Dodatkowym argumentem jest brak lub niewielkie zanieczyszczenie metalami ciężkimi.

14.2.7. Telekomunikacja

System łączności na terenie powiatu chełmińskiego w ostatnich latach uległ poważnej modernizacji i szybko się rozwija. Podstawowym operatorem sieci telekomunikacji przewodowej na terenie powiatu jest przedsiębiorstwo Telekomunikacja Polska S.A. Bardzo dobrze rozwinęła się telefonia komórkowa, powstały stacje bazowe telefonii komórkowej. Stan techniczny usług telekomunikacyjnych na terenie powiatu jest zadowalający, a podłączenie nowych abonentów do sieci może następować według bieżących potrzeb.

W powiecie występuje bardzo duże zapotrzebowanie na rozbudowę sieci telefonicznej i

informatycznej, w tym na łącze szerokopasmowe, gdyż wiele jednostek użyteczności publicznej takich jak szpitale, urzędy, ośrodki pomocy społecznej, a także jednostki straży pożarnej i policji nadal pozostają bez szybkiego łącza z internetem, co w znacznym stopniu wpływa na bezpieczeństwo mieszkańców.

Wiele firm oferuje szerokopasmowy nielimitowany stały dostęp do internetu między innymi na terenach wiejskich w powiecie chełmińskim. W gminie Papowo Biskupie również dominującym operatorem sieci telefonicznej jest przedsiębiorstwo Telekomunikacja Polska S.A., chociaż firma Netia S.A. również pozyskuje tam odbiorców. Pojemność central tych firm jest wystarczająca dla zaspokojenia potrzeb gminy. Na terenie gminy znajdują się również stacje bazowe działających w całym kraju operatorów sieci komórkowych.

14.2.8. Melioracje

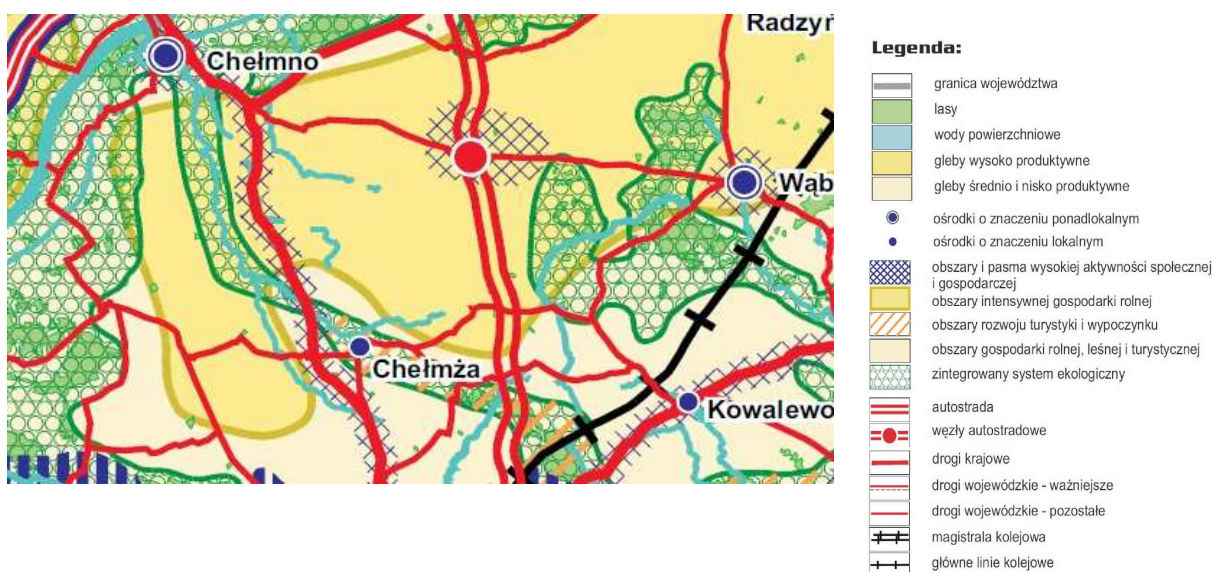
Obszar zmeliorowany w gminie Papowo Biskupie to powierzchnia 3453ha, w tym grunty orne – 3372ha oraz użytki zielone 81ha. Użytki wymagające melioracji to powierzchnia około 415ha. Analizując powyższe można stwierdzić, że większa część gminy, bo prawie 90% jest zmeliorowana. W roku 2011 została zakończona regulacja rzeki Fryby, która niewielkim odcinkiem przepływa przez gminę. Regulacja polegała na kształtowaniu przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki Fryby oraz przystosowaniu do odbioru wód powierzchniowych i drenarskich w jej zlewni bez powodowania wylewów i podtopień na przyległych użytkach rolnych oraz umożliwienie hamowania odpływu w okresach posusznych, co gwarantuje poprawę warunków glebowo-wodnych oraz ochronę przeciwpowodziową w zlewni cieków.

Na terenie gminy znajdują się urządzenia melioracji podstawowych i szczegółowych, dla których właściwym organem zarządzającym jest odpowiednio Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych Biuro terenowe w Chełmnie oraz Gminna Spółka Wodna w Papowie Biskupim.

Ze względu na występowanie na terenie gminy urządzeń melioracji podstawowych i szczegółowych projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego winny być przedkładane do opiniowania ww. organom.

15. Uwarunkowania wynikające z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Rys.3. Wyrys z Planu Zagospodarowania Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Źródło: Uchwała nr XI/135/03 Sejmiku Samorządowego Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego gmina Papowo Biskupie zakwalifikowana została do Strefy Północno-Wschodniej. Obejmuje ona wschodnią część powiatu chełmińskiego i grudziądzkiego, powiat wąbrzeski oraz fragment północnej części powiatu toruńskiego i zachodniej golubsko-dobrzyńskiego. Łącznie znajduje się w niej osiemnaście gmin i pięć miast. Podregion ma charakter wybitnie rolniczy, czemu sprzyja wysoka jakość gleb rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Jest to obszar o najwyższej przydatności dla rolnictwa w całym województwie kujawsko-pomorskim.

Istotnym uwarunkowaniem jest możliwość efektywnego rozwoju rolnictwa wielkoobszarowego, w tym farmerskiego. Korzystne są także uwarunkowania rozwoju dla różnych rodzajów działalności gospodarczej, zwłaszcza związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym.

Przyrodniczo bardzo dobre warunki rozwoju rolnictwa i sprzyjająca temu korzystna struktura agrarna. Natomiast bliskość dużych ośrodków miejskich korzystnie wpływa na obsługę mieszkańców gminy w zakresie usług wyższego rzędu. Problematyczny jest niski stan rozwoju przedsiębiorczości i wysoce niezrównoważony rynek pracy.

III. KIERUNKI ROZWOJU

1. Strategia rozwoju gminy Papowo Biskupie na lata 2009-2016

Strategia rozwoju gminy to długookresowy plan działania, określający strategiczne cele rozwoju gminy i przyjmujący takie kierunki oraz priorytety działania, które są niezbędne dla realizacji przyjętych zamierzeń rozwojowych. Ustalenia zawarte w strategii stanowią podstawę do prowadzenia przez władze gminy długookresowej polityki rozwoju społeczno-gospodarczego. Wokół jej ustaleń koncentrują się działania władz samorządowych, zmierzające do zapewnienia jak najlepszych warunków życia mieszkańców gminy oraz tworzenia sprzyjających warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego.

Dla gminy Papowo Biskupie została opracowana strategia rozwoju na lata 2009-2016, w której wyznaczono misję gminy oraz określono cele prowadzące do jej realizacji i w konsekwencji rozwoju społeczno-gospodarczego gminy.

Dla sformułowania misji i celów strategicznych rozwoju Gminy Papowo Biskupie przeprowadzono analizę SWOT, na podstawie której określono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia rozwoju gminy.

Mocne strony:

Mocną stroną charakteryzowanego obszaru, jest potencjał produkcyjny rolnictwa oraz możliwości rozwoju agroturystyki. Gmina od wieków związana jest z rolnictwem i nie powinna odstępować od tego kierunku, a jedynie wzmocnić jego pozycję. Ponadto gmina posiada dogodne warunki dla rozwoju turystyki (liczne świadectwa kultury materialnej regionu – np. zespoły pałacowo-parkowe oraz niepowtarzalna przyroda – np. jeziora), które przy odpowiednim wyeksponowaniu stanowiłyby świetną wizytówkę Papowa.

Słabe strony:

Najintensywniej przejawiającą się słabą stroną gminy są zaniedbania w sferze zabezpieczeń oraz zagospodarowania obiektów historycznych. Pod pojęciem tym należy rozumieć także całe sylwetki i układy miejscowości, leżących w granicach gminy. Duża swoboda zabudowy zaciera pierwotne kształty urbanistyczne. Nie doceniane są krajobrazy historyczno-rolnicze, będące wartością bezcenną i coraz rzadziej spotykaną. Ponadto gmina nie w pełni wykorzystuje możliwości rozwoju rolnictwa intensywnego, ekologicznego oraz agroturystyki. Tradycyjne metody i mała mobilność rolników powodują, iż zaledwie kilku właścicieli gospodarstw rolnych ma rzeczywiste zyski.

Szanse:

Największą szansą gminy Papowo jest odnalezienie swojego miejsca w przestrzeni i funkcjach regionalnych. Pomocne w osiągnięciu tego celu mogą być środki i przykłady płynące z Unii Europejskiej. Należy jednak pamiętać, iż są one tylko czynnikiem przyspieszającym założone kierunki rozwoju, a nie wartością samą w sobie.

Kolejną szansą jest poprawa koniunktury w kraju, która przekłada się także na poprawę sytuacji na rynku lokalnym. Z racji specyficznego położenia gminy szansą na nowe miejsca pracy jest rozwój Kujawsko- Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej wzdłuż trasy krajowej E1.

W perspektywie powyższych założeń, dostrzegana jest konieczność budowania społeczeństwa obywatelskiego, odpowiedzialnego za obszar, który zajmuje. Należy zaznaczyć, iż bez odpowiedniego poziomu świadomości mieszkańców gminy, wszelkie przemiany gospodarcze nie przyniosą oczekiwanych efektów.

Zagrożenia:

Spośród zagrożeń, które mogą negatywnie oddziaływać na kształt i funkcjonowanie efektywnej polityki społecznej na poziomie gminy Papowo, mających swe źródło w obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej kraju, wyróżnić należy niemożność konsekwentnego realizowania podjętych zadań w powyższym obszarze, spowodowaną niestabilnością i brakiem precyzji polskiego prawa. Zagrożone jest również korzystanie ze środków UE ze względu na ich ograniczenie. Zagrożeniem dla właściwego rozwoju społeczno-gospodarczego jest także propagowany przez media konsumpcyjny model egzystencji, owocem czego jest roszczeniowa, a nie obywatelska, postawa życiowa mieszkańców gminy objętych pomocą społeczną.

Na podstawie analizy SWOT określona została misja i wizja gminy:

Misja

„Wysoka spójność społeczno-gospodarcza i przestrzenna Gminy Papowo Biskupie.”

Wizja

„Gmina Papowo Biskupie, rozwojową gminą, opierającą swój potencjał na dobrze prosperującej infrastrukturze technicznej i rekreacyjno-turystycznej oraz na walorach środowiskowych i historycznych, z wydajnym i nowoczesnym rolnictwem.”

Na podstawie diagnozy określone zostały cele strategiczne:

Cel 1. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna i społeczna.

Cel 2. Wysoki stopień pokrycia gminy planami miejscowymi z wydzielonymi terenami inwestycyjnymi.

Cel 3. Atrakcyjna oferta rekreacyjno-turystyczna oparta o walory historyczno-kulturowe.

Cel 4. Wydajne, nowoczesne rolnictwo.

Cel 5. Wysoki poziom życia społecznego, opartego o dobry system zarządzania.

2. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów.

Uwzględniając uwarunkowania gminy oraz założenia przyjęte w strategii rozwoju określono kierunki zagospodarowania przestrzennego. Głównymi zamierzeniami rozwoju gminy jest zatem:

- utrzymanie rolniczego charakteru gminy, ochrona gruntów rolnych,
- otwarcie terenów inwestycyjnych przy drodze krajowej nr 91,
- wykorzystanie dużych obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej pod lokalizację elektrowni wiatrowych,
- rehabilitacja terenów zespołów dworsko-parkowych oraz terenów po byłych PGR przez pobudzenie działalności usługowej,
- rozwój działalności usługowej przy drodze krajowej, szczególnie w zakresie obsługi ruchu drogowego, turystycznego,
- zachowanie istniejących terenów zieleni i poprawa jakości wód,
- rozpowszechnianie turystyki weekendowej opartej na wartościach kulturowych gminy oraz przy wykorzystaniu zasobów przyrodniczych jakim są jeziora.

Wyodrębniono następujące funkcje terenów w strukturze przestrzennej gminy:

- tereny aktywności gospodarczej,

- tereny usługowe,
- tereny mieszkaniowo-usługowe,
- tereny rolnicze,
- tereny zieleni,
- tereny wód.

3. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy.

Ponieważ celem Studium jest określenie polityki przestrzennej gminy, dlatego najważniejszą zasadą w interpretacji treści rysunku Studium jest zasada dopuszczalności przenikania się funkcji w obszarach bezpośredniego wzajemnego sąsiedztwa (tzn. wspólnej granicy) w ramach tzw. stref buforowych. Za „strefę buforową” uznaje się również sąsiedztwo różnych funkcji rozgraniczone drogą, linią kolejową, ciekami wodnymi itp., stałym elementem zagospodarowania przestrzennego bez względu na jego pochodzenie, naturalne lub antropogeniczne. O zasięgu „strefy buforowej” decydują indywidualne warunki zagospodarowania terenu jakie będą występowały na etapie opracowania planu miejscowego. Precyzyjne określenie wszystkich granic określonych w niniejszym dokumencie, zarówno na potrzeby przystąpienia do sporządzania planu miejscowego lub w czasie jego sporządzania, powinno się odbywać na mapie i w skali sporządzanego projektu planu miejscowego, w oparciu o aktualne warunki wynikające z analizy dotyczącej zasadności przystąpienia do sporządzenia planu oraz z ustalonego niezbędnego zakresu prac planistycznych i uzasadnienia do uchwały o przystąpieniu do sporządzenia planu miejscowego.

Zdefiniowana w Studium funkcja wiodąca (kierunkowa) powinna być traktowana w planie miejscowym jako funkcja podstawowa, która może, a nawet powinna na poziomie planu miejscowego zostać wzbogacona o funkcje uzupełniające, niezbędne dla pełnej realizacji kierunku zagospodarowania wyznaczonego w studium.

Nienaruszenie ustaleń studium przez opracowanie planu miejscowego następuje, gdy:

- 1) w planie miejscowym, funkcje niezwiązane z dominującą funkcją kierunkową określoną przez Studium będą ustalane na maksimum 30% terenu wskazanego w Studium, nie wliczając w to terenów infrastruktury technicznej i terenów zieleni ogólnodostępnej oraz nie będą powodowały ograniczeń lub uciążliwości w zagospodarowaniu sąsiednich terenów będących w zgodzie z funkcją wyznaczoną w Studium,
- 2) plan miejscowy podtrzymuje faktyczne sposoby zagospodarowania terenu (istniejące funkcje terenów i obiektów), które są odmienne od wskazanych w studium wiodących funkcji kierunkowych, przy czym utrzymanie dotychczasowych funkcji w planie miejscowym nie jest dopuszczalne w sytuacji:
  - kolizji z przewidzianymi w Studium inwestycjami celu publicznego,
  - uniemożliwienia zagospodarowania sąsiednich terenów zgodnie z kierunkiem wyznaczonym w Studium.

W granicach gminy na terenach aktywności gospodarczej i zabudowy usługowej zakłada się utrzymanie wskaźnika intensywności zabudowy maksymalnie do 0,8, dla zabudowy mieszkaniowo-usługowej do 0,5 oraz wskaźnika powierzchni biologicznie czynnej do powierzchni działki na poziomie min. 10% w terenach aktywności gospodarczej i zabudowy usługowej i 25% w terenach zabudowy mieszkaniowo-usługowej.

3.1. Tereny aktywności gospodarczej

Na terenie gminy wyznaczono tereny aktywności gospodarczej wzdłuż drogi krajowej nr 91 pomiędzy miejscowościami Zegartowice i Falęcin. Bardzo dobra lokalizacja gruntów oraz dobre warunki budowlane (teren płaski o dobrych warunkach hydrologicznych i geologicznych)

umożliwiają ich otwarcie na inwestycje.

Ustalenia dla strefy aktywności gospodarczej:

- dopuszcza się prowadzenie wszelkich form działalności produkcyjnej, usługowej, lokalizacji składów i magazynów, stacji paliw, z wyłączeniem handlu o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m²,
- zakazuje się lokalizowania zabudowy mieszkalnej,
- dopuszcza się lokalizację obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej jak stacje transformatorowe, przepompownie ścieków, stacje bazowe telefonii i inne służące obsłudze technicznej mieszkańców gminy,
- wraz z rozwojem terenów zurbanizowanych będzie występowała potrzeba wprowadzenia dróg dojazdowych i wewnętrznych o parametrach zgodnych z przepisami odrębnymi i zapewniających dobrą komunikację terenów.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów sprecyzują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, przy czym nie powinno się ograniczać wysokości obiektów ze względu na możliwość występowania różnych form działalności produkcyjnej i usługowej.

3.2. Tereny rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii

Prawo energetyczne definiuje odnawialne źródła energii, jako wszystkie te źródła, które wykorzystują energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, spadku rzek, a także energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, biogazu z oczyszczania ścieków czy rozkładu szczątków roślinnych i zwierzęcych – wymienione źródła energii odnawialnej teoretycznie występujące na terenie gminy Papowo Biskupie.

Gmina Papowo Biskupie na tle województwa kujawsko-pomorskiego posiada bardzo dobre warunki dla lokalizacji urządzeń wykorzystujących odnawialne źródła energii do produkcji energii elektrycznej lub ciepłej z odnawialnych źródeł energii: słońca, wiatru oraz odpadów organicznych roślinnych lub zwierzęcych. Bardzo duży udział gruntów rolnych na obszarze gminy umożliwia pozyskiwanie dużych ilości biomasy w postaci słomy i odpadów z produkcji zwierzęcej. Ponadto ukształtowanie terenu i bardzo niski wskaźnik gęstości zaludnienia wynoszący ok. 60 os./km², predysponują gminę do lokalizowania elektrowni wiatrowych.

3.2.1. Zasady rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii

Zgodne z polityką zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie jest wykorzystywanie wszystkich dostępnych źródeł energii odnawialnej z zachowaniem przepisów odrębnych oraz w sposób nie naruszający istotnych walorów krajobrazowych: ekologicznych, kulturowych lub estetycznych. Dla instalacji o mocy powyżej 100kW podstawą realizacji inwestycji powinien być miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, sporządzony dla obszaru planowanego przedsięwzięcia, w razie potrzeby wraz ze strefą ewentualnego oddziaływania.

Na terenie gminy Papowo Biskupie wyznacza się obszary, na których rozmieszczone będą urządzenia wytwarzające energię elektryczną z odnawialnego źródła, jakim jest energia wiatru. Dopuszcza się lokalizację nie więcej niż 16 elektrowni wiatrowych o mocy powyżej 100 kW na obszarach wskazanych na rysunku Studium, oznaczonych jako A1, A2, A3, A4, A5, B1, B2, B3, C1, D1, D2, E1 - tereny lokalizacji elektrowni wiatrowych. Na pozostałym terenie wyklucza się lokalizację elektrowni wiatrowych o mocy powyżej 100kW.

Obowiązują następujące zasady lokalizacji elektrowni wiatrowych o mocy powyżej 100kW:

1) Dopuszczalna ilość generatorów:

- na obszarze A1 – maksymalnie jeden generator,
- na obszarze A2 – maksymalnie dwa generatory,
- na obszarze A3 – maksymalnie jeden generator,
- na obszarze A4 – maksymalnie jeden generator,
- na obszarze A5 – maksymalnie dwa generatory,
- na obszarze B1 – maksymalnie jeden generator,
- na obszarze B2 – maksymalnie jeden generator,
- na obszarze B3 – maksymalnie jeden generator,
- na obszarze C1 – maksymalnie jeden generator,
- na obszarze D1 – maksymalnie jeden generator,
- na obszarze D2 – maksymalnie trzy generatory,
- na obszarze E1 – maksymalnie jeden generator.

2) Podstawą lokalizacji elektrowni wiatrowych będą miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, obejmujące tereny lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz z ich strefami oddziaływania. Przeznaczenie terenów, gabaryty obiektów, w tym wysokość budowli oraz pozostałe zasady zagospodarowania, ustalone zgodnie z zakresem m.p.z.p. wynikającym z przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym winny jednoznacznie wskazywać na ochronę istniejącej i planowanej zabudowy zgodnie z obowiązującymi przepisami.

3) Granice terenów lokalizacji poszczególnych elektrowni wiatrowych, ustalane na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego winny uwzględniać oddziaływanie elektrowni wiatrowych na środowisko, w szczególności następujące aspekty tego oddziaływania:

- ze względu na sposób działania elektrowni wiatrowej, tj. obracające się łopaty wirnika elektrowni wiatrowej stanowią mechaniczne zagrożenie głównie dla ptaków i nietoperzy (ornitofauny i chiropterofauny);
- zajęcie terenu pod budowę elektrowni wiatrowych, w przypadku gminy Papowo Wielkie są to na ogół gleby klas chronionych, co wpłynie na nieznaczne zmniejszenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- podwyższenie poziomu hałasu w środowisku wynikające z pracy wirnika elektrowni wiatrowej, co wpływa na standard jakości środowiska zamieszkania ludzi.

4) Na podstawie doświadczeń związanych z realizacją elektrowni wiatrowych na obszarze Polski, można założyć, że prawdopodobna sumaryczna moc elektrowni wiatrowych na terenie gminy Papowo Biskupie wyniesie około 56 MW. Analizując możliwości uzyskania energii elektrycznej w porównywalnej wysokości, z innych alternatywnych źródeł energii, dostępnych na terenie gminy Papowo Biskupie, instalacja 16 elektrowni wiatrowych jest najbardziej efektywnym rozwiązaniem ze względu na występujące tu uwarunkowania i czynniki środowiskowe (w tym wysoka jakość gleb), przestrzenne (istniejące zagospodarowanie terenów umożliwiające m.in. zachowanie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku), ekonomiczne, administracyjne i społeczne. Dla porównania instalacja ogniw fotowoltaicznych dla wyprodukowania podobnej ilości energii wymagałaby zajęcia kilkudziesięciu hektarów gruntów. Biorąc pod uwagę bardzo wysoką jakość gleb na terenie gminy Papowo Biskupie jest to rozwiązanie zdecydowanie niekorzystne.

Lokalizację zagospodarowania przeznaczonego na cele wytwarzania energii z odnawialnych źródeł energii, które wykorzystują energię promieniowania słonecznego, geotermalną, a także energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, biogazu z oczyszczania ścieków czy rozkładu szczątek roślinnych i zwierzęcych, z instalacji o mocy powyżej 100kW dopuszcza się na

wskazanych w studium:

- obszarach aktywności gospodarczej,
- terenach oczyszczalni ścieków,

- z uwzględnieniem przepisów odrębnych, w tym przepisów dotyczących lokalizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Strefy oddziaływania ww. instalacji, które wykorzystują energię promieniowania słonecznego, geotermalną, a także energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, biogazu z oczyszczania ścieków czy rozkładu szczątek roślinnych i zwierzęcych nie mogą wykraczać poza granice działki, do której inwestor posiada tytuł prawny.

Lokalizację instalacji o mocy do 100kW (tzw. mikroźródła) wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii dopuszcza się na terenach zabudowanych lub przeznaczonych pod zabudowę na obszarze całej gminy. Powyższa zasada dotyczy również terenów zabudowy zagrodowej. W zakresie pozyskiwania energii słonecznej postuluje się wykorzystanie dachów budynków oraz terenów o niskiej przydatności rolniczej,

Lokalizację biogazowni o mocy powyżej 40 kW należy planować poza zwartą zabudową wsi celem uniknięcia konfliktów społecznych, związanych z mogącymi występować uciążliwościami.

3.2.2. Strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów

Ze względu na prawdopodobne podwyższenie poziomu hałasu w środowisku wynikające z pracy potencjalnych elektrowni wiatrowych, wyznacza się oznaczone na rysunku studium strefy ochronne związane z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów, wynikające z poziomu hałasu w środowisku emitowanego przez pracę elektrowni wiatrowych:

- 1) Strefa dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku powyżej 45 dB, obejmuje tereny rolnicze bez zabudowy chronionej akustycznie. W całej strefie obowiązują następujące ograniczenia w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów:
  - wyklucza się lokalizację wszystkich rodzajów terenów, dla których w przepisach odrębnych ustalono dopuszczalny poziom hałasu w środowisku poniżej 45 dB,
  - dopuszcza się dotychczasowy sposób użytkowania terenów (głównie rolnictwo), bez możliwości lokalizacji funkcji mieszkaniowych, także w zabudowie zagrodowej.
- 2) Strefa dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku do 45 dB, obejmuje w większości tereny rolnicze z istniejącą zabudową zagrodową oraz niewielkie kompleksy terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej, pojedyncze budynki zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. W całej strefie wprowadza się zakaz lokalizacji wszystkich rodzajów terenów, dla których określono w przepisach odrębnych nieprzekraczalny poziom hałasu w środowisku w wysokości 40dB (w szczególności terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej.)

Na etapie sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przy rozmieszczaniu poszczególnych elektrowni wiatrowych na obszarach wskazanych w Studium jako A1, A2, A3, A4, A5, B1, B2, B3, C1, D1, D2, E1 obowiązuje bezwzględnie ochrona akustyczna istniejącej zabudowy zagrodowej, zgodnie z przepisami odrębnymi. Na granicy terenów podlegających ochronie akustycznej, oznaczonych w studium jako tereny zabudowy mieszkaniowo – usługowej oraz tereny istniejącej zabudowy zagrodowej, obowiązuje zachowanie dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku poniżej 45 dB;

Przy planowaniu konkretnych lokalizacji, poza warunkami utrzymania poziomów hałasu na granicy terenów chronionych akustycznie, w tym istniejącej zabudowy zagrodowej, określonymi w obowiązujących przepisach, należy wziąć pod uwagę działanie prewencyjne polegające na maksymalnym odsunięciu poszczególnych elektrowni od istniejącej zabudowy chronionej akustycznie - zalecana minimalna odległość to 500 m.

Zasięg wyznaczonych stref ograniczeń w zabudowie i zagospodarowaniu terenów jest zdeterminowany właściwością tych stref, jaką jest podstawowa przesłanka minimalizacji negatywnego oddziaływania elektrowni wiatrowych w zakresie wymaganej ochrony akustycznej terenów, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 poz 1232) oraz przepisy wydane na podstawie dyspozycji tej ustawy, tj. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (tekst jednolity: Dz. U. 2014 poz. 112).

Zgodnie z założeniami art. 174 pkt 2 Traktatu Rzymskiego, włączonego do prawa wspólnotowego Traktatem z Maastricht, iż lepiej jest zapobiegać negatywnemu oddziaływaniu na środowisko, niż je naprawiać i przywracać do stanu poprzedniego, obszary na których dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych wraz ze strefami ograniczeń w zabudowie i zagospodarowaniu terenów zostały na obszarze gminy Papowo Biskupie wyznaczone poza zwartymi wsiami, stanowiącymi główne ogniwa sieci osadniczej gminy. Ograniczenia wprowadzone w strefach oddziaływania nie dotyczą kierunków zagospodarowania ustalonych w Studium, a dodatkowo sprzyjają zachowaniu cennej rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Tak wyznaczone obszary, na których dopuszcza się lokalizację elektrowni wiatrowych wraz ze strefami ograniczeń w zabudowie i zagospodarowaniu terenów zapewniają warunki dla zrównoważonego rozwoju całej gminy Papowo Biskupie.

W związku z dopuszczeniem lokalizacji elektrowni wiatrowych na terenie gminy Papowo Biskupie, ustala się strefy ochronne lokalnych korytarzy ekologicznych, wyznaczonych w Studium na podstawie uwarunkowań lokalnych:

- lokalny korytarz ekologiczny wzdłuż rzeki Fryby, obejmujący fragmenty korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym wyznaczonego w planie zagospodarowania województwa, wyróżniający się bioróżnorodnością,
- lokalny korytarz ekologiczny wzdłuż Strugi Papowskiej wraz z jeziorami Papowskim i Jeleniec,
- lokalny korytarz ekologiczny Strugi Żaki łączący Jezioro Bartlewskie z jeziorami w okolicy miejscowości Wichorze, korytarz w okolicy wsi Staw występuje w postaci łącznika ekologicznego.

3.3. Tereny zabudowy usługowej

Na terenie gminy pod zabudowę usługową przeznaczono tereny zespołów dworskich, tereny wzdłuż drogi krajowej nr 91 oraz w centrum wsi Papowo i Dubielno.

W terenach przeznaczonych pod zabudowę usługową:

- umożliwia się prowadzenie wszelkich form działalności usługowej, w tym usługi publiczne jak oświata, służba zdrowia, administracja i inne, z wyłączeniem handlu o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m²,
- wzdłuż drogi krajowej preferowana powinna być zabudowa usługowa służąca obsłudze transportu samochodowego taka jak: stacje paliw, warsztaty samochodowe, obiekty gastronomiczne, hotelowe itp. a także bazy transportowe, składy, magazyny,
- dopuszcza się rzemiosło oraz drobną produkcję,
- dopuszcza się funkcję mieszkalną: zachowuje się istniejące zabudowania zagrodowe, dopuszcza się mieszkania dla osób prowadzących działalność usługową,
- dopuszcza się lokalizację obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej jak stacje transformatorowe, przepompownie ścieków, stacje bazowe telefonii i inne służące obsłudze technicznej mieszkańców gminy.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów w terenach usługowych zostaną ustalone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Tereny te nie powinny jednak dominować w rolniczym krajobrazie gminy. Obiekty w tych terenach powinny należeć do grupy budynków niskich w szczególnych przypadkach związanych ze specyfiką świadczonych usług do grupy obiektów średniowysokich.

Funkcja usługowa dopuszczona jest również w terenach aktywności gospodarczej, w terenach mieszkaniowo-usługowych oraz w ramach zabudowy zagrodowej w terenach rolniczych. Obiekty usługowe w tych obszarach powinny nawiązywać w zakresie gabarytów i architektury do danego terenu zachowując harmonię i ład w przestrzeni.

3.4. Tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej

Gmina Papowo Biskupie charakteryzuje się rozproszoną zabudową zagrodową. Niewielkie skupiska zabudowy zlokalizowane są w centrach wsi oraz w sąsiedztwie zespołów zabudowy dawnych PGR. Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna licznie występuje wzdłuż dróg w miejscowości Jeleniec i Żygląd. W studium wydzielono tereny zabudowy mieszkaniowej w miejscach zagęszczenia zabudowy oraz zabezpieczono tereny pod rozwój budownictwa mieszkaniowego w postaci uzupełnienia bądź powiększenia obszarów istniejącej zabudowy. Z uwagi na typowo rolniczy charakter gminy w zespołach zabudowy mieszkaniowej centrum wsi dopuszcza się występowanie zagród rolniczych. Wykluczyć jednak należy z tych terenów uciążliwe formy produkcji rolniczej takie jak hodowla zwierząt.

W granicach terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej:

- przeważającą formą zabudowy powinna być zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna wolnostojąca i bliźniacza,
- zachowuje się zabudowę wielorodzinną głównie w centrach wsi, projektuje się nową zabudowę wielorodzinną w zależności od potrzeb gminy,
- dopuszcza się utrzymanie i lokalizację nowej zabudowy zagrodowej z wykluczeniem prowadzenia uciążliwych form gospodarki rolnej jak np. hodowla zwierząt,
- dopuszcza się prowadzenie usług i rzemiosła, preferowane powinny być usługi podstawowe takie jak handel, oświata, służba zdrowia itd., zakazuje się wprowadzanie przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko,
- w terenach zabudowy mieszkaniowej jako uzupełnienie funkcji przewiduje się:
  - lokalizację terenów rekreacji i sportu, jak boiska, place zabaw, parki wiejskie itp.,
  - w zespołach zabudowy wielorodzinnej dopuszcza się zachowanie ogrodów działkowych oraz wydzielanie terenów pod ogrody działkowe/rekreacyjne,
  - lokalizację obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej jak stacje transformatorowe, wodociągi, kanalizacja, w tym przepompownie ścieków i inne służące obsłudze technicznej mieszkańców gminy rozbudowywane według potrzeb wraz z rozwojem zabudowy.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów ustalone zostaną na etapie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Tereny zabudowy mieszkaniowej zarówno jednorodzinnej jak i wielorodzinnej jako miejsca pobytu stałego oraz odpoczynku ludzi powinny być projektowane ze szczególną starannością. Projektowanie osiedli zabudowy mieszkaniowo-usługowej powinno uwzględniać duży udział zieleni oraz ograniczenie wysokości zabudowy jednorodzinnej do grupy budynków niskich, natomiast zabudowy wielorodzinnej do grupy budynków średniowysokich. Dobrze zaprojektowana komunikacja o parametrach zapewniających bezpieczeństwo oraz możliwość zlokalizowania niezbędnej infrastruktury technicznej. Dla

zabudowy wielorodzinnej należy uwzględnić przestrzenie parkingowe oraz rekreacyjne.

Obiekty usługowe w tych terenach powinny należeć do grupy budynków niskich, w szczególnych przypadkach związanych ze specyfiką świadczonych usług dopuszcza się obiekty średniowysokie.

3.5. Tereny sportowo-rekreacyjne

W granicach gminy zostały wyznaczone następujące tereny sportowo-rekreacyjne:

- pas wokół jez. Papowskiego,
- teren boiska sportowego we Wrocławkach,
- boisko i plac zabaw w Storlusie,
- boisko i plac zabaw w Stawie,
- boisko w Zegartowicach.

Dla terenu nad jez. Papowskim planuje się lokalizację obiektów rekreacyjnych i sportowych takich jak plaże i kąpieliska ogólnodostępne, boiska, zabudowa usługowa obsługująca funkcję rekreacyjną w postaci usług gastronomicznych, hotelarskich, wypożyczalni sprzętu itp. W obszarze tym dopuszcza się również zabudowę rekreacji indywidualnej z zastrzeżeniem, że wzdłuż linii brzegowej jeziora należy zachować pas terenu ogólnodostępnego.

W studium wyodrębniono najważniejsze tereny sportowo-rekreacyjne, tj. większe boiska i place zabaw. Poza wykazanymi na mapie terenami funkcja rekreacyjno-sportowa jako uzupełnienie funkcji mieszkalnej może być lokalizowana w terenach zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo-usługowej. Dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy dopuszcza się również wydzielanie terenów ogólnodostępnych boisk i placów zabaw na gruntach rolnych przylegających do centrów wsi.

Tereny rekreacyjne mogą być również zorganizowane w terenach zabudowy usługowej i mieszkaniowej wokół jez. Jeleniec i jez. Młyńskiego.

3.6. Tereny rolnicze

Tereny rolnicze pokrywają przeważającą część powierzchni gminy. Tereny te obejmują rolniczą przestrzeń produkcyjną oraz zabudowę zagrodową służącą obsłudze rolnictwa. W terenach rolniczych zachowane zostają istniejące siedliska (zabudowa mieszkalna wraz z obiektami gospodarczymi takimi jak budynki inwentarskie, obiekty magazynowe, garażowe i inne służące obsłudze rolnictwa) oraz drogi dojazdowe zapewniające dojazd do terenów upraw i zabudowań gospodarstw rolnych. Dopuszcza się powstawanie nowej zabudowy zagrodowej. Nowe zagrody powinny być lokalizowane jak najbliżej dróg publicznych co pozwoli przyłączyć nowo powstające obiekty do zbiorczych sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, ułatwi dostęp do sieci telekomunikacyjnej i elektroenergetycznej.

Ustalenia dla terenów rolnych:

- głównie tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- w ramach zabudowy zagrodowej dopuszcza się prowadzenie działalności produkcyjno-usługowej o profilu rolniczym, a także prowadzenie innych usług i drobnego rzemiosła w szczególności świadczonych dla lokalnej społeczności oraz usług agroturystycznych,
- w terenach rolniczych sąsiadujących z terenami o funkcji mieszkaniowo-usługowej dopuszcza się wydzielanie terenów rekreacyjnych spełniających funkcję przestrzeni publicznych ogólnodostępnych jak boiska sportowe, tereny organizacji imprez kulturalnych i tymczasowych parkingów do obsługi tego typu wydarzeń.

Wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenów zostaną ustalone na etapie miejscowych planów. W terenach rolniczych należy pamiętać w szczególności o wydzielaniu nowych dróg o parametrach zgodnych z przepisami odrębnymi i zapewniających dobrą komunikację tych terenów.

3.7. Tereny zieleni

Tereny zieleni wyznaczone w studium to obszary parków podworskich, lasy oraz tereny podmokłe wzdłuż cieków i jezior.

Ustalenia dotyczące terenów zieleni:

- w terenach zieleni zakazuje się lokalizowania zabudowy,
- tereny parków podworskich wymagają odtworzenia lub uporządkowania. Jako obszary o wartości historycznej mogą stanowić przestrzenie publiczne wykorzystywane jako parki wiejskie z możliwością lokalizacji placów zabaw, małej architektury i infrastruktury technicznej związanej z funkcjonowaniem zespołu dworsko-parkowego oraz miejsca organizowania lokalnych imprez kulturalnych; jako elementy zespołów dworsko-parkowych mogą też stać się przestrzenią rekreacyjną, towarzyszącą usługom prowadzonym na terenie zespołów zabudowy dworskiej,
- należy zachować naturalny charakter gruntów leśnych oraz mokradeł jako jedynych wartościowych pod względem przyrodniczym terenów w granicach gminy.

3.8. Teren cmentarza parafialnego

Teren czynnego cmentarza obsługującego pochówki na terenie gminy znajduje się w miejscowości Papowo Biskupie. W studium przewidziano rezerwę terenową pod rozbudowę istniejącego cmentarza parafialnego. W granicach terenu przeznaczonego pod cmentarz dopuszcza się budowę obiektów towarzyszących tej funkcji jak np. kaplica, krematorium oraz parkingu ogólnodostępnego dla obsługi cmentarza.

3.9. Tereny wód

Tereny wód obejmują znajdujące się w granicach gminy jeziora i ciek wodne. Należy zachować ich naturalny charakter oraz ograniczać negatywny wpływ środków chemicznych używanych w rolnictwie aby dążyć do podniesienia jakości wód. Dopuszcza się budowę urządzeń wodnych. Przy jeziorach w terenach sąsiadującymi z zabudowaniami centrów wsi, szczególnie w Papowie Biskupim oraz w Firlusie przy jez. Młyńskim, dopuszcza się zagospodarowanie rekreacyjne nabrzeży w postaci urządzenia plaż, budowy pomostów, lokalizacji sprzętów rekreacyjnych oraz obiektów służących obsłudze rekreacji jak wypożyczalnie sprzętu, mała gastronomia. Przy lokalizowaniu infrastruktury rekreacyjnej w sąsiedztwie jezior należy zachować pas zieleni wzdłuż linii brzegowej umożliwiający swobodny dostęp do jeziora dla mieszkańców i turystów. W tym celu proponuje się ustanowienie w ramach prawa miejscowego zakazu grodzienia działek zlokalizowanych w sąsiedztwie jezior. Należy przy tym uwzględnić sezonowe zmiany poziomu lustra wody tak by przez cały rok był zapewniony dostęp do brzegów.

4. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego.

4.1. Zasady ochrony przyrody

Celem ochrony przyrody jest m.in. utrzymanie procesów ekologicznych i stabilności ekosystemów, zapewnienie ciągłości istnienia gatunków roślin, zwierząt i grzybów wraz z ich siedliskami, zachowanie bioróżnorodności, ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i

wsiach oraz edukacja ekologiczna. W rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r. poz. 627 z późn. zm.) ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i jej składników, a zwłaszcza:

- dziko występujących roślin lub zwierząt i grzybów,
- roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową,
- zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia,
- siedlisk przyrodniczych,
- siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów,
- tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków przyrody nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt,
- krajobrazu,
- zieleni w miastach i wsiach,
- zadrzewień.

Gmina Papowo Biskupie nie posiada obszarów objętych ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody, nie ma też parków kulturowych ani uzdrowisk. Na terenie gminy jedyną formą ochrony przyrody są pomniki przyrody. Najczęściej są to pojedyncze, wiekowe drzewa lub ich skupienia: 8 dębów w parku we wsi Fałęcín, 3 dęby w parku we wsi Jeleniec, 2 drzewa (buk pospolity i robinia akacjowa) w parku we wsi Zegartowice, 3 drzewa (2 dęby) w parku we wsi Nowy Dwór, 2 dęby w parku koło dworu i ruin zamku w Papowie Biskupim, dąb szypułkowy we wsi Dubielno, 4 drzewa (2 dęby szypułkowe i 2 buki pospolite) w parku w miejscowości Jeleniec.

Ciekawym obiektem przyrodniczym, dotychczas słabo rozpoznany, jest jezioro Jeleniec z wyspą, na której upatruje się ślady średniowiecznego grodziska. Jezioro wraz przyległymi bagnami i podmokłościami stanowi ostoję licznych gatunków ptaków.

Ze względu na niewielkie zasoby przyrodnicze oraz ubogi krajobraz należy objąć ochroną występujące na terenie gminy:

- lokalny korytarz ekologiczny wzdłuż rzeki Fryby, obejmujący fragmenty korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym wyznaczonego w planie zagospodarowania województwa, wyróżniające się bioróżnorodnością,
- lokalny korytarz ekologiczny wzdłuż Strugi Papowskiej wraz z jeziorami: Papowskim oraz Jeleniec,
- lokalny korytarz ekologiczny Strugi Żaki łączący Jezioro Bartlewskie z jeziorami w okolicy miejscowości Wichorze, korytarz w okolicy wsi Staw występuje w postaci łącznika ekologicznego,
- szpalery drzew wzdłuż dróg.

4.2. Osnowa ekologiczna gminy Papowo Biskupie

Dla zapewnienia prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego i utrzymania różnorodności biologicznej ustala się obszar osnowy ekologicznej gminy Papowo Biskupie. Osnowa ekologiczna, to system terenów przyrodniczo aktywnych, przenikających obszar gminy Papowo Biskupie, wykazujący przestrzenną ciągłość, zapewniający przyrodnicze powiązania terenów najbardziej aktywnych przyrodniczo w obrębie gminy Papowo Biskupie, jak i powiązania z siecią terenów aktywnych przyrodniczo – korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadlokalnym. Ciągła przestrzennie osnowa ekologiczna gminy umożliwi migrację roślin oraz zwierząt, zachowanie trwałości populacji, warunkuje utrzymanie względnej równowagi ekologicznej środowiska przyrodniczego i utrzymanie korzystnych warunków życia a także wzbogaca i urozmaica krajobraz w sensie fizjonomycznym. Na terenie gminy Papowo Biskupie osnowę ekologiczną gminy, tj. ciągły przestrzennie system terenów przyrodniczo aktywnych tworzą:

- 1) korytarz ekologiczny o znaczeniu regionalnym, wyznaczony w planie zagospodarowania

przestrzennego województwa kujawsko – pomorskiego, stanowiący łącznik pomiędzy obszarami prawnie chronionymi: Obszarem Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy oraz Zespołem Parków Krajobrazowych Chełmińskim i Nadwiślańskim;

- 2) lokalne korytarze ekologiczne wyznaczone w Studium na podstawie uwarunkowań lokalnych:
  - lokalny korytarz ekologiczny wzdłuż rzeki Fryby, obejmujący fragmenty korytarza ekologicznego o znaczeniu regionalnym, wyróżniające się bioróżnorodnością;
  - lokalny korytarz ekologiczny wzdłuż Strugi Papowskiej wraz z jeziorami: Papowskim oraz Jeleniec
  - lokalny korytarz ekologiczny Strugi Żaki łączący Jezioro Bartlewskie z jeziorami w okolicy miejscowości Wichorze, korytarz w okolicy wsi Staw występuje w postaci łącznika ekologicznego;
- 3) zadrzewienia przydrożne wzdłuż następujących dróg:
  - Żygląd – Bojarze, nr drogi powiatowej 1627C,
  - Zegartowice – Papowo Biskupie, nr drogi powiatowej 1615C,
  - Papowo Biskupie – Kucbork, nr drogi powiatowej 1615C,
  - Wrocki – Dubielno, nr drogi powiatowej 1637C,
  - Niemczyk – Nowy Dwór Królewski, nr drogi powiatowej 1634C,
  - Papowo Biskupie – Folgowo, nr drogi powiatowej 1615C.
- 4) parki podworskie na obszarze gminy Papowo Biskupie zlokalizowane są w miejscowościach: Dubielno (0,6 ha), Fałęcin (2,8 ha), Jeleniec (2,8 ha), Kucborek (1,3 ha), Młyńsk (0,5 ha), Niemczyk (1,3 ha), Nowy Dwór Królewski (2,0 ha), Papowo Biskupie (1,5 ha), Staw (1,3 ha), Storlus (1,5 ha), Wrocławki (1,62 ha i 2,44ha), Zegartowice (2,7 ha) i Żygląd (1,0 ha). Parki w Fałęcinie, Jeleńcu, Niemczyku, Nowym Dworze, Storlusie, Wrocławkach i Zegartowicach wpisane są do rejestru zabytków i podlegają ochronie prawnej na mocy przepisów o ochronie dóbr kultury, Parki w Jeleńcu i Niemczyku stanowią własność gminy. Z uwagi na ubogi krajobraz gminy i bardzo niski stopień zadrzewienia należy zachować istniejące parki oraz odtworzyć parki zdegradowane w formie parków wiejskich służących rekreacji mieszkańców oraz stanowiących atrakcję turystyczną.
- 5) a także inne tereny szczególnie aktywne przyrodniczo jak: tereny lasów, tereny zieleni urządzonej, cmentarze.

Na terenach zaliczonych do osnowy ekologicznej obowiązują następujące zasady zagospodarowania:

- a) ochrona istniejących wartości i powiązań przyrodniczych,
- b) zachowanie ciągłości przestrzennej i trwałości czasowej zasadniczych elementów środowiska,
- c) zachowanie zróżnicowania gatunkowego, równowagi ekologicznej i odnawialności zasobów środowiska przyrodniczego,
- d) zachowanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz wzdłuż dróg, cieków, zbiorników wodnych,
- e) ponadto obowiązuje podejmowanie działań zmierzających do rozszerzenia i wzmocnienia powiązań przyrodniczych oraz ciągłości przestrzennej systemu osnowy ekologicznej.

4.3. Zasady kształtowania krajobrazu gminy

W celu zminimalizowania antropizacji krajobrazu gminy, zaleca się:

- zapobiegać zanieczyszczeniu wód przez środki chemiczne stosowane przy produkcji rolnej na terenach przyległych,

- tereny mokradeł zachować z dopuszczeniem wykorzystania rolniczego jako łąki i pastwiska, utrzymać istniejące zadrzewienia wzdłuż dróg i stopniowo wprowadzać zadrzewienia wzdłuż dróg powiatowych i ważniejszych dróg gminnych.

5. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Ochrona zabytków wg ustawy o ochronie zabytków polega, w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Dla prowadzenia właściwej ochrony zabytków na terenie gminy Papowo Biskupie należy opracować studium wartości kulturowych zawierające szczegółową analizę zachowanych wartości kulturowych oraz wytyczne dotyczące ich ochrony. Niniejsze opracowanie byłoby też dobrym atutem do ubiegania się o dofinansowanie ochrony zabytków (w tym m.in. remonty, prace porządkowe, promocja wartości kulturowych gminy) ze środków unijnych. Bardzo ważne jest prowadzenie szerokiej działalności informacyjnej wśród lokalnej społeczności, uświadamianie o posiadanych wartościach kulturowych gminy oraz prowadzenie działań promujących.

5.1. Założenia dworsko-parkowe

Założenia dworsko-parkowe podlegają ochronie jako kompleksy o wartości zabytkowej, a parki także przyrodniczej i ekologicznej, o dużych walorach krajobrazowych. Ochroną objęte są wszystkie elementy historycznej struktury przestrzennej tj. pałac lub dwór, park, zespół zabudowań gospodarczych, zespół czworaków oraz pozostałe obiekty i elementy zagospodarowania terenu, układ dróg, ogrodzenia i bramy.

W procesie przekształceń własnościowych należy przestrzegać zasady integralności zabytkowych założeń dworsko i pałacowo-parkowych. Obowiązuje zakaz parcelacji bądź innego dzielenia parków, a w przypadku występowania różnych użytkowników – dążenie do scalenia i

ustanowienia jednego zarządcy. Dopuszczalne jest lokalizowanie na ich terenie budynków, wprowadzanie infrastruktury technicznej (urządzeń i sieci wodociągowych lub kanalizacyjnych, energetycznych itp.), niwelacje ziemne bądź zmiana warunków środowiska np. melioracje należy przeprowadzać tak, aby nie powodować zanikania stawów stanowiących ważny element parków.

Zlokalizowane na terenach parków budynki, budowle lub urządzenia, kolidujące z funkcją parku, należy przewidzieć do likwidacji, dyslokacji poza teren parku.

Zmiany użytkowania, adaptacje i remonty budynków wchodzących w skład zespołów tj. dworu, zabudowań gospodarczych i czworaków, a także rewaloryzacja parków powinny być poprzedzone opracowaniem specjalistycznych dokumentacji zagospodarowania przestrzeni konsultowanymi z właściwymi służbami ochrony zabytków.

Tabela nr 29. Zabytkowe parki i założenia zieleni komponowanej wyznaczone do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

lp.	miejsowość	rodzaj parku	powierzchnia w ha	okres powstania
1.	Dubielno	dworski	0,60	XIX w.
2.	Kucborek	dworski	1,30	XIX w.
3.	Papowo Biskupie	dworsko-zamkowy	około 1,50	XIX w.

Źródło: Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków

5.2. Cmentarze

Utrzymanie istniejących historycznych cmentarzy w zachowanej formie, w szczególności cennych nagrobków, zadrzewień i ogrodzeń. Prowadzenie bieżących prac porządkowych oraz konserwacje i renowacje powinny opierać się o specjalistyczne opracowania konsultowane z właściwymi służbami ochrony zabytków.

Teren nieczynnego cmentarza w Dubielnie powinien zostać utrzymany jako teren zieleni i oznakowany, np. w formie tablicy z rysem historycznym.

5.3. Ruiny zamku.

Ruiny zamku powinny być zachowane w obecnej formie i stanowić atrakcję turystyczną gminy. Zamek wymaga przeprowadzenia prac porządkowych oraz zabezpieczających obiekt jako trwałą ruinę.

Ważne jest również uporządkowanie terenów przyległych do zamku, w tym terenów założenia pałacowo-parkowego, w szczególności likwidacja zabudowy substandardowej oraz uporządkowanie i odtworzenie zieleni.

5.4. Pozostałe obiekty architektury i techniki.

Zachowanie obiektów w dobrym stanie technicznym, dążenie do odtworzenia historycznego wyglądu zabytkowych obiektów. Ważnym zadaniem gminy jest wsparcie właścicieli obiektów przez pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych na remont oraz prowadzenie działań promocyjnych.

Tabela nr 30. Obiekty wyznaczone do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

lp	miejsowość	numer	obiekt - pierwotna funkcja	datowanie
1.	Firlus	26	dom pkp, linia kolejowa chełmża-kornatowo	około 1900r.
2.	Niemczyk		szkoła	1 ćw. XX w.
3.	Storlus		budynek gospodarczy w zespole dworskim	koniec XIX w.
4.	Wrocławki		spichlerz w zespole dworskim	4 ćw. XIX w.
5.	Wrocławki		obora w zespole dworskim	2 poł. XIX w.
6.	Wrocławki		spichlerz w zespole dworskim	koniec XIX w.
7.	Wrocławki		strażnica drogowa pkp	około 1900r.
8.	Wrocławki		budynek mieszkalny ii pkp trzy osie	około 1882r.
9.	Wrocławki		budynek mieszkalny ii pkp cztery osie	około 1882r.
10.	Zegartowice		szkoła w zespole pałacowym	koniec XIX w.

Źródło: Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków

Należy również chronić malownicze przydrożne kapliczki charakterystyczne dla wiejskiego krajobrazu gminy.

5.5 Stanowiska archeologiczne

Dzielią się na dwie grupy z uwagi na zróżnicowane warunki ochrony konserwatorskiej:

- **stanowiska eksponowane**, posiadające własną ekspozycję terenową – grodziska w Jeleńcu i Żyglądzie podlegają bezwzględnej ochronie z zakazem jakichkolwiek ingerencji w substancję stanowiska,
- **stanowiska nieekspozowane**, nie posiadające ekspozycji terenowej – tereny przez nie zajmowane są dostępne na cele inwestycyjne pod warunkiem uprzedniego przeprowadzenia badań archeologicznych, których formę określają właściwe służby ochrony zabytków.

6. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.

6.1. Komunikacja

Na terenie gminy istniejąca sieć dróg jest wystarczająca. Poprawy wymagają parametry techniczne istniejących dróg oraz stan nawierzchni. W związku z rozwijającą się komunikacją samochodową należy dążyć do przebudowy dróg do odpowiednich parametrów.

Przebudowa drogi krajowej jako zadanie celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnych należy do inwestycji realizowanych przez Generalną Dyрекcję Dróg Krajowych i Autostrad.

Projektuje się zmianę przebiegu drogi gminnej w miejscowości Staw zgodnie z rysunkiem studium. Odtworzenia wymaga fragment drogi powiatowej nr 1615C na odcinku Staw-granica gminy (obecnie teren drogi użytkowany jest jako grunt orny).

Nie projektuje się nowych dróg publicznych. Równomiernie rozłożona sieć dróg powiatowych i gminnych na terenie gminy w pełni zapewnia obsługę komunikacyjną luźno rozrzuconej zabudowy. Planowane są w zależności od potrzeb drogi dojazdowe i wewnętrzne na terenie aktywności gospodarczej, której rozwój przewiduje się w miejscowościach Zegartowice i Fałęcín wzdłuż drogi krajowej.

W studium ustala się następujące klasy dróg publicznych:

- droga krajowa nr 91 w klasie drogi głównej przyspieszonej,
- drogi powiatowe o numerach 1619C i 1627C w klasie dróg zbiorczych, pozostałe w klasie dróg lokalnych,
- drogi gminne w klasie dróg lokalnych.

Przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów znajdujących się wzdłuż drogi krajowej należy obsługę komunikacyjną tych terenów zapewnić przez projektowane drogi dojazdowe i wewnętrzne z wpięciem do istniejących dróg gminnych i powiatowych.

W zakresie komunikacji kolejowej istniejącą linię relacji Grudziądz-Toruń przeznacza się do zachowania. Planuje się dobudowę drugiego toru oraz elektryfikację linii.

Projektuje się budowę ścieżki pieszo-rowerowej relacji Zegartowice-Dubielno wzdłuż dróg powiatowych nr 1628C, 1641C, 1637C, 1619C oraz wzdłuż drogi gminnej w kierunku Lipieńka i dalej do Lisewa.

6.2. Infrastruktura techniczna

Gmina jest dobrze uzbrojona w sieci infrastruktury technicznej: energię elektryczną zapewnia gęsta sieć linii średniego napięcia, gmina jest w 96% zwodociągowana oraz w 83% skanalizowana. W zakresie zaopatrzenia w ciepło istnieje kilka mniejszych kotłowni obsługujących zespoły zabudowy wielorodzinnej. Nie ma uzasadnienia budowa sieci ciepłowniczej dla całej gminy z uwagi na rolniczy charakter gminy z przewagą luźnej zabudowy zagrodowej. Na chwilę obecną na terenie gminy nie ma infrastruktury gazowej.

W najbliższych latach głównym zadaniem gminy będzie modernizacja istniejących sieci i poprawa ich stanu technicznego.

6.2.1. Zaopatrzenie w wodę

Ze względu na bardzo dobrze rozwiniętą sieć wodociągową kierunki rozwoju sieci wodociągowej ograniczają się do rozbudowy sieci do przyszłych nowych odbiorców w zależności od potrzeb.

6.2.2. Odprowadzenie ścieków

Rozporządzeniem nr 22/2008 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 22 lipca 2008 r. ustanowiono granice aglomeracji Papowo Biskupie w gminie Papowo Biskupie. W granicach aglomeracji znalazły się tereny zabudowane wsi Dubielno, Fałęcin, Firlus, Jeleniec, Niemczyk, Nowy Dwór Królewski, Papowo Biskupie, Storlus, Zegartowice, Wrocławki i Żygląd. aglomeracji Papowo Biskupie z komunalną oczyszczalnią ścieków zlokalizowaną w miejscowości Zegartowice.

Należy kontynuować rozbudowę sieci kanalizacyjnej na terenach zainwestowanych oraz na potencjalnych obszarach rozwoju zabudowy, aby wyeliminować odprowadzanie ścieków do szamb i przydomowych oczyszczalni ścieków. W terenach rozproszonej zabudowy zagrodowej gospodarka ściekowa będzie realizowana w oparciu o przydomowe oczyszczalnie ścieków i zbiorniki bezodpływowe.

6.2.3. Odprowadzenie odpadów stałych

Obsługa gminy w zakresie odprowadzania odpadów jest realizowana przez zewnętrzne przedsiębiorstwo. Odpady wywożone na składowisko odpadów w Osnowie. Należy dążyć do wprowadzenia segregacji śmieci.

6.2.4. Elektroenergetyka

Prowadzona w sposób systematyczny modernizacja sieci przesyłowej oraz stacji transformatorowych doprowadziła do zadowalającego stanu pod względem technicznym, który pozwolił wyeliminować zagrożenia w ciągłości dostaw energii oraz utrzymać parametry jakościowe wymagane umową dostawy energii elektrycznej.

~~Na terenie gminy planowana jest budowa linii wysokiego napięcia 400kV relacji Grudziądz Węgrowo - Bydgoszcz Jasinieć. Przebieg linii zaplanowano wzdłuż istniejącej linii 220kV.~~

Na terenie gminy planowana jest budowa dwutorowej elektroenergetycznej linii 400 kV relacji: Bydgoszcz Jasinieć - Grudziądz Węgrowo. Wskazany na rysunku Studium (na Załączniku nr 3), przebieg trasy linii 400 kV relacji: Grudziądz Węgrowo – Bydgoszcz Jasinieć ma charakter orientacyjny. Dopuszcza się przyjęcie lub uściślenie wskazanego na rysunku studium przebiegu trasy w/w linii na etapie sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub wydawania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, w dostosowaniu do warunków technicznych, gruntowych, własnościowych oraz związanych z istniejącym zainwestowaniem terenu, a także w nawiązaniu do trasy w/w linii ustalonej w obowiązujących dokumentach planistycznych (studium gminy, planach miejscowych, decyzjach administracyjnych) gmin bezpośrednio sąsiadujących z Gminą Papowo Biskupie. Korekta przebiegu trasy linii 400 kV w opisanym wyżej zakresie nie wymaga zmiany studium. Dla planowanej linii 2x400 kV wymagany jest pas technologiczny o szerokości 70 m (po 35 m od osi linii, w obu kierunkach w rzucie poziomym). Na trasie linii wybudowane zostaną również trakty światłowodowe.

W pasie technologicznym:

- obowiązuje zakaz lokalizacji budynków mieszkalnych i innych przeznaczonych na stały pobyt ludzi,
- dopuszcza się odbudowę, przebudowę, rozbudowę i nadbudowę istniejących sieci infrastruktury technicznej, w oparciu o warunki techniczne wydane przez administratora sieci zgodnie z przepisami odrębnymi,
- obowiązuje zakaz sadzenia roślinności wysokiej w odległości 32,0 m od osi linii,
- należy umożliwić dostęp komunikacyjny w celu budowy, bieżącej eksploatacji i remontów urządzeń elektroenergetycznych,
- minimalna wymagana odległość turbiny wiatrowej od linii elektroenergetycznej określona jako odległość najbardziej skrajnego elementu turbiny wiatrowej (końców łopat turbiny) od trasy osi linii wynosi trzykrotną długość średnicy koła zataczanego przez łopaty turbiny wiatrowej.

Po wybudowaniu linii 400 kV relacji Grudziądz Węgrowo – Bydgoszcz Jasinieć, dopuszcza się demontaż istniejącej linii 220 kV. Dopuszcza się również przebudowę istniejących linii elektroenergetycznych i teletechnicznych położonych na trasie projektowanej linii 400 kV relacji Grudziądz Węgrowo – Bydgoszcz Jasinieć, celem zapewnienia bezpieczeństwa budowy oraz spełnienia wymagań techniczno-użytkowych w miejscach ich skrzyżowań i zbliżeń z linią projektowaną. Wyznaczone na rysunku Studium (na Załączniku nr 3) strefy dopuszczalnego poziomu hałasu w środowisku nie obowiązują dla obszarów pasa technologicznego linii 400 kV i 220 kV.”

W ostatnich latach bardzo szybko rozwijają się inwestycje w odnawialne źródła energii. Na terenie gminy Papowo Biskupie istnieją warunki umożliwiające lokalizację elektrowni wiatrowych oraz urządzeń wykorzystujących energię słoneczną (rozwój fotowoltaiki). Lokalizacja urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł nie może kolidować z istniejącymi i projektowanymi liniami elektroenergetycznymi.

6.2.5. Ciepłownictwo i gazownictwo

Na terenie gminy przeważają indywidualne źródła ciepła w postaci indywidualnych kotłów na paliwa stałe takie jak drewno, węgiel, miał. Kilka większych kotłowni zasila zespoły zabudowy wielorodzinnej.

Przez teren gminy przebiega gazociąg DN 300 relacji Chełmża – Chełmno – Świecie ze stacją redukcyjno-pomiarową gazu we wsi Wrocławki, skąd gazociągami średniego ciśnienia będzie zasilac odbiorców na obszarze całej gminy. Niestety plan rozwoju sieci gazowej przedsiębiorstwa gazowniczego na lata 2014-2018 nie przewiduje inwestycji w zakresie gazyfikacji gminy chyba, że pojawią się strategiczni odbiorcy gazu.

Postuluje się rozwijanie gazownictwa (w tym rozwój sieci gazu ziemnego i lokalizowanie biogazowni) oraz odnawialnych źródeł energii w postaci energii słonecznej do celów grzewczych.

6.2.6. Telekomunikacja

Należy rozwijać i modernizować sieć telekomunikacyjną, szczególnie poprzez wymianę linii napowietrznych na światłowodową sieć podziemną. Ważny jest też rozwój łączności bezprzewodowej.

6.2.7. Melioracje

Należy zachować istniejący system melioracji i utrzymywać w dobrym stanie technicznym w celu zapewnienia dobrych warunków wodnych terenów produkcji rolnej. Na terenach rolniczych, w których warunki wodne utrudniają upraw rolnych zaleca się budowę zbiorników retencyjnych i dodatkowych rowów melioracyjnych. Budowa tego typu urządzeń wodnych wymaga dokładnej analizy ich wpływu na grunty sąsiednie.

7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

Zgodnie z ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami, w której zdefiniowano inwestycje celu publicznego na terenie gminy Papowo Biskupie wyróżnić można następujące istniejące i planowane cele publiczne o znaczeniu lokalnym:

- tereny gminnych dróg publicznych,
- tereny istniejących i projektowanych ogólnodostępnych parkingów,
- budowa i utrzymanie instalacji i urządzeń infrastruktury technicznej,
- budowa i utrzymanie urządzeń melioracji wodnych,
- budowa i utrzymanie obiektów użyteczności publicznej takich jak: administracja publiczna – urząd gminy, oświata – przedszkola i szkoły publiczne, publiczne ośrodki zdrowia, domów opieki społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- utrzymanie obiektów ochotniczych straży pożarnych,
- zakładanie i utrzymywanie cmentarzy,
- opieka nad zabytkami m.in. przez utrzymanie obiektów zabytkowych wchodzących w skład zasobu nieruchomości gminnych oraz przez ustanawianie zasad ochrony w postaci prawa miejscowego,
- budowa i utrzymanie ogólnodostępnych terenów sportu i rekreacji.

Szczegółowa lokalizacja inwestycji celu publicznego będzie następowała w oparciu o obowiązujące przepisy planowania przestrzennego, czyli decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

8. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust. 1.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (uchwała Nr XI/135/03 Sejmiku Samorządowego Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003r.) wyznacza następujące ponadlokalne cele publiczne:

Cele publiczne o znaczeniu krajowym:

- przebudowa drogi krajowej nr 91 (GP - główna ruchu przyspieszonego) Gdańsk – Toruń - Łódź,
- ~~budowa linii 400kV Grudziądz Węgrowo – Bydgoszcz Jasiniec,~~
- budowa dwutorowej elektroenergetycznej linii 400 kV relacji: Grudziądz Węgrowo – Bydgoszcz Jasiniec
- ochrona gruntów o wysokiej przydatności dla rolnictwa.

Cele publiczne o znaczeniu wojewódzkim:

- osiągnięcie prędkości do 120km/h, w następstwie elektryfikacji oraz dobudowy drugiego toru linii kolejowej nr 207 relacji Toruń – Grudziądz – Malbork,
- tworzenie nowych składowisk odpadów, przy zastosowaniu nowoczesnych technologii,
- realizacja programu zwiększenia lesistości i zadrzewień województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2001-2020,
- zachowanie korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość między obszarami prawnie chronionymi,

- modernizacja wadliwie funkcjonujących systemów melioracyjnych na pojezierzu chełmińsko-dobrzyńskim.

Poza celami publicznymi w rozumieniu ustawy o gospodarce nieruchomościami plan województwa nakłada na gminy obowiązek prowadzenia działań w zakresie likwidacji tzw. „dzikich” wysypisk oraz segregacji i recyklingu odpadów oraz stosowanie nowoczesnych metod unieszkodliwiania.

9. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych.

Rozwój gminy ukierunkowany na produkcję rolniczą opiera się głównie na rozbudowie zaplecza do obsługi rolnictwa. Od lat realizowane są inwestycje wyłącznie w zakresie budowy budynków mieszkalnych, zabudowań gospodarczych do obsługi rolnictwa (głównie garaże na sprzęt rolniczy, magazyny, silosy) oraz infrastruktury technicznej zapewniającej energię, wodę i odprowadzanie ścieków z nowo powstałych budynków oraz zabudowań które wcześniej tych instalacji nie posiadały. Tego typu inwestycji są realizowane w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy lub lokalizacji inwestycji celu publicznego.

Na terenie gminy nie wyznacza się terenów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości oraz terenów lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m². Nie wyznacza się również obszarów przestrzeni publicznej. Biorąc pod uwagę powyższe analizy uznano, że nie występują obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

10. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

W studium wyznacza się następujące tereny, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

- tereny aktywności gospodarczej wzdłuż drogi krajowej nr 91 w miejscowościach Zegartowice i Fałęcin w celu otwarcia terenów dla przyszłych inwestorów i pobudzenia gospodarki gminy,
- tereny planowanych lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz ze strefami ich oddziaływania,
- teren ruin zamku i otoczenia wymagający uporządkowania zabudowy i podniesienia atrakcyjności turystycznej,
- tereny zespołów dworsko-parkowych w celu uporządkowania terenów, ustalenia zasad ochrony, podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy oraz umożliwienia zmiany przeznaczenia,
- zespołów zabudowy mieszkaniowej i produkcyjno-magazynowej po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych w celu zapobiegania degradacji terenów i obiektów oraz umożliwienia prowadzenia działalności usługowej
- **tereny związane z usytuowaniem istniejących i projektowanych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia.**

Z uwagi na aktualne zainteresowanie inwestorów energetyką wiatrową w pierwszej kolejności zostaną opracowane plany umożliwiające lokalizację turbin wiatrowych. W listopadzie 2012r. oraz w kwietniu 2013r. Rada Gminy podjęła uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla 5 obszarów.

W kolejnych latach gmina powinna opracowywać plany na pozostałe tereny wymagające sporządzenia planów.

11. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

Ze względu na bardzo dobre warunki gruntowe (wysokie klasy, korzystna rzeźba terenu) władze gminy powinny szczególny nacisk położyć na rozwój rolnictwa poprzez:

- aktywizację rolników na rzecz tworzenia grup marketingowych, producenckich i rozwoju nowoczesnej spółdzielczości,
- propagowanie form, metod i zasad prowadzenia nowoczesnej gospodarki rolnej, w tym gospodarki ekologicznej poprzez działalność ukierunkowaną na fachowe doradztwo, organizowanie szkoleń,
- wykorzystanie bazy obiektów po byłych PGR,
- rozwijanie agroturystyki jako szansy zaktywizowania gospodarki rolnej na obszarach atrakcyjnie położonych,
- zwiększanie konkurencyjności lokalnych produktów rolnych,
- na terenach otwartej przestrzeni rolniczej należy umożliwić lokalizowanie elektrowni wiatrowych stanowiących dodatkowy dochód mieszkańców i gminy.

Nie przewiduje się powiększania terenów leśnych z uwagi na wysokie klasy bonitacyjne gruntów na terenie gminy.

12. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych.

Na terenie gminy Papowo Biskupie nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią ani obszary zagrożone osuwaniem mas ziemi.

13. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.

Na terenie gminy Papowo Biskupie nie ma udokumentowanych złóż kopaliny i nie prowadzi się eksploatacji kopaliny. Nie przewiduje się też w przyszłości wydobywania na terenie gminy.

14. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej.

Na terenie gminy Papowo Biskupie nie występują pomniki zagłady.

15. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.

Zdecydowanie na terenie gminy obszarami wymagającymi przekształceń i rehabilitacji są tereny zespołów dworsko-parkowych oraz ich otoczenie, które do lat 80-tych najczęściej wykorzystywane były jako bazy państwowych gospodarstw rolnych (PGR).

Obecnie dwory i pałace są najczęściej wykorzystywane jako mieszkania socjalne. Brak środków w gminie na remonty powoduje szybką degradację tych obiektów i otoczenia. Po likwidacji PGR-ów pozostały liczne zabudowania gospodarcze. Tylko niewielka część z nich jest obecnie wykorzystywana.

16. Granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

Na terenie gminy występują wyłącznie tereny zamknięte kolejowe. W decyzji nr 45 Ministra

Infrastruktury z dnia 17 grudnia 2009 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (Dz. Urz. MI Nr 14, poz. 51 z późn. zm.) wykazano na terenie gminy Papowo Biskupie 7 działek.

Tabela nr 31. Wykaz działek wchodzących w skład terenów zamkniętych.

lp.	miejsowość	nr działki	powierzchnia
1	Dubielno	11/3	1,2269
2	Dubielno	184/4	3,1657
3	Dubielno	185/1	0,7447
4	Dubielno	185/2	0,5569
5	Dubielno	185/3	0,9208
6	Firlus	17/7	2,5390
7	Firlus	17/10	3,5409

Źródło: Dz. Urz. MI Nr 14, poz. 51 z późn. zm.

IV. UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTĘZĘ USTALEŃ STUDIUM

1. Cel, zakres oraz metoda opracowania.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego jest dokumentem określającym politykę przestrzenną gminy, odnosi się do obszaru gminy w jej granicach administracyjnych, uwzględniając przy tym politykę przestrzenną gmin sąsiednich.

Podstawowym zadaniem opracowania jest rozpoznanie i ocena uwarunkowań rozwoju gminy w zakresie środowiska przyrodniczego, kulturowego, stanu zagospodarowania oraz infrastruktury technicznej, następnie sformułowanie kierunków zagospodarowania przestrzennego, określenie potencjalnych zmian i możliwości wykorzystania przestrzeni z punktu widzenia przyjętych celów rozwoju, określenie zasad długookresowej polityki rozwoju przestrzennego gminy oraz stworzenie podstawy prawnej do koordynacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy, jak również promocja rozwoju gminy.

Metoda opracowania:

- zebranie i analiza danych opisujących uwarunkowania gminy w szerokim zakresie, w tym dane demograficzne, geograficzne, przyrodnicze, ekonomiczne, w zakresie dóbr kultury i inne,
- zestawienie i analiza danych w odniesieniu do sytuacji w regionie,
- analiza dokumentów strategicznych i planistycznych gminy i regionu takich jak strategia rozwoju, plan rozwoju lokalnego powiatu chełmińskiego, plan zagospodarowania województwa kujawsko-pomorskiego,
- wyznaczenie celów rozwoju gminy,
- wyznaczenie kierunków zmian w strukturze przestrzennej gminy Papowo Biskupie,

2. Synteza uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy Papowo Biskupie.

Gmina Papowo Biskupie położona jest w środkowej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie chełmińskim, (około 30 km na północ od Torunia i około 12 km na południe od miasta Chełmna). Zajmuje obszar około 7044ha i jest jedną z najmniejszych jednostek administracyjnych województwa. Pod względem administracyjnym graniczy: od północy z gminą Stolno, od północnego - wschodu z gminą Lisewo, od południa i południowego - wschodu z gminą Chełmża oraz od zachodu z gminą Kijewo Królewskie. Południowa granica gminy jest jednocześnie granicą powiatów: toruńskiego i chełmińskiego. Dzieli się ona na 8 sołectw i łącznie obejmuje 14 miejscowości. Zamieszkuje ją 4435 osób (wg danych GUS - stan na dzień 31 grudnia 2011r.), co stanowi zaledwie 0,21% ludności województwa kujawsko-pomorskiego oraz 8,45% populacji powiatu chełmińskiego. Wskaźnik gęstości zaludnienia w 2011r. w gminie Papowo Biskupie wynosił 63 os./km² i był wyraźnie niższy od średniej dla powiatu (100 os./km²) oraz województwa (117 os./km²). Bilans zmiany liczby ludności (według danych GUS) dla gminy Papowo Biskupie jest dodatni - liczba osób zamieszkujących teren gminy w 2002 roku w stosunku do 2011 roku wzrosła o około 3,5%.

Przez zachodni skraj gminy przebiega droga krajowa Nr 91 (łącząca Gdańsk z Cieszynem), nie przebiegają natomiast żadne drogi wojewódzkie. Układ drogowy tworzy jedenaście odcinków dróg powiatowych, uzupełnionych o sieć dróg gminnych. Przez teren gminy Papowo Biskupie przebiega jedna niezelektryfikowana linia kolejowa nr 207 relacji Toruń Wschodni – Grudziądz – Malbork, drugorzędna, jednotorowa, z przystankami osobowymi w miejscowościach Wrocławki i Firlus. Stacja Wrocławki znajduje się w miejscowości Chrapice, poza granicami gminy.

Gmina Papowo Biskupie jest gminą o typowo rolniczym charakterze. Rolnicza przestrzeń produkcyjna gminy Papowo Biskupie, przedstawia wysoką wartość użytkową. Ukształtowanie terenu gminy jest bardzo korzystne do uprawy mechanicznej. Dominuje płaskorówninna rzeźba terenu – 90 % ogólnej powierzchni, a pozostałe 10%, to rzeźba falista i pagórkowata, co w połączeniu z korzystnymi warunkami przyrodniczymi i klimatycznymi stwarza bardzo dobre warunki dla rozwoju gospodarki rolnej.

Lasy na terenie gminy zajmują powierzchnię 37,0ha, co stanowi 0,52% powierzchni całej gminy i znajdują się głównie w dolinie Browiny. Zważywszy na żyzne gleby, lasy zostały wykarczowane w początkach gospodarki rolnej tego obszaru. Na bezleśnych obszarach wysoczyzn morenowych głównymi enklawami zieleni są parki podworskie, które poza znaczeniem historycznym pełnią również funkcję ekologiczną, wzbogacając i urozmaicając środowisko przyrodnicze i krajobraz wiejski.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego przedstawione w studium, jako wyraz polityki przestrzennej gminy, uwzględniają kierunki rozwoju zawarte w dokumentach strategicznych gminy (Strategia Rozwoju Gminy Papowo Biskupie na lata 2009-2016) oraz regionu i kraju zawarte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

3. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej.

Powyżej określone zadania ponadlokalne celu publicznego wraz z zadaniami o znaczeniu lokalnym stanowią główny instrument realizacji polityki przestrzennej Gminy Papowo Biskupie z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju. Zasady rozumianej jako utrzymywanie względnej równowagi funkcjonalno-przestrzennej między: ekologiczną, społeczną i ekonomiczną sferą rozwoju gminy.

Zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (Dz.Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 97, poz. 1437 z dnia 18.09.2003r.) w celu ochrony gruntów rolnych o wysokiej przydatności rolniczej gmina minimalizuje tereny planowanego rozwoju terenów zurbanizowanych (mieszaniowych, usługowych i produkcyjnych).

Według załącznika graficznego nr 3 Kierunki rozwoju przestrzennego gminy udział poszczególnych funkcji w powierzchni gminy przedstawia się następująco:

- tereny rolnicze 86%

– tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej	8%
– tereny zabudowy usługowej	1%
– tereny zabudowy produkcyjnej	1%
– tereny lasów i zieleni (urządzona i nieurządzona)	3%
– tereny wód	1%

W zakresie rozwoju funkcji społecznych przewiduje się:

- utrzymanie obecnego i dalszy rozwój poziomu wyposażenia w infrastrukturę społeczną, w tym w zakresie szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego,
- rozwój usług sportu i rekreacji oraz usług kulturalnych,
- rozwój działalności usług turystycznych, w szczególności przy drodze krajowej nr 91,
- rozpowszechnianie turystyki weekendowej opartej na wartościach kulturowych gminy oraz przy wykorzystaniu zasobów przyrodniczych jakim są jeziora.

W zakresie rozwoju funkcji mieszkaniowej przewiduje się:

- uzupełnienie terenów w miejscach zagęszczenia istniejącej już zabudowy mieszkaniowej,
- rozwój budownictwa mieszkaniowego w obszarach wyznaczonych przez studium, w miarę zapotrzebowania gminy.

W zakresie rozwoju funkcji gospodarczych przewiduje się:

- otwarcie terenów inwestycyjnych przy drodze krajowej nr 91,
- rozwój działalności usługowej przy drodze krajowej, szczególnie w zakresie obsługi ruchu drogowego,
- rehabilitacja terenów po byłych PGR przez pobudzenie działalności usługowej,
- wykorzystanie dużych obszarów rolniczej przestrzeni produkcyjnej pod lokalizację elektrowni wiatrowych,
- wyposażanie terenów mieszkaniowych w podstawowe usługi obsługi ludności.

W zakresie rozwoju funkcji kulturowych:

- ochrona zabytkowych obiektów i obszarów o najwyższej wartości historycznej,
- rewaloryzacja i rewitalizacja zdegradowanych zespołów dworsko-parkowych.

W zakresie rozwoju systemu ochrony przyrody i kształtowania zieleni:

- zachowanie istniejących terenów zieleni,
- utrzymanie rolniczego charakteru gminy, ochrona gruntów rolnych,
- urządzenie terenów rekreacyjno-zielonych, jako przestrzeni publicznej w poszczególnych wsiach,
- poprawa jakości wód.

Po uwzględnieniu wyżej wymienionych zadań o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym oraz w wyniku przeprowadzonej analizy uwarunkowań na terenie gminy Papowo Biskupie, wyodrębniono podstawowe funkcje w strukturze przestrzennej składające się na działania polityki przestrzennej gminy:

- tereny aktywności gospodarczej, dopuszczające prowadzenie wszelkich form działalności produkcyjnej, usługowej, lokalizacji składów i magazynów, stacji paliw, z wyłączeniem handlu o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m²,
- tereny usługowe, umożliwiające prowadzenie wszelkich form działalności usługowej, w tym usługi publiczne, takie jak oświata, służba zdrowia, administracja i inne, z wyłączeniem handlu o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m²,
- tereny mieszkaniowo-usługowe, umożliwiające powstawanie zabudowy mieszkaniowej oraz

- zabudowy usługowej, prowadzenie drobnej produkcji, lokalizowanie składów i magazynów,
  - tereny rolnicze, zachowujące istniejące siedliska (zabudowa mieszkalna wraz z obiektami gospodarczymi takimi jak budynki inwentarskie, obiekty magazynowe, garażowe i inne służące obsłudze rolnictwa) oraz dopuszczające powstawanie nowej zabudowy zagrodowej
- oraz w otwartej przestrzeni rolniczej lokalizowanie urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii wraz z ich strefami oddziaływania,
- tereny zieleni, wymagające odtworzenia lub uporządkowania, mogące stanowić przestrzenie publiczne wykorzystywane jako parki wiejskie z możliwością lokalizacji placów zabaw oraz miejsca organizowania lokalnych imprez kulturalnych; jako elementy zespołów dworsko-parkowych mogą też stać się przestrzenią rekreacyjną, towarzyszącą usługom prowadzonym na terenie zespołów zabudowy dworskiej,
  - tereny rekreacyjne, w których należy zachować naturalny charakter jezior i cieków oraz ograniczać negatywny wpływ środków chemicznych używanych w rolnictwie aby dążyć do podniesienia jakości wód; przy jeziorach w terenach sąsiadujących z zabudowaniami centrów wsi, szczególnie w Papowie Biskupim oraz w Firlusie przy jez. Młyńskim, możliwe jest zagospodarowanie rekreacyjne nabrzeży w postaci urządzenia plaż, budowy pomostów, lokalizacji sprzętów rekreacyjnych oraz obiektów służących obsłudze rekreacji jak wypożyczalnie sprzętu, mała gastronomia, a także zabudowę rekreacji indywidualnej.

Wyznaczone powyżej obszary stanowią podstawę określonej w studium polityki przestrzennej gminy Papowo Biskupie. Przedstawione w odniesieniu do tych obszarów wskaźniki stanowią wytyczne do miejscowych planów. Ich zadaniem jest wskazanie sposobu zagospodarowania użytkowania terenów przy zachowaniu zasad ładu przestrzennego.

Przedstawione powyżej tereny stanowią uszczegółowienie wskazań dla poszczególnych obszarów funkcjonalnych wyznaczonych w studium i są kontynuacją polityki przestrzennej wyrażonej podczas kształtowania stref przestrzennych gminy.

4. Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego.

Na terenie gminy Papowo Biskupie nie występują obszary objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody, nie ma też parków kulturowych ani uzdrowisk.

Na terenie gminy jedyną formą ochrony przyrody są pomniki przyrody. Najczęściej są to pojedyncze, wiekowe drzewa lub ich skupienia. Ze względu na niewielkie zasoby przyrodnicze oraz ubogi krajobraz w studium proponuje się objąć ochroną występujące na terenie gminy jeziora, rzekę Frybę z przyległymi zadrzewieniami, jako korytarz ekologiczny łączący Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy z Zespołem Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego, Strugę Papowską, Strugę Żaki wraz z przyległymi mokradłami oraz szpalery drzew wzdłuż dróg

5. Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.

Na obszarze gminy Papowo Biskupie parki podworskie zlokalizowane są w miejscowościach: Dubielno (0,6 ha), Fałęcin (2,8 ha), Jeleniec (2,8 ha), Kucborek (1,3 ha), Młyńsk (0,5 ha), Niemczyk (1,3 ha), Nowy Dwór Królewski (2,0 ha), Papowo Biskupie (2,44 i 1,5 ha), Staw (1,3 ha), Storlus (1,5 ha), Wrocławki (1,62 ha), Zegatowice (2,7 ha) i Żygląd (1,0 ha).

Parki w Fałęcinie, Jeleńcu, Niemczyku, Nowym Dworze, Storlusie, Wrocławkach i Zegartowicach oraz ruiny zamku krzyżackiego w Papowie Biskupim i grodzisko w Żyglądzie wpisane są do rejestru zabytków i podlegają ochronie prawnej na mocy przepisów o ochronie dóbr kultury.

Ponadto do wojewódzkiej ewidencji zabytków wpisane są też wszystkie cmentarze oraz obiekty architektury i budownictwa.

W celu prowadzenia właściwej ochrony zabytków na terenie gminy Papowo Biskupie należałoby opracować studium wartości kulturowych, zawierające szczegółową analizę zachowanych wartości kulturowych oraz wytyczne dotyczące ich ochrony. Niniejsze opracowanie byłoby też dobrym atutem do ubiegania się o dofinansowanie ochrony zabytków (w tym m.in. remonty, prace porządkowe, promocja wartości kulturowych gminy) ze środków unijnych. Niezmiernie ważne jest prowadzenie szerokiej działalności informacyjnej wśród lokalnej społeczności, uświadamianie o posiadanych wartościach kulturowych gminy oraz prowadzenie działań promujących.

6. Infrastruktura techniczna.

Sieć wodociągowa i kanalizacyjna

Ze względu na bardzo dobrze rozwiniętą sieć wodociągową kierunek jej rozwoju ogranicza się do rozbudowy tej sieci jedynie do przyszłych nowych odbiorców w zależności od zapotrzebowania. Należy też kontynuować rozbudowę sieci kanalizacyjnej aby wyeliminować odprowadzanie ścieków do szamb i przydomowych oczyszczalni ścieków.

Elektroenergetyka

Rozwój sieci elektroenergetycznej następował będzie w oparciu o istniejącą rezerwy infrastruktury elektroenergetycznej. Głównym źródłem zasilania jest sieć średniego napięcia, zasilana dwukierunkowo z GPZ „Chełmża” i GPZ „Chełmno”. Zaopatrzenie odbywa się poprzez linie magistralne, od których odchodzą linie rozgałęźne, zasilające 45 stacji transformatorowych 15/0,4kV, głównie napowietrznych.

Prowadzona w sposób systematyczny modernizacja sieci przesyłowej oraz stacji transformatorowych doprowadziła do zadowalającego stanu pod względem technicznym, który pozwolił wyeliminować zagrożenia w ciągłości dostaw energii oraz utrzymać parametry jakościowe wymagane umową dostawy energii elektrycznej.

~~Na obszarze gminy planowana jest budowa linii wysokiego napięcia 400kV relacji Grudziądz-Węgrowo-Bydgoszcz-Jasieniec. Przebieg linii zaplanowano wzdłuż istniejącej linii 220kV. „Na obszarze gminy planowana jest budowa dwutorowej elektroenergetycznej linii 400 kV relacji: Grudziądz Węgrowo – Bydgoszcz Jasieniec”.~~

W ostatnich latach bardzo szybko rozwijają się inwestycje w odnawialne źródła energii. W zakresie gospodarki energetycznej na terenie gminy Papowo Biskupie istnieją warunki umożliwiające lokalizację elektrowni wiatrowych oraz urządzeń wykorzystujących energię słoneczną (rozwój fotowoltaiki).

Zaopatrzenie w energię cieplną i gaz

Obszar gminy Papowo Biskupie nie posiada systemu centralnego zaopatrzenia budownictwa mieszkaniowego i budynków użyteczności publicznej w energię cieplną. Funkcję tę pełnią systemy lokalne, osiedlowe skoncentrowane wokół swojego źródła ciepła, systemy będące własnością firm, służące w zasadzie do zaspokojenia własnego zapotrzebowania na cele grzewcze, ciepłą wodę oraz indywidualne źródła ciepła zaspakajające potrzeby własne domu lub mieszkania.

Postuluje się rozwijanie gazownictwa (w tym rozwój sieci gazu ziemnego oraz lokalizowanie biogazowni) oraz odnawialnych źródeł energii w postaci energii słonecznej do celów grzewczych.

Przez teren gminy przebiega gazociąg DN 300 relacji Chełmża-Chełmno-Świecie ze stacją redukcyjno-pomiarową gazu we wsi Wrocławki, skąd gazociągami średniego ciśnienia będzie można zasilac odbiorców na obszarze całej gminy. Niestety plan rozwoju sieci gazowej na lata 2011-2014 nie przewiduje gazyfikacji gminy, chyba że znajdą się strategiczni odbiorcy.

Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami na terenie gminy, w szczególności wytwarzanymi odpadami komunalnymi, funkcjonuje w oparciu o (jedyne) Międzygminne Składowisko Odpadów

Komunalnych dla miasta Chełmno oraz gmin powiatu, zlokalizowane w miejscowości Osnowo (gmina Chełmno). Należy dążyć między innymi do sortowania odpadów zmieszanych i pochodzących z selektywnej zbiórki, kompostownia odpadów zielonych pochodzących z utrzymania i porządkowania parków, ogrodów i terenów zielonych oraz osadów ściekowych, a także odpadów organicznych pochodzących od mieszkańców.

7. Komunikacja drogowa, kolejowa i szlaki pieszo-rowerowe.

Komunikacja drogowa

Obsługę komunikacyjną gminy zapewnia droga krajowa nr 91 oraz sieć dróg powiatowych i gminnych. Nie przewiduje się budowy nowych dróg publicznych. Równomiernie rozłożona sieć dróg powiatowych i gminnych na obszarze gminy zapewnia obsługę komunikacyjną luźno rozrzuconej zabudowy. Uzupełnieniem siatki dróg publicznych będą projektowane w zależności od potrzeb drogi dojazdowe i wewnętrzne w obszarze aktywności gospodarczej wzdłuż drogi krajowej nr 91.

Istniejąca na terenie gminy sieć dróg jest wystarczająca, jednakże parametry techniczne oraz stan nawierzchni wymagają poprawy. Z uwagi na rozwój komunikacji samochodowej należałoby systematycznie przebudowywać drogi i dostosowywać je do obowiązujących obecnie parametrów dla dróg (szczególnie drogi powiatowe).

Przebudowa drogi krajowej jako zadanie celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym należy do inwestycji realizowanych przez krajowy zarząd dróg.

W studium ustala się następujące klasy dróg:

- dla drogi krajowej nr 91- droga główna przyspieszona,
- dla dróg powiatowych o numerach 1619C i 1627C - drogi zbiorcze, pozostałe drogi powiatowe w klasie dróg lokalnych.
- dla dróg gminnych – klasa dróg lokalnych.

Układ kolejowy

Przez teren gminy Papowo Biskupie przebiega jedna linia kolejowa, drugorzędna, jednotorowa, niezelektryfikowana linia kolejowa nr 207 relacji Toruń Wschodni – Grudziądz – Malbork, z przystankami osobowymi w miejscowościach Wrocławki i Firlus. Stacja Wrocławki znajduje się w miejscowości Chrapice, poza granicami gminy. W zakresie komunikacji kolejowej istniejącą linię relacji Grudziądz-Toruń przeznacza się do zachowania. Planuje się dobudowę drugiego toru oraz elektryfikację linii.

Szlaki pieszo-rowerowe

Przez obszar gminy Papowo Biskupie przebiegają szlaki turystyczne:

- szlak pieszy żółty „Chełmińskich Ostów”, o długości 10km,
- szlak pieszy żółty, poprowadzony przez miejsca związane z osobą Mikołaja Ryńskiego - przywódcy Towarzystwa Jaszczurczego, o długości 18km,
- szlak pieszy czerwony „Zamków i Martyrologii”, o długości 40km; ten szlak jest również ścieżką rowerową.

W granicach administracyjnych gminy brak jest ścieżek pieszo-rowerowych. Dla mieszkańców gminy bardzo ważna jest poprawa bezpieczeństwa ruchu pieszego i rowerowego przez budowę ścieżek pieszo-rowerowych wzdłuż dróg powiatowych. Budowę ścieżek może ułatwić pozyskanie środków z funduszy europejskich. W studium wskazano projektowaną ścieżkę na trasie Dubielno-Zegartowice jako najczęściej uczęszczany szlak łączący miejscowości, w których znajdują się szkoły publiczne.

8. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego

Cele publiczne o znaczeniu lokalnym.

Na obszarze gminy przewiduje się rozbudowę sieci infrastruktury, w tym wodociąg, kanalizacja, sieć elektroenergetyczna i telekomunikacyjna w miarę potrzeb przyszłego rozwoju budownictwa mieszkaniowego, usługowego i produkcyjnego. Ważne jest uzbrojenie w sieci infrastruktury technicznej projektowane obszary aktywności gospodarczej.

Nie przewiduje się na terenie gminy budowy nowych dróg publicznych. Lokalne cele publiczne takie jak obsługa mieszkańców w zakresie administracji publicznej, służby zdrowia czy oświaty może być realizowana na terenie całej gminy zgodnie z przeznaczeniem poszczególnych terenów.

Cele publiczne o znaczeniu ponadlokalnym.

Zadania rządowe stanowiące inwestycje ponadlokalnych celów publicznych

Na terenie Gminy Papowo Biskupie nie występują zadania rządowe stanowiące inwestycje ponadlokalnych celów publicznych, znajdujące się w rejestrze programów rządowych, o których mowa w przepisach ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003r.

Zadania ponadlokalnych celów publicznych o znaczeniu wojewódzkim – Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (uchwała Nr XI/135/03 Sejmiku Samorządowego Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003r.) wyznacza następujące ponadlokalne cele publiczne:

Cele publiczne o znaczeniu krajowym:

- przebudowa drogi krajowej nr 91 (GP - główna ruchu przyspieszonego) Gdańsk – Toruń - Łódź,
- ~~budowa linii 400kV Grudziądz Węgrowo – Bydgoszcz Jasiniec,~~
- budowa dwutorowej elektroenergetycznej linii 400 kV relacji: Grudziądz Węgrowo – Bydgoszcz Jasiniec
- ochrona gruntów o wysokiej przydatności dla rolnictwa.

Cele publiczne o znaczeniu wojewódzkim:

- osiągnięcie prędkości do 120km/h, w następstwie elektryfikacji oraz dobudowy drugiego toru linii kolejowej nr 207 relacji Toruń – Grudziądz – Malbork,
- tworzenie nowych składowisk odpadów, przy zastosowaniu nowoczesnych technologii,
- realizacja programu zwiększenia lesistości i zadrzewień województwa kujawsko-pomorskiego w latach 2001-2020,
- zachowanie korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość między obszarami prawnie chronionymi,
- modernizacja wadliwie funkcjonujących systemów melioracyjnych na pojezierzu chełmińsko-dobrzyńskim,
- bieżącą likwidację tzw. „dzikich” wysypisk,

- segregacja i recykling odpadów oraz stosowanie nowoczesnych metod unieszkodliwiania.

9. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej.

Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych – nie wyznacza się na terenie gminy.

Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Ze względu na ochronę ładu przestrzennego oraz jakości życia mieszkańców gminy wskazuje się następujące obszary do objęcia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego:

- tereny aktywności gospodarczej wzdłuż drogi krajowej nr 91 w miejscowościach Zegartowice i Fałęcin w celu otwarcia terenów dla przyszłych inwestorów i pobudzenia gospodarki gminy,
- tereny planowanych lokalizacji elektrowni wiatrowych wraz ze strefami ich oddziaływania,
- teren ruin zamku i otoczenia wymagający uporządkowania zabudowy i podniesienia atrakcyjności turystycznej,
- tereny zespołów dworsko-parkowych w celu uporządkowania terenów, ustalenia zasad ochrony, podniesienia atrakcyjności turystycznej gminy oraz umożliwienia zmiany przeznaczenia,
- zespołów zabudowy mieszkaniowej i produkcyjno-magazynowej po byłych Państwowych Gospodarstwach Rolnych w celu zapobiegania degradacji terenów i obiektów oraz umożliwienia prowadzenia działalności usługowej,
- **tereny związane z usytuowaniem istniejących i projektowanych linii elektroenergetycznych wysokiego napięcia.**

10. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji.

Zdecydowanie na terenie gminy obszarami wymagającymi przekształceń i rehabilitacji są tereny zespołów dworsko-parkowych oraz ich otoczenie, które do lat 80-tych najczęściej wykorzystywane były jako bazy państwowych gospodarstw rolnych (PGR).

Obecnie dwory i pałace są wykorzystywane głównie jako mieszkania socjalne. Brak środków w gminie na remonty powoduje szybką degradację tych obiektów i otoczenia. Po likwidacji PGR-ów pozostały liczne zabudowania gospodarcze. Tylko niewielka część z nich jest obecnie wykorzystywana.

11. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

Kształtowanie rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej powinno odbywać się z należytą uwagą. Uwzględniając bardzo dobre warunki glebowe (wysokie klasy, korzystna rzeźba terenu) władze gminy powinny szczególny nacisk położyć na rozwój rolnictwa poprzez aktywizację rolników na rzecz tworzenia grup marketingowych, producenckich i rozwoju nowoczesnej spółdzielczości, propagowanie form, metod i zasad prowadzenia nowoczesnej gospodarki rolnej, w tym gospodarki ekologicznej poprzez działalność ukierunkowaną na fachowe doradztwo, organizowanie szkoleń, wykorzystanie bazy obiektów po byłych PGR, rozwijanie agroturystyki jako szansy zaktywizowania gospodarki rolnej na obszarach atrakcyjnie położonych, zwiększanie konkurencyjności lokalnych produktów rolnych.

Ponadto na terenach otwartej przestrzeni rolniczej należy umożliwić lokalizowanie elektrowni wiatrowych stanowiących dodatkowy dochód mieszkańców i gminy.

W zestawieniu ze sprzyjającymi warunkami klimatycznymi i stosunkowo dobrymi glebami, uwarunkowania do rozwoju rolnictwa w gminie uznać można za korzystne. Nie przewiduje się powiększania terenów leśnych z uwagi na wysokie klasy bonitacyjne gruntów na terenie gminy.

12. Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi i osuwania się mas ziemnych.

W granicach administracyjnych gminy Papowo Biskupie nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią ani obszary zagrożone osuwaniem mas ziemi.

13. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny.

Na terenie gminy Papowo Biskupie nie ma udokumentowanych złóż kopalin i nie prowadzi się eksploatacji kopalin. Nie przewiduje się też w przyszłości wydobywania na terenie gminy.

14. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 1999r. Nr 41, poz. 412 z późn. zmianami).

W granicach administracyjnych gminy Papowo Biskupie nie występują pomniki zagłady.

15. Granice terenów zamkniętych i ich strefy ochronnych.

W granicach administracyjnych gminy występują wyłącznie tereny zamknięte kolejowe. W decyzji nr 3 Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 24 marca 2014 r. w sprawie ustalenia terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych (Dz. Urz. MIR z 2014, poz. 25) wykazano na terenie gminy Papowo Biskupie siedem działek. Są to działki znajdujące się w miejscowościach Firlus (działki nr 17/7 i 17/10) i Dubielno (działki nr 11/3, 184/4, 185/1, 185/2 i 185/3).